

L 69-4
658₁

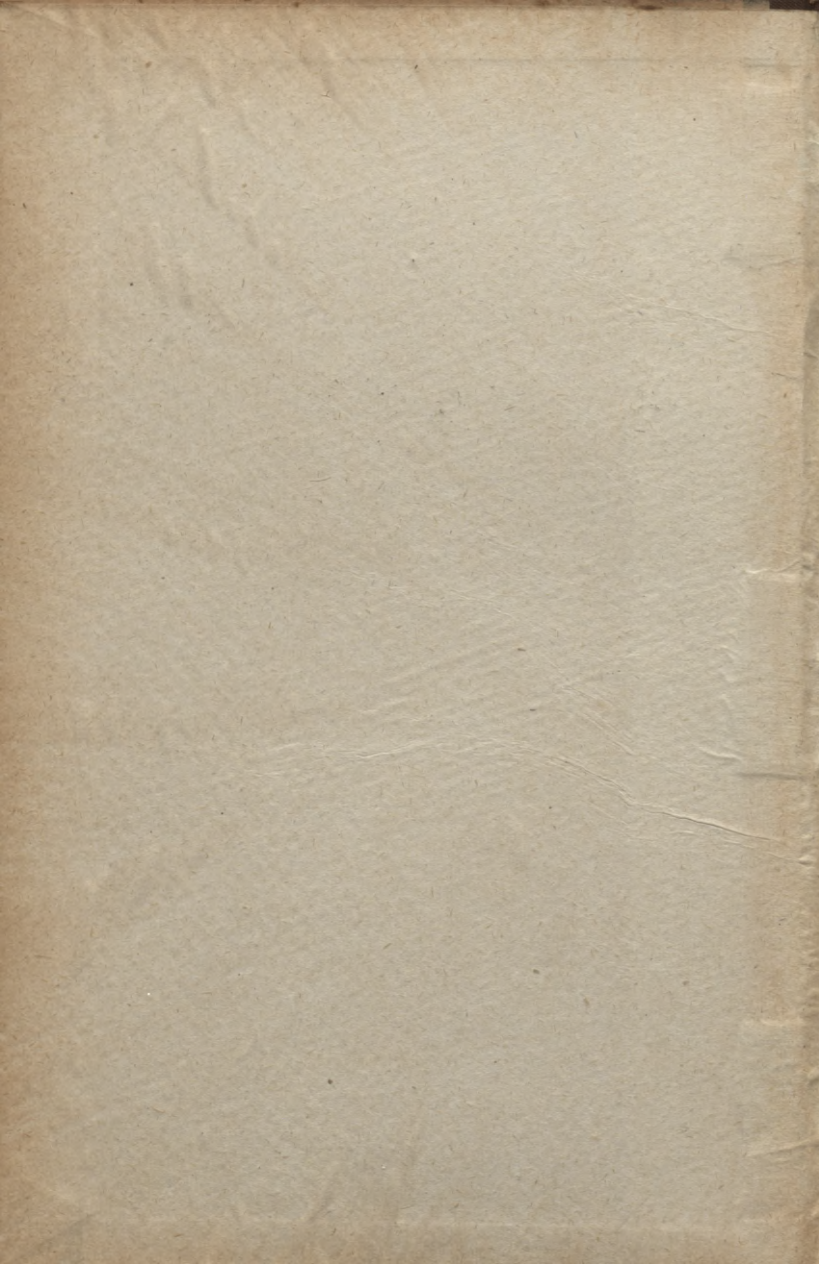
ES LASU LATVISKI

PIRMĀ LASĀMĀ GRĀMĀTĀ
CITTAUTIEŠU SKOLĀM
SĀSTĀDIJUSI
Ā. MELNĀLKSNIŠ

IZDEVIS
««K. DŪNIS»»
VĀLMIERĀ - CĒSĪS.

L $\frac{69-4}{658}$

150-108

L^Y
4

804.82

Es lasu latviski

**Pirmā lasāma grāmata
- cittauniešu skolām -**

Sastādījusi
Antonija Melnalksne

Ilustrejis J. Saukums

Trešais, pārlabots izdevums

1924.

Izdevis K. Dūnis, Valmierā — Cēsīs

0308075383

L. V. B.
In. 28402

28

Ievadam.

Sākt lasīt un rakstīt svešā valodā skolēns var tikai pēc tam, kad dzīvā sarunā pietiekoši iepazinies ar svešās valodas skaņām, prot nosaukt apkārtējos priekšmetus, to īpašības un parastākās darbības. Bet arī tad vēl lasīšana un rakstīšana nedrīkst aizņemt veselās stundas. Tai jāpiesienas sarunai. Tādēļ sarunā skolotājam jāizceļ un jāiemāca tie vārdi, kuri skolēniem varētu būt sveši. Iesākumā minētie priekšmeti pa lielākai daļai atrodas klasē, tādēļ pēc tiem tālu nebūs jāmeklē, daudzus skolotājs uz stundu gatavojoties var sagādāt mājās vai arī likt atnest pašiem skolēniem, bet pārējie visvieglāk būs demonstrējami zīmējot, veidojot un izgriežot. Gatavas bildes arī var noderēt, ja tik viņas ir tik vienkāršas, ka tās var izsmelt ar iesācēju trūcīgo leksikonu. Bet nesalīdzināmi ierosinošāki gan ir pašu bērnu un skolotāja zīmējumi uz klases tāfeles. Tādēļ arī šai grāmatā ievietotās ilustrācijas ir tādas, kuru nolūks modināt bērnu un skolotāju pašdarbību šai virzienā.

Tā kā skolēnu sastāvs cittautiešu skolās ir ļoti dažāds pēc tautībām un viņu valsts valodas prasības pakāpes, tad sastādīt grāmatu, kura būtu piemērota visiem vienādi, ir neiespējama lieta. Tādēļ arī šī grāmatīņa būs citiem vairāk, citiem mazāk piemērota, un skolotāja ziņā paliek ņemt no viņas to, kas tam izrādās noderīgs.

Sastādītāja.

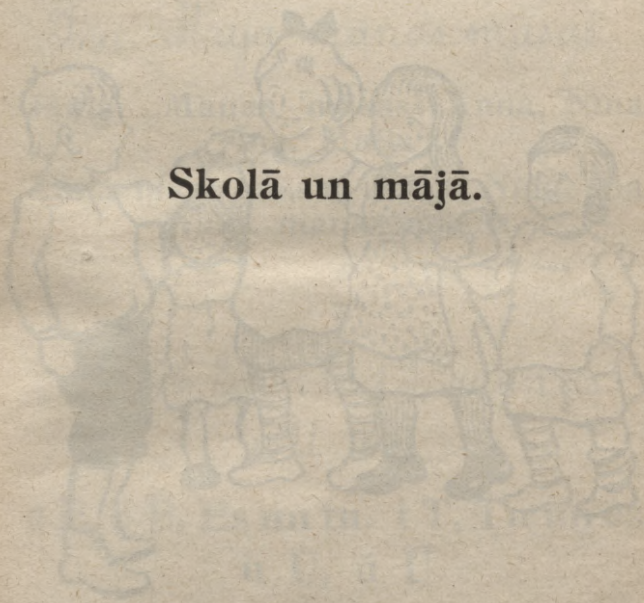
1900

The following is a list of the names of the persons who were present at the meeting held on the 1st day of January, 1900, at the residence of Mr. J. H. [Name], in the city of [City], State of [State].

[The following text is extremely faint and largely illegible due to fading and bleed-through from the reverse side of the page. It appears to be a list of names and possibly addresses or other identifying information.]

Continued

Skolā un mājā.

1.

a A, ā Ā, i Ī, ī Ī̄, j Ĵ, m M, n N, s S,
a A, ā Ā, i I, ī Ī, j J, m M, n N, s S.

Īna. Nīna. Anna. Maija. Jānis.

Ina. Nīna. Anna. Maija. Jānis.

Jānis: „Manas māšas: Anna,
Nīna, Īna, Maija“.

Anna mana māsa. Anna, Nīna,
Īna, Maija manas māšas.

Jānis: „Manas māšas: Anna, Nīna,
Īna, Maija“.

Anna mana māsa. Anna, Nīna, Īna,
Maija manas māšas.

2.

e E, ē Ē, Es un tu. t T, Tu un es.
u U, ū Ū.

e E, ē Ē, Es un tu. t T, Tu un es,
u U, ū Ū.

r R, Reinis un Zīna. z Z.

r R. Reinis un Zīna. z Z.

Reinis ir ķēns. Ķīna ir meitene.
Reinim ass navis. Ķīnai maxa māja.
Reinis ir maks. Ķīna arī maxa.
Ķānis arī ir ķēns. Ķānis ar Reini
ir mari ķēni. Anna, Nīna, Īna
un Maija ir maksas meitenes.

Reinis ir zēns. Zīna ir meitene. Re-
nim ass nazis. Zīnai maza māja.

Reinis ir mazs. Zīna ari maza.

Jānis ari ir zēns. Jānis ar Reini ir
mazi zēni. Anna, Nīna, Īna un Maija
ir mazas meitenes.

Es esmu mazs zēns
Tu esi maza meitene
Zīna ir maza meitene

Mēs ar Jāni esam mazi zēni
Jūs ar Maiju esiet mazas
meitenes
Īna un Maija ir mazas meitenes

3.

v, V, l, L, Velta un Līze

v, V, l, L, Velta un Līze.

Velta ir maza meitene.

Veltai ari ir meita.

Veltas meita ir lēle Līze.

Velta mīl savu lēlli Līri.

Velta visus mīl.

Velta ir maza
meitene. Veltai
ari ir meita.
Veltas meita ir
lēlle Līze. Velta
mīl savu lēlli
Līzi. Velta visus
mīl.

Es mīlu savu tēvu
Tu mīli savu māti
Velta mīl savu lēlli

Mēs mīlam savu tēvu un māti
Jūs mīliet savu tēvu un māti
Velta un Īna mīl savas lēlles

4.

Mūsu māja.

Mēs ar māsu Annu ejam uz māju.
Zēni Leons, Reinis un Ansis ari.

Tur mūsu māja. Tur ir arī mūsu māte
un mūsu suns Amis. Amis rej Reini.
Māte rāj Ami.

„Māt, nerāj Ami! Amis mans. — Lai
rej, lai!“ Māte smeļ. Es arī smeļu.

„Rej, Ami, rej!“ runā Reinis un smeļ.

„Vai tēvs mājā?“

„Nē, vēl nav“.

„Un Velta?“

„Velta tin savu lelli“.

Mēs ātri ejam uz māju. Anna arī vēl
mīl tīt lelles.

Es eju uz māju un smeļu

Tu eji uz māju un smeļi

Mēs ejam uz māju un smeļam

Jūs ejiet uz māju un smeļiet.

Es — tā mana māja
Tu — tā tava māja

Mēs — tā mūsu māja
Jūs — tā jūsu māja

5.

k, K, Klase, krīts

k, K, Klase, krīts.

b, B, Bērni, burti

b, B, Bērni, burti.

g, G, Gribu lasīt grāmatu

g, G, Gribu lasīt grāmatu.

Es eju klasē. Visi bērni jau klasē, brālis Jānis arī. Visi raksta burtnicās burtus un vārdus. Jānis raksta burtu b, bet Ansis vārdu „brālis“. Minna raksta veselu teikumu: es rakstu burtnicā ar tinti.

Tad Ansis saka:

„Tagad rakstait burtu G“.

Mēs rakstam burtu G.

„Bet tagad vārdu: grāmata“.

Mēs rakstam vārdu grāmata.

„Bet nu veselu teikumu: Es gribu lasīt grāmatu“.

Mēs uzrakstam arī veselu teikumu.

„Tas taisnība“, saka Ansis, „es gribu lasīt grāmatu“.

Un Ansis lasa: „Atmini manu mīklu: Balta zeme, melna sēkla“.

„Zinām jau“, saka bērni, — „tā ir grāmata un burti“.

Es eju klasē. Bērni raksta burtnicās.

Es rakstu ar tinti

Mēs rakstam ar tinti

Tu raksti ar kritu

Jūs rakstat ar kritu

Jānis raksta ar zīmuli

Jānis un Emma raksta

Emma arī raksta ar zīmuli.

ar zīmuli.

6.

d, D, Dāvis dara nedarbus

d, D, Dāvis dara nedarbus.

p, P, Papīra lapa

p, P, Papīra lapa.

c, C, Cilvēks.

c, C, Cilvēks.

ſ. F. Fotografija

i, F, Fotografija.

Dāvis zīmē Annas galvu ar gaŗu bizi un gaŗu degunu.

Anna saka:

„Nedari Dāvi nedarbu. Labi bērni tā nedara. Lūk tīra papīra lapa. Uzzīmē cilvēku, bet zīmē labi.

Un Dāvis zīmē cilvēku.

Vispirms galva. Uz galvas mati, tad acis un mute. Svārki cilvēkam mugurā un zābaki kājās.

„Bet kur tad tavam cilvēkam deguns? Nu, var arī degunu. Lūk, cilvēks ar visu degunu.

„Bet ausis? Vai tev ausu nav?“ „Man ir gan ausis. Bet bildei ausu nevajaga. Mati ausīm virsū. Bet var zīmēt arī ausis.

Lūk vīrs: divas acis, divas ausis, deguns un mute ar divām lūpām, svārki mugurā un zābaki kājās. Iznāca tik labi, kā uz fotogrāfijas. Es varu palikt par fotogrāfu“.

Es zīmēju galdus
Tu zīmē māju
Dāvis zīmē cilvēku
Anna arī zīmē cilvēku.

Mēs zīmējam galdus
Jūs zīmējiet mājas
Dāvis un Anna zīmē
cilvēkus.

7.

ie, Ie, o, O, (uo).

ie, Ie, o, O, (uo).

Skolnieki iet skolā.

Tā mūsu skola. Skolai lieli logi un lielas durvis. Pie skolas aug koki, bet skolā klases. Klasēs galdi un soli, tur skolnieki sēd un strādā.

Uz skolu iet zēni un meitenes ar somām rokās vai uz muguras. Tie ir skolnieki un skolnieces. Skolnieki skolā mācās.

Es mācos
Tū mācies
Skolnieks mācās
Skolniece mācās.

Mēs mācamies
Jūs mācaties
Skolnieki un skolnieces
mācās.

8.

Mēs spēlējam skolu.

— Bērni, spēlēsim skolu!

— Labi.

— Kas būs skolotājs?

— Jānis būs skolotājs.

Jānis ienāk klasē, grāmata vienā rokā,
zīmulis otrā.

— Labdien, bērni!

— Labdien, skolotāja kungs.

— Saki man, Dāvi, kas tā par lietu?

-- Tā ir grāmata.

— Pareizi, grāmata. Bet kāda tā grāmata ir?

— Grāmata liela.

— Labi. Tu proti uzdevumu, sēdies.

— Maija, kas tas?

— Tas ir zīmulis.

— Kāds ir zīmulis?

— Zīmulis ir mazs.

— Kas par mazu! Vai tas mazs?

— Liels jau arī nav.

— Zīmulis tievs, vai saproti?

— Saprotu gan.

— Atkāрто.

— Zīmulis tievs.

— Ja, zīmulis ir tievs, bet tu esi resna.

— Es nemaz neesmu resna, bet tu neesi nekāds skolotājs.

— Klusu! sēdies. Tu esi slikta skolniece.

— Ardievu bērni!

Jānis aiziet.

Uzdevums. Spēlējiet jūs ari skolu.

9.

ņ, N, Suns - suņi

ņ, N, Suns - suņi.

Akmens - akmeņi.

Mums ir viens suns, bet kaimiņam ir divi suņi. Viņi ir nikni. Man bail no viņiem. Kad eju uz māju, viņi rej. Zemē ir akmeņi. Es ņemu akmeņus un metu suņiem. Bet viņi rej vēl vairāk. No Jāņa tiem bail. Jānis ir lielāks. Kad tas noliecas un ņem akmeni viņi tūliņ aizskrien, lai gan Jānis tiem nemaz nemet.

Es ņemu akmeni un metu

Tu ņemi akmeni un meti

Jānis ņem akmeni un nemet.

Mēs ņenam akmeņus un metam

Jūs ņemiet akmeņus un metiet

Viņi ņem akmeņus un met.

Ļ. Ļ. Cālis - cāļi.

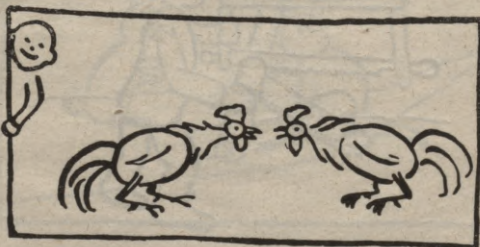
Ļ, Ļ, Cālis - cāļi. Gailis - gaiļi.

Mūsu vistiņa un cāļi.

Mūsu mātei melna vistiņa. Melnā vistiņa iedēja ligzdiņā baltu oliņu. Viņa dēja

katru dienu pa oliņai. Mēs bērni citas apēdām, bet desmit oliņas vistiņa izpe-

rēja. Kas tie bija par skaistiem cāļiem. Trīs gaiļi un septiņas vistiņas. Tagad jau

gaiļi kaujas un ļaudis skatās un smejas.
Pat teļi un kumeļi skatās un brīnās.

Vista — vistiņa
Ola — oliņa
Ligzda -- ligzdiņa
Spalva — spalviņa.

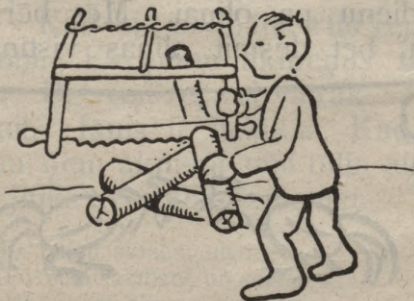
Uzdevums. Nosauc vēl citas mazas lietīņas.

11.

ġ. Ģ. Ģimene

ģ, Ģ, Ģimene.

Mūsu ģimene liela: tēvs, māte, vec-
tēvs, vecmāmiņa un mēs — bērni. Veltai

vēl sava meita — Līze. Tā visa mūsu
ģimene.

— Velta, apģērb savu bērnu un ģērbas arī pati. Iesim pie tēva. Tēvs sētā zāģē malku.

— Tēt, dod man zāģi, es arī gribu zāģēt.

— Labi, ņem zāģi un zāģē. Kurini krāsni un cep kukuļus.

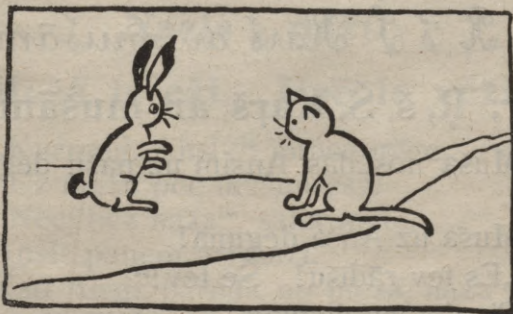
Cepu, cepu kukuliti,
Citu lielu, citu mazu:
Atnāks mani bāleliņi,
Citi lieli, citi mazi.

Ja ut.: Cik liela tava ģimene? Kādi ģimenes locekļi?

12.

k, K, Kaķis.

ķ, Қ, Kaķis un zaķis.

Mazs kaķīt's,
Mazs zaķīt's

Uz ceļa satikās
Un brīnējās.

Kurp lēksi, zaķīti?
Uz kāpostiem kaķīti.
Un tu tā lēnītēm?
Uz pēlitēm.

Kaķim mīkstas ķepiņas, bet asi nagi.
Ar savām mīkstajām ķepiņām kaķi iet
klusu, kā ar zeķītēm. Ar ķepu kaķis
ķer peles.

Kad kaķi mazgājas,
Tad viesi tuvojas.

Kaķis — kaķītis
Zaķis — zaķītis.

Pele — pelīte
Ķepa — ķepiņa.

13.

Ṛ, Ṛ, š, Š Kaṛš ar mušām.

Ṛ, Ṛ, š, Š, Kaṛš ar mušām.

Muša nosēdās Ansim uz pašu deguna
galu.

Muša uz Anša deguna!

„Es tev rādīšu! Še tev!“

Plauks, pa degunu.

Deguns sāp, bet muša aizlaižas pie
citām mušām.

„Es zinu gan, ko darīt“, domā Ansis,
„dabūšu mušmiri. Muša ēdīs mušmiri un
nomirs. Es iešu tūliņ pēc mušmires“.

Drošprātis.

Viens, divi, trīs —
Ko šie padarīs?
Vienam, otram plauks,
Pats pa ceļu šmauks!

J. Rainis.

14.

Mežā ir eži

Ezis - eži. Vēzis - vēži.

Nazis - naži.

Mežā ir eži. Upē ir vēži.

„Kurp eji, Ansi?“ prasa māte.

„Uz mežu pēc mušmires“.

„Neej bez naža“, saka māte.

Ansis paņem arī nazi.

Kad Ansis pārņāk no meža, naža galā
tam ir mušmire, kabatā vēži un cepurē
divi eži.

„Kur tu tos ņēmi? prasa māte.

„Ežus saķēru mežā, bet vēžus upē.
Un mušmīri arī pārnesu. Nu visas mušas
nomirs!“

15.

Vēzītis.

Vēzīti, vēzīti,	Seši šimti
Ko tu darījis?	Sīko putniņu
Ko tik bailīgi	Vēzītis norējis
Atpakaļ rāpies?	Upītes malā,
Ak tu nekauna!	
Gan tu sarksi,	
Kad tevi katlā	
Vēžnieks vārīs.	J. Rainis.

Vēzis — vēzītis. Ezis — ? Nazis — ? Upe — upīte.

č, Ć, Čigāni vāra vēžus
č, Ć, Čigāni vāra vēžus čuguna
katlā.

Jancis ar savu draugu Frici un suni
Krancī staigā pa mežu.

Mežā tik jauki! Puķītes zied, egles
šalc. Te Krancis sāk riet. Zēni ierauga
zem eglēm cilvēkus. Tie ir čigāni.
Čigāni vāra vēžus čuguna katlā.

„Kur ņemāt vēžus, čigāniņi?“

„Saķērām upē“.

„Iesim mēs arī uz upi“, saka Fricis.

„Tādi mazi Friči un Janči neviena vēža neredzēs“, smeļ čigāni.

Jancis iet negrib, un bez Janča un Kranča arī Fricis neiet.

17.

dz, Dz, Dzeguze kuko, dzenis kaļ.

Redzu, redzu, dzirdu, dzirdu:
Raibais dzenis kokā kaļ.

Dzenis kaļ, dzeguze kuko,
Sīki mazi putniņi
Dzied savu dziesmiņu.

Tautas dziesma.

Viena māsa Rigā dzied,
Otra dzied Rēzeknē,
Abas dzied vienu dziesmu
Vai tās vienas mātes meitas?

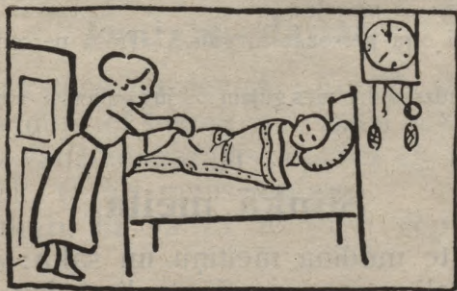
Es dziedu dziesmu
Tu dziedī dziesmu
Viņš { dzied dziesmu.
Viņa {

Mēs dziedam dziesmas
Jūs dziediet dziesmas
Viņi { dzied dziesmas.
Viņas {

18.

No rīta.

Es guļu gultā. Pulkstens sit septiņi.
Es pamostos. Istaba jau gaiša, bet pie-
celties vēl negribas.

Gultā tik silti un labi!

Klau, kāds nāk! Tā ir māte!
Es aizveŗu acis un krācu.
Māte pienāk pie gultas.
„Valdi, vai tu vēl guli?“
Es krācu.
Māte velk man segu nost.
Es krācu.
„Te jau guļ lācis“, viņa smeļ.
Man ari jāsmej.
Es nometu segu un izlecu no gultas.
„Labrīt māmuli!“

Labrītiņ — rītiņā,
Labdieniņ — dieniņā,
Labvakar — vakarā —
Labnaksniņ — naksniņā.

Mikla: Kas saldāks par medu?

Es pamostos	Mēs pamostamies
Tu pamosties	Jūs pamostaities
Viņš pamostas.	Viņi pamostas.

Loki: es pieceļos.

Lasi otrā personā: tu guli... Trešā personā: viņš
guļ...

Daudzskaitli: mēs guļam... jūs guliet... viņi guļ...

19.

Slinkā meita.

Māte modina meitiņu un saka:
„Celies nu, meitiņ, celies, jau gailis
dzied“.

Meita atbild:

„Lai dzied, māmiņ, gailītis. Gailītim maza galviņa, drīz var izgulēt“

„Celies nu, meitiņ, celies, jau gaismiņa aust“

„Lai aust, māmiņ, gaismiņa. Viņai daudz jaapgaismo!“

„Celies nu, meitiņ, celies, jau saulīte lec“

„Lai lec saulīte, saulītei tālu jātek“

„Celies meitiņ, celies, jau putriņa izvārīta“

Nu meita no gultas ārā un sauc:

„Māt, kur lielā kaņote?“

Tautas pasaka.

20.

dž, Dž, Vadzis - vadži.

Dadzis - dadži.

Pulkstens pusdeviņi. Eju uz skolu.

Ieeju priekšnamā — vadži jau pilni.

Uz vadžiem karājas cepures un mēteļi.

Lūk, te ari mans vadzis.

Pakaru uz vadža ari savu cepuri un mēteli.

Kas tad te pie mana mēteļa? Dadži!
Vesela čupa dadžu!

Kur viņi nākuši? Es zinu. Mūsu dārzā
aug dadži. Mazā Aina vakar dadžus
plūca un lūk, ko padarījusi!

Palaidne! Es tev rādīšu!

Ja ut.: Cik tagad pulkstens? Cikos tu atnāci skolā?
Cikos iesi mājās?

21.

Mūsu klase.

Klasē es sēdu uz otrā sola blakus Jānim. Mēs
sēdam divi uz viena sola. Aiz mums sēd divas mei-
tenes: Alma un Liene.

Mūsu soli dzelteni un brūni.

Uz galdiem stāv tintnīcas ar tinti.

Galda lādē mūsu grāmatas un burtnīcas.

Sola priekšā skolotāja galds, pie galda krēsls.

Uz krēsla sēd skolotājs vai skolotāja.

Pie sienas liela melna tāfele un uz logiem puķes.
Mūsu klasē trīs lieli logi.

Jaut.: Kādas lietas jūsu klasē?

Lietu vārdi.

Vīriešu kārtā.

Jānis
sols
galds
krēsls
skolotājs

Sieviešu kārtā.

klase grāmata
Alma skolotāja
Liene siena
tinte tāfele
tintnīca puķe
burtnīca

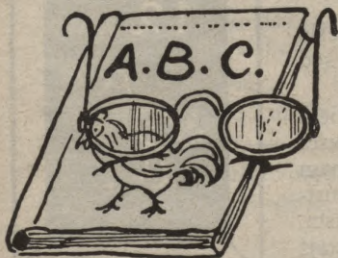
Jaut.: Kādas galotnes vīriešu kārtas vārdiem? Kādas.
sieviešu kārtas vārdiem?

Uzdevums. Lasi otrā personā: klasē tu sēdi... Trešā
personā: viņš (viņa) sēd...

Daudzskaitlis: Mēs sēdam. Jūs sēdiat. Viņi (viņas) sēd.

22.

Tēvs un dēls.

Mazais dēls redz,
ka tēvs lasa grāmatu.
Tēvam brilles uz acīm.
„Tēv“, dēls saka „no-
pērc man arī brilles.
Es arī gribu lasīt grā-
matu tāpat kā tu“.

Tēvs noskatās dēlā
un smeļ. „Mana
dēla acis vēl gaišas.
Tām vajaga citādu

brillu“, viņš saka un nopērk dēlam ābeci.

Lietu vārdu locīšana.

Vienskaitlis. Daudzskaitlis.

1. Kas grib lasīt?
2. Kā acis gaišas?

dēls	dēli
dēla	dēlu

3. Kam tēvs pērk ābeci ?	dēlam	dēliem
4. Ko tēvs mīl ?	dēlu	dēlus
5. Kur tēvs noskatās ?	dēlā	dēlos.

Tāpat kā „dēls“ loka arī citus vīriešu kārtas vārdus ar galotni **s**.

Loki vārdu tēvs vienskaitlī un daudzskaitlī.

1. Kas lasa grāmatu ?
2. Kā acis tumšas ?
3. Kam vajaga briļļu ?
4. Ko dēls mīl ?
5. Kur dēls noskatās ?

23.

Ko skolā dara?

Brālis pārnāk no skolas.

„Ko jūs tur skolā darait?“
mazā māsiņa jautā.

Brālim jāstāsta visu, ko skolā dara.

„Skolotājs sēd uz krēsla pie sava galda. Skolēni sēd uz soliēm.

Pie klases sienas liela melna tāfele. Uz tāfeles raksta ar kritu. Katram skolēnam burtnīca. Skolēni raksta burtnīcās ar tinti. Skolotājs stāsta, skolēni klausās. Skolotājs jautā, skolēni atbild. Skolotājs māca. Skolēni mācās.

Mēs mācāmies rakstīt, lasīt, rēķināt, zīmēt, dziedāt un vēl citas labas lietas.

Brāļa stāsts māsiņai patīk. Viņa saka:

„Es arī gribu iet skolā, ņem mani līdz“.

Skolā, skolā iesim skolā,
Ko mēs mājās darīsim?
Skolā gudrības mums sola,
Mājās muļķi paliksim.

Uzdevums. Uzraksti, ko tu skolā mācies?

Vienskaitlis. Daudzskaitlis.

1. Kas pārnāca no skolas?	brālis	brāļi
2. Kā stāsts māsiņai patik?	brāļa	brāļu
3. Kam jāmacās?	brālim	brāļiem
4. Ko māsa mil?	brāli	brāļus
5. Kur tu raugies?	brāli	brāļos.

Tāpat kā „brālis“ loka arī citus vīriešu kārtas vārdus ar galotni **is**.

Uzdevums. Loka: gailis, cālis.

24.

Stundas.

Anna: Kādas mums šodien stundas?

Marija: Šodien mums šādas stundas:

Pirmā stunda rēķināšana,

Otrā — latviešu valoda,

Trešā — zīmēšana,

Ceturta — krievu valoda,

Piektā — dziedāšana.

Anna: Vai tu uzdevumu izrēķināji?

Marija: Ja, nebija grūts. Bet latviski skaitīt gan vēl neprotu.

Anna: Bet es protu. Uz klausies:

Visi desmit.

Raudzīsim, kā to lai darām,

Kā visus desmit saskaitīt varam.

Viens, divi, trīs —

Tie citi būs drīz.

Es lasu latviski.

Četri pieci, seši —
Tie mums ar' nav sveši.
Septiņi, astoņi, deviņi —
Arečē nu — te viņi!
Pieliec vēl vienu klāt,
Un nu visi desmit ir akurāt. J. Rainis.

Uzdevums. Izstāsti, kādas tev šodien stundas? Kādas rīt?

25.

Rēķinu stunda.

Marija: Tagad mēs skaitīt protam. Nu varam spēlēt skolu. Kas būs skolotājs?

Anna: Es būšu skolotāja.

Bērni: Labi.

Anna: Nu Kārli, vai skaitīt proti?

Kārlis: Protu!

Anna: Cik skolēnu sēd uz viena sola?

Kārlis: Uz viena sola sēd divi skolēni.

Anna: Bet uz trijiem soliem?

Kārlis: Uz trijiem soliem sēd seši skolēni.

Anna: Bet uz četriem soliem?

Kārlis: Astoņi gabali!

Anna: Labi, Kārli. Tu vari sēsties. Austra, tagad saki tu man: cik pirkstu tavai rokai?

Austra: Manai rokai pieci pirksti (skaita).

Anna: Bet abām rokām kopā?

Austra: Abām rokām kopā desmit pirkstu.

Anna: Bet kad vienu atņem nost?

Austra: Arečē, te viņi (rāda) — deviņi.

Anna: Pietiek, sēdies. Tagad es rakstišu uz tāfeles uzdevumu, un Jūs man pateiksiet, cik iznāk (raksta):

3 un 2 ir?	2 reiz 2 ir?
4 + 3 =	3 × 2 =
5 + 4 =	3 × 3 =
7 + 1 =	5 × 2 =
3 + 3 =	2 × 5 =

Uzdevums. Skaitait solus, skolēnus, burtņīcas.

26.

Lieli rēķini.

Skolotājs ienāk klasē, bet mēs visi saucam:

„Līdz desmit mēs skaitīt protam, nu varam mācīties tālāk.“

„Labi,“ saka skolotājs, tad rēķināsim uzdevumus ar lieliem skaitļiem. Kārlī, izskaiti, cik solu šai rindā.

Kārlis skaita. Ir desmit solu.

„Bet otrā rindā?“

„Ari desmit.“

„Cik desmitu tad tu saskaitīji?“

„Divus desmitus.“

„Tā tad mūsu klasē ir divdesmit solu, uz katra sola divi skolnieki. Cik skolnieku mūsu klasē?“

„Četrdesmit skolnieku,“ visi kliedz. Tik mazā Mirdza ir aplam sarēķinājusi. Viņa saka: trīsdesmit.

Pēc tam skolotājs prasa man: „Uz kuŗa sola tu sēdi?“

Es labi nezinu un atbildu uz labu laimi: „Uz sestā“. Tad skolotājs liek man skaitīt un rādīt visus solus pēc kārtas: tas pirmais, tas otrais, tas trešais, ceturtais, piektais, sestais, septitais u. t. t. Iznāk, ka es sēdu uz astotā sola. Izskaitām pēc kārtas arī visus skolēnus. Es esmu sešpadsmitais, Kārlis divdesmitpiektais, bet Austra trīsdesmittrešā un Anna četrdesmitā skolniece.

Tad skolotājs saka:

„Kad jau jūs protiet pēc kārtas izskaitīt skolēnus un solus, tad jau jūs ziniet nosaukt arī nedēļas dienas. Šodien ir pirm-diena, rīt...?“

„Otrdiena“, visi sauc un Austra skaita: pirm-diena, otrdiena, trešdiena, ceturtdiena, piektdiena, sestdiena, svētdiena.

27.

Latviešu valodas stunda.

Skolotājs: Kas šodien par dienu?

Jānis: Šodien **ir** trešdiena.

Skolotājs: Bet kas par dienu **bija** vakar?

Jānis: Vakars **bija** otrdiena.

Skolotājs: Vai jums šodien vācu stunda ir?

Jānis: Nē, vācu stunda mums **bija** vakar. Šodien mums ir latviešu valoda.

Skolotājs: Vai tu uzdoto darbu uzrakstīji?

Jānis: Nē, man, nebija grāmatas. Nupat dabiju grāmatu no Veras un tagad rakstu.

Skolotājs: Piecelies!

Jānis pieceļas.

Skolotājs: Vai tu tagad raksti?

Jānis: Nē, es tagad nerakstu. Tagad es stāvu. Bet priekš tam es **rakstīju**.

Skolotājs: Nāc šurp!

Jānis iet.

Skolotājs: Vai tu tagad stāvi?

Jānis: Nē, es vairs nestāvu, bet priekš tam es **stāvēju**. Tagad es eju.

Skolotājs: Paņem krītu.

Jānis: Es paņēmu.

Skolotājs: Uzraksti uz tāfeles: šodien **ir** trešdiena, vakar **bija** otrdiena.

Jānis: Es uzrakstīju.

Skolotājs: Ir un bija ir viena vārda dažādas formas. Tagad **ir** trešdiena, tā ir **tagadne**. Vakars **bija** otrdiena, bet pagāja — tā ir **pagātne**. Kur tu tagad esi, Minna?

Minna: Es tagad esmu klasē.

Skolotājs: Bet kur tu **biji** no rīta?

Minna: No rīta es **biju** mājā.

Skolotājs: Kur tagad stāv Jānis?

Minna: Jānis stāv pie tāfeles.

Skolotājs: Bet kur viņš **stāvēja** agrāk?

Minna: Viņš **stāvēja** savā vietā.

Skolotājs: Tagad mēs locīsim vārdu **būt** un vārdu **stāvēt, tagadnē** un **pagātne**.

Tagadne.	Pagātne.
Es tagad esmu klasē	No rīta es biju mājā
Tu tagad esi klasē	" " tu biji mājā
Viņš tagad ir klasē	" " viņš bija mājā
Mēs tagad esam klasē	" " mēs bijam mājā
Jūs tagad esiet klasē	" " jūs bijiet mājā
Viņi tagad ir klasē.	" " viņi bija mājā.
Es tagad stāvu pie tāfeles	Es agrāk stāvēju savā vietā
Tu " stāvi " "	Tu " stāvēji " "
Viņš " stāv " "	Viņš " stāvēja " "
Mēs " stāvam " "	Mēs " stāvējām " "
Jūs " stāviet " "	Jūs " stāvējiet " "
Viņi " stāv " "	Viņi " stāvēja " "

28.

Starpstundā.

Kling—ling—ling! skanēja zvans.

Stunda bija beigusies.

Mēs ņēmām savas sviestmaizes un gājām ārā pagalmā. Vieni tur skraidīja, otri vingroja, trešie gāja rotaļās, bet vel citi stāvēja pie sētas un mierīgi ēda savas sviestmaizes.

Uz sētas sēdēja zvirbuļu tēvs ar sievu un bērniem. Tiem arī gribējās ēst. Viņi skatījās, kā skolnieki ēda un bārās:

„Čiu—čiu! Luk zēni un meitenes sēdēja visu laiku siltā istabā un tagad ēd sviestmaizes, bet mums jādzīvo ārā aukstumā tukšiem vēderiem! Čiu, čiu!“

„Pagaidait! pagaidait!“ sauc zvirbuļu tēvs, „kad viņi būs klasē, tad mēs ēdīsim“.

„Ko? Ko?“ prasīja zvirbulēni.

„Pagaidait, pagaidait“, sacīja zvirbuļu tēvs.

Kling—ling—ling! atkal skanēja zvans.

Bērni ieskrēja klasē.

Brrr! nolaidās no sētas zvirbuļi un uzlasīja maizes drusciņas, kas zemē nokritušas.

Uzdevums. Izstāsti un uzzīmē, ko jūs darāt starpstundās. Uzmeklē vārdus, kas izteic darbību. Pasaki, kādā laikā darbība notika. Izlasi un uzraksti stāstiņu tagadnē.

Infinitīvs

Tagadnē

Pagātne

Būt

—

ir beigusies

—

bija beigusies

Skanēt

—

zvans skan

—

skanēja

Ņemt

—

mēs ņemam

—

ņēmām

Iet

—

mēs ejam

—

gājām

Skraidīt	—	vieni skraida	—	skraidīja
Vingrot	—	otri vingro	—	vingroja
Rotaļāties	—	trešie rotaļājas	—	rotaļājās
Stāvēt	—	citi stāv	—	stāvēja
Est	—	ēd	—	ēda
Sēdēt	—	sēd	—	sēdēja
Gribēties	—	gribas	—	gribējās
Saukt	—	sauc	—	sauca
Prasīt	—	prasa	—	prasīja
Sacīt	—	saka	—	sacīja
Ieskriet	—	ieskrien	—	ieskrēja
Nolaieties	—	nolaižas	—	nolaidās
Uzlasīt	—	uzlasa	—	uzlasīja.

29.

Zīmēšanas stunda.

I.

Zīmēšanas stundā skolotājs jautāja:

„Kas prot uzzīmēt savu māju?“

„Es“, sauca Juṣis.

„Tad ej pie tāfeles un zīmē“.

Juṣis uzvilka vienu stāvu līniju, tad vēl vienu. „Tā būs siena“, viņš teica.

Bet līnijas bija greizas.

„Tava siena gāžas“, sauca citi skolnieki, „viņa tevi nosītīs“.

Juṣis nosarka un nometa krītu. Viņš gribēja iet atpakaļ savā vietā.

Skolotājs viņu uzskatīja.

„Vai tad tu labāk nevari?“ viņš jautāja.

Tad Juŗis paņēma atkal krītu un piegāja pie tāfeles. Viņš nodzēsa greizās līnijas un uzvilka citas. Tās bija gluži taisnas.

„Nu, lūk, tagad mums ir stipra siena“, teica skolotājs. „Nu varam celt vai divstāvu māju“.

Uzdevums. Izlasi stāstiņu tagadnē.

Vienskaitlis. Daudzskaitlis.

1. Kas ir liela?	māja,	mājas.
2. Kā sienas stipras?	mājas,	māju.
3. Kam lieli logi?	mājai,	mājām.
4. Ko redzi?	māju,	mājas.
5. Kur dzīvo cilvēki?	mājā,	mājās.

Tāpat kā „māja“ loka arī citus sieviešu kārtas vārdus ar galotni **a**.

Uzdevums: Loki: siena.

II.

„Nē, mūsu mājai ir tikai viens stāvs“, Juŗis atbildēja un zīmēja uz sienām jumtu un uz jumta divus skursteņus. No viena skursteņa pacēlās dūmi.

„Jura māte jau vāra pusdienu, Kārlis sauca.

„Ja, un tev arī gribas“, Juris atteica un zīmēja durvis un logus. Pie durvim bija arī trepes un pie logiem priekškari.

„Pie kuras ielas tava māja atrodas?“
skolotājs jautāja.

„Pie Dārzu ielas“.

„Tad jau laikam pie tavas mājas ir
ari dārzs?“

„Pie mūsu mājas ir tikai puķu dārzs“,
Juris atteica. „Pie citām mājām gan ir
lieli dārzi“.

„Kāds tavas mājas numurs?“

„Desmitais“.

„Un dzīvokļa numurs?“

„Sestais“.

„Bet pie mūsu mājas ir augļu dārzs“,
sauca Marija, „un es uzzīmēšu māju ar dārzu“

Uzdevums. Lasi tagadnē.

	Vienskaitlis.	Daudzskaitlis.
1. Kas aug puķu dārzā?	puķe	puķes.
2. Kā lapas zaļas?	puķes	puķu.
3. Kam skaisti ziedi?	puķei	puķēm.
4. Ko tu redzi?	puķi	puķes.
5. Kur šalds medus?	puķē	puķēs.

Tāpat kā puķe loka arī citus sieviešu kārtas vārdus ar galotni e.

Uzdevums: Loka: klase, māte.

30.

Ko es no rīta mājās darīju.

I.

Es uzmodos un atvēru acis.

Bija jau gaišs.

Izlēcu no gultas, bet istaba bija auksta un grida ari. Uzvilku zeķes un kurpes un gāju mazgāties.

Ielēju ūdeni bļodā un mazgāju seju un rokas, kaklu, ausis, krūtis un muguru.

Pēc tam paņēmu divieli nu noslaucijos. Tad sasukājos un apģērbos.

Uzdevums. Lasi visās personās vienskaitli un daudzskaitli pagātnē un tagadnē.

Infinitivs		Tagadne		Pagātnē
Darīt	—	es daru	—	darīju
Uzmosties	—	es uzmostos	—	uzmodos
Izlekt	—	es izlecu	—	izlēcu
Uzvilkt	—	es uzvelku	—	uzvilku
Iet	—	es eju	—	gāju
Ieliet	—	es ieleju	—	ielēju
Mazgāt	—	es mazgāju	—	mazgāju
Paņemt	—	es paņemu	—	paņēmu
Noslaucīties	—	es noslaukos	—	noslaucijos
Sasukāties	—	es sasukājos	—	sasukājos
Apģērbties	—	es apģērbjos	—	apģērbos

II.

Iegāju virtuvē. Māte vārīja ūdeni kafējai.

„Še nauda“, viņa teica, „un atnes maizi brokastīm un gaļu pusdienai“.

Es paņēmu groziņu un aizgāju vispirms pie maiznieka.

Maize vēl bija gluži silta un visa maiznīca smaržoja. Pircēju bija daudz. Citi pirka rupju, citi baltu maizi, citi saldus cepumus. Es nopirku 3 mārčiņas rupjas un vienu mārčiņu baltas maizes.

Tad gāju pie miesnieka. Tas tik vēl slēdza vaļā savu gaļas pārdotavu un pircēju vēl nebij. Tādēļ man

nemaz nebij jāgaida un es tūlīņ dabūju labu, mīkstu gabalu gaļas.

Kad pārnācu mājās, kafeja jau bija gatava, tik maizes vien vēl trūka.

Uzliku uz galda tases un kaņotītes, cukuru un pienu un sēdamies visi pie brokastīm.

Infinitivs		Tagadne		Pagātne
Vārīt	—	māte vāra	—	vārīja
Teikt	—	viņa teic	—	teica
Paņemt	—	es paņemu	—	paņēmu
Smaržot	—	smaržo	—	smaržoja
Pirkt	—	citī pērk	—	pirka
Slēgt	—	tas slēdz	—	slēdza
Pārnākt	—	pārnāku	—	pārnācu
Trūkt	—	maizes trūkst	—	trūka

31.

Pārdotava.

Marija: Lūk, man jaunas spalvas un zīmulis.

Jānis: Kur tu tos ņēmi?

Marija: Nopirku!

Jānis: Cik maksāja?

Marija: Spalva maksāja vienu rubli, zīmulis trīs rubļus.

Jānis: Vai zini ko, Marij? Tev jaunas spalvas un zīmulis, man grāmatas, bildes, gumija, nazis un citas lietas. Atvērsim pārdotavu. Es būšu pārdevējs, tu pircēja.

Marija: Man nav naudas.

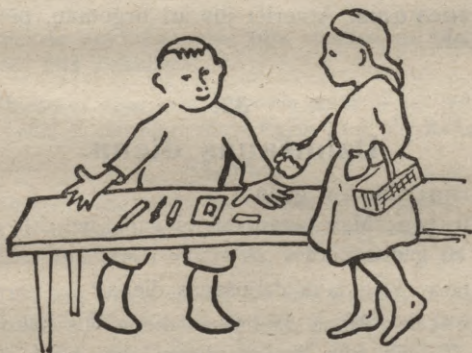
Jānis: Liela bēda! Taisīsim naudu no papīra.

Bērni salika savas lietas glīti plauktā, iztaisīja no papīra naudu, un tad Marija nāca iepirkties.

Marija: Labdien, tirgotāja kungs.

Jānis: Labdien, jaunkundz. Ko vēlaties?

Marija: Lūdzu grāmatas ar bildēm.

Jānis: Te būs skaista bilžu grāmata.

Marija: Cik viņa maksā?

Jānis: Vienu latu.

Marija: Tas ir par dārgu. Vai jums lētākas nav?

Jānis: Nē, jaunkundz, lētākas man nav. Bet jums jau daudz naudas, jūs variet maksāt.

Marija: Nauda man vajadzīga arī citām lietām. Bet grāmata patiesi skaista. Lūdzu ietiniet.

Jānis (ietin grāmatu): Lūdzu, jaunkundz, te būs.

Marija: Un te būs nauda, ar Dievu, tirgotāja kungs.

Jānis: Sveika, jaunkundz!

Uzdevums. Atveriet jūs arī tirgotavu, pērciet un pārdodiet.

32.

Dzimšanas diena.

Nīna: Cik tev gadu?

Austra: Man tagad deviņi gadi, bet drīz es būšu pilnus 10 gadus veca.

Nīna: Kad tava dzimšanas diena?

Austra: Mana dzimšanas diena būs nākošu sestdienu. Tā tik būs skaista diena. No paša rīta man tēvs un māte vēlēs laimes un droši vien iedāvinās kādu grāmatu un kādu drusku šokolades.

Nīna: Kādēļ tad taisni grāmatu un šokolādi?

Austra: Tādēļ, ka to visvairāk vēlos. Un māte arvien zin, ko es vēlos.

Nīna: Tavs brālis ir labs zīmētājs. Viņš tev ko skaistu uzzīmēs.

Austra: Domāju, ka viņš man uzzīmēs mūsu suni Kranci un tad man būs Kranča portreja, bet mazā māsa izgriezīs no papīra kaķi, puķi vai veselu dārzu!

Nīna: Vai tev viesu nebūs?

Austra: Būs gan. Pēcpusdienā atnāks manas draudzenes, tad dzersim kafeju, ēdisim raušus un rotaļāsimies. Atnāc tu arī.

Nīna: Labi, es nākšu un izdomāšu tev tādu dāvanu, ka jūs visas smiesiet. Cik dienu vēl līdz tavai dzimšanas dienai?

Austra: Šodien trešdiena, rīt būs ceturtdiena un tad jau arī sestdiena būs klāt. Bet tad padzīvosim gan jautri.

Šodien **ir** trešdiena, vakar **bija** otrdiena, rīt **būs** ceturtdiena, parīt **būs** piektdiena.

Es būšu, es iešu, mēs dzīvosim jautri — tas notiks **nākotnē**. Tādēļ šo darbības vārda formu sauc par **nākotni**.

Nākotnē.

Drīz es būšu mājās, tad es zīmēšu un lasīšu

Drīz tu būsi mājās, tad tu zīmēsi un lasīsi

Drīz viņš (viņa) būs mājās, tad viņš zīmēs un lasīs.

Drīz mēs būsim mājās, tad mēs zīmēsim un lasīsim.

Drīz jūs būsiet mājās, tad jūs zīmēsiet un lasīsiet.

Drīz viņi (viņas) būs mājās, tad viņi zīmēs un lasīs.

33.

Pusdiena.

Kad Austra no skolas pārnāca, viņas pirmais vārds bija:

„Māmiņ, vai pusdiena gatava? Es gribu ēst“.

„Būs, bērns, būs! Tik uzklāj galdu“.

„Kas būs pusdienā?“

„Kāposti ar gaļu“.

Austra uzklāja galdautu, uzlika teleķus, nažus, dakšinas un kaņotes un sagrieza arī maizi. Kad ienāca tēvs un brālis, māte ienesa bļodu ar zupu un teleķi ar gaļu.

Visi sēdās pie galda un sāka ēst.

„Kur sāls?“ Tēvs prasīja.

Bet sāls uz galda nebija.

„Var redzēt, ka Austra klājusi galdu“, brālis teica,
„Viņa arvien ko aizmirst“.

Infinitivs		Tagadne		Pagātne		Nākotne
Pārņākt	—	pārņāk	—	Austra pārņāca	—	pārņāks
Būt	—	ir	—	bija	—	būs
Uzklāt	—	uzklāj	—	Austra uzklāja	—	uzklās
Uzlikt	—	uzliek	—	„ uzlika	—	uzliks
Sagriezt	—	sagriež	—	„ sagrieza	—	sagriezīs
Ienākt	—	ienāk	—	tēvs ienāca	—	ienāks
Ienest	—	ienes	—	māte ienesa	—	ienesīs

Sēsties	—	sēžas	—	visi sēdās	—	sēdisies
Prasīt	—	prasa	—	tēvs prasīja	—	prasīs
Teikt	—	teic	—	brālis teica	—	teiks.

Uzdevums. Lasi stāstiņu nākotnē.

34.

Vakarā.

Fabrikā skan svilpe. Es stāvu pie vārtiem un gaidu tēvu. Vārti atveras un strādnieki nāk ārā. Vīrs pie vīra. Nevar ne izskaitīt. Bet, lūk, arī tēvs. Viņš mani redz un smeļ.

„Nāc drizāk, tētiņ! Iesim uz māju. Māmiņa mūs gaida. Vakariņas gatavas“.

Mēs ejam, un es stāstu tēvam par skolu un skolotāju un citiem skolniekiem. Te jau arī esam pie durvīm. Es zvanu. Māte atver. Viņa priecājas, ka tēvs mājā.

Tēvs novelk zābakus, es atnesu viņam tupeles. Bet uz galda jau kūp kartupeļi. Tiem blakus stāv siļķes. Mēs sēžamies pie galda.

Pēc vakariņām tēvs lasa avizi, māte šuj vai ada, bet es mācos savus uzdevumus.

Uzdevums. Lasi un raksti šo stāstiņu pagātnē un nākotnē.

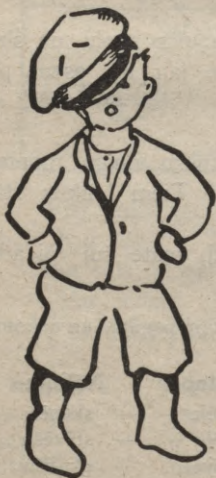
Infinitivs	Tagadne	Pagātne	Nākotne
Skanēt	— svilpe skan	— skanēja	— skanēs
Stāvēt	— es stāvu	— stāvēju	— stāvēšu
Gaidīt	— es gaidu	— gaidīju	— gaidīšu
Atvērties	— vārti atveras	— atvērās	— atvērsies
Nākt	— strādnieki nāk	— nāca	— nāks
Redzēt	— viņš redz	— redzēja	— redzēs
Smiet	— viņš smeļ	— smēja	— smies

Es lasu latviski.

Stāstīt	— es stāstu	— stāstīja	— stāstīšu
Zvanīt	— es zvanu	— zvanīju	— zvanīšu
Atvērt	— māte atver	— atvēra	— atvērs
Priecāties	— viņa priecājas	— priecājās	— priecāsies
Novilkt	— tēvs novelk	— novilka	— novilks
Kūpēt	— kartupeļi kūp	— kūpēja	— kūpēs
Lasīt	— tēvs lasa	— lasīja	— lasīs
Šūt	— māte šuj	— šuva	— šūs,
Adīt	— viņa ada	— adīja	— adīs
Mācīties	— es mācos	— mācījos	— mācīšos.

35.

Trīs tēva dēli.

Kādam tēvam ir trīs dēli: vienu sauc Gaišo, otru — Tumšo, trešo — Diezgan.

Kādu dienu tevs sūta Gaišo uz pagrabu pēc piena. Bet Gaišais atnāk bez piena un saka:

„Tēt, nevaru piena dabūt, jo man pagrabā nav diezgan gaišs!“

Tēvs nosūta Tumšo, bet Tumšais tāpat atnāk atpakaļ un saka:

„Tēt, nevaru piena dabūt, jo man pagrabā par daudz tumšs“.

Tēvs nu sūta Diezgan uz pagrabu. Bet Diezgan atnes tik vienu kaņoti un saka:

„Tēt, vairāk nevarēju dabūt, te jau tev arī būs diezgan“.

(Tautas pasaka).

Tautas dziesma.

Liku tēva cepurīti,
Sēžu tēva krēsliņā.
Liela tēva cepurīte,
Trūkst man tēva padomiņa.

Tautas dz.

36.

Tēvs darbā.

„Jānit, Lizīt! Kur jūs esiet? Nāciet šurp! Aiznesiet tēvam pusdienu.

Tu, Jānit, ņem katliņu ar zupu, bet Lizīte nesis maizi un kaņoti. Tā. Nu ejiet tūliņ, lai zupa neatdziest. Un sveiciniet tētiņu“.

„Pag, kranci! ko tu te meklē pie mana katliņa? Tev gribas siltas zupas?

Nekā, brālīt, nedošu! Zupa priekš tētiņa. Tētiņš būvē jaunu māju. Viņam grūti jāstrādā, tādēļ tam gribas ēst“.

„Paskaties, Jānit, tur jau mūsu tētiņš stāv un slauka sviedrus no pieres. Lūk, tur pie citiem strādniekiem! Labdien, tētiņ!“

„Labdien, bērni! Ko tad jūs man atnesāt? A! Zirņu zupa un gaļa! Tas labi.

Paldies, tas bija gards ēdiens! Bet nu ejiet mājās pie mātes. Es britiņu pagulešu“.

37.

Piecnieks.

Māte iedeva Jānitim 3 rubļus un teica: „Ej nopērc par šo trijnieku avizi. Tēvs vakarā gribēs lasīt“.

Jānītis paņēma naudu un nogāja līdz ielas stūrim. Tur stāvēja avižnieks.

Kāds kungs pirka daudz avižu un maksāja daudz naudas. Viens piecnieks nokrita zemē un vējš to aiznesa. Jānītis skrēja pakaļ, bet nevarēja saķert. Viņš nokrita aiz kādas sētas.

„Lai paliek“, kungs teica, „bija jau tikai piecnieks“.

„Tikai piecnieks“, Jānītis domāja. „Ko visu nevar nopirkt par piecnieku“.

Māte dabū par 5 rubļiem krūzi piena vai mārciņu maizes. Es nopirktu par šo naudu divus klingerus un vēl kaut ko, gabaliņu šokolades, vai piecas labas konfektes. Par piecnieku var arī dabūt burtnicu, vai labu zīmuli, var nopirkt pastmarku, uzlikt uz vēstules un aizsūtīt tālu, tālu pasaulē . . .

„Ko tu te stāvi, puika!“ avižnieks Jānitim uzsauca.

„Es domāju, cik tālu aiziet vēstule“.

„Kas par vēstuli? Ko tu runā?“

Jānītis atmeta ar roku.

„Dodiet man avizi. Lūk, nauda“.

„Nu redz', avizi jau sen varēji dabūt“, avižnieks norūca un iedeva zēnam avizi.

J a u t.: Ko tu pirktu par pazudušo piecnieku?

Pēcītim vienam laiks bija ļoti garš. Viņš sēdēja sētā un raudāja, jo nezināja, ko darīt.

Tā pagāja dažas nedēļas.

Te Pēcītim gadījās rokā māla pika. Viņš spaidīja un viņāja to, kāmēr bija iztaisījis skaistu oliņu.

II.

Tāds darbs Pēcītim patika. Viņš aizskrēja uz grāvi, dabūja mālus un sāka taisīt arī citādas lietišas. Viņš iztaisīja groziņu pilnu āboliem un ogām. Pēc tam taisīja krūzīti un podiņu. Grūti gan gāja, bet Pēcītis strādāja slapju pieri un nemaz nemanīja, ka tēvs ar māti pārnāca.

No rita, viens palicis, Pēcītis atkal ķērās pie darba. Tagad viņš arvien bija jautrā prātā, jo darba viņam bija pilnas rokas.

Ar katru dienu viņa lietišas tapa glītākas. Viņš taisīja pilītes un vistiņas, zirdziņus un gotiņas, pat zaķīti ar garām austiņām viņš iztaisīja.

Citi zēni redzēja viņa lietišas un nāca pie viņa rotāļāties. Tie palīdzēja viņam darbā un arī paši iemācījās taisīt šādas lietišas. Tā Pēcītim nekad vairs nebija garš laiks.

Pēc „Sētā, mežā un laukā“.

Ja u.t.: Ko tu vari izveidot no māliem?

Pamazināmie vārdi.

Pēcis	—	Pēcītis	pīle	—	pīlīte
Brālis	—	brālītis	puķe	—	puķīte
Dēls	—	dēliņš	lieta	—	lietiņa
Tēvs	—	tētiņš	vista	—	vistiņa

Kādas galotnes vīriešu kārtas pamazināmiem vārdiem?
Kādas sievietes?

Kā sauc mazu galdu? solu? suni? gaili? mazu māsu?
meitu? krūzi?

Uzdevums. Nosauc vēl citas mazas lietas.

40.

Bārenīši.

Jānitim un Mariņai nomira māmiņa. Tēvs gāja darbā un bērni palika vieni mājās. Mariņa bija vēl maziņa, tikko sāka staigāt. Jānītis viņu ģērba, auklēja ēdināja un ar viņu rotaļājās. Vakaros viņš to lika gulēt un dziedāja dziesmiņas.

Citi zēni Jānīti sauca: „Nāc rotaļāties, ko tu tur sēdi pie tā bērna?”

Bet Jānītis atbildēja: „Mēs ar māsiņu esam bārenīši. Mums nav māmiņas. Es nevaru atstāt māsiņu vienu“.

Mariņa Jānīti ļoti milēja.

„Avots“.

Uzdevums. Lasi stāstiņu tagadnē.

41.

Bārenīte.

Maza biju neredzēju,
Kad nomira tēvs un māte
Nu izgāju ganīdāma,
Kur gulēja tēvs, māmiņa:
Baltā smilšu kalniņā
Apakš zaļām velenām.

42.

Tautas dziesmas par māmiņu.

Saulīt silta māmiņ' jauka,
Abas vienu mīļumiņu:

Saulīt silta sildīties,
Māmiņ' miļa parunāt.

Degu skalus, degu sveci
Tumša mana istabiņa.
Ienāk mana māmuliņa
Tuliņ gaiša istabiņa.

Mana miļā māmuliņa,
Mani miļi audzināja:
Pati māte dubļus brida,
Mani nesa rociņā.

Māmiņai labu daru
Visu mūžu dzivojot.
Viņa mani mazu kopa,
Viņa mazu audzināja.

Ai bērniņi, ai bērniņi,
Klausit tēvu māmuliņu:
Mūžam saule debesīs,
Ne mūžam tēvs, māmiņa.

43.

Pilsētas skolnieks.

Skola sākās. Ari Juritim jāiet skolā. Bet biksites viņam noplīsušas un zābaki ari. Tādēļ Juritim vajaga jauna uzvalka un jaunu zābaku.

Juriša tēvs ir galdnieks. Viņš taisa galdus, gultas un citas koka lietas, bet māte strādā fabrikā. Tie nevar šūt Juritim ne uzvalka ne zābaku. Tādēļ māte nopirka drēbi un šuvēja pašuva Juritim jaunus kreklus, bet drēbnieks jaunu uzvalku. Kurpnieks Celms ir tēvam labs draugs. Tas taisa glītas kurpes un stiprus zābakus. Viņš uztaisīja zābakus ari Juritim. Pie cepur-

nieka nopirka jaunu cepuri un vecmāmiņa noadija jaunas zeķes. Tagad Jurītim viss jauns no galvas līdz kājam.

Pie maiznieka māte nopirka maizi un pie miesnieka desu. Ar grāmatu somu uz muguras un sviestmaizi kabatā Jurītis iet uz skolu, kā visi skolnieki.

Uzdevums. Pasaki, ko dara šie amatnieki: galdnieks? drēbnieks? kurpnieks? maiznieks? miesnieks?

Jurītim **jāiet** skolā.

Tēvam un mātei **jāstrādā**.

Cilvēkam jāēd, jāguļ u. t. t.

Kas tev skolā jādara?

44.

Lauku skolnieks.

Dar man, tēvis, pastaliņas,
Pērc man staltu cepurīt'.
Šuj man svārkus, māmuļiņa,
Skolā ieti man gribas.

Pieloc, māsiņ, skolas somu

Bagātiem gabaliem:

Vidū maizes riecentiņu,

Apkārt dziesmas, pasakas.

Auseklis.

45.

Skolniece.

I.

Istaba vēl bija tumša, bet es jau vairs negulēju: šodien es iešu pirmo reizi skolā.

Tur ir skolotāja, tā māca un stāsta arvien ko jaunu. Tur ir arī citi bērni, tie smejas, skraida un rotaļājas. Skolā ir jauki. Tikai drīzāk uz skolu!

Māmiņa man pašuva skolas somu no zaļas drēbes. Manā soma ir grāmatas un burtnīcas, tāfele un grifeles, spalvas, spalvas kāts, zīmuļi un pat mazs nazītis.

Un tas viss vēl ir gluži jauns, tīrs un glīts!

Un tad vēl jaunā brūnā kleita un melnais priekšauts! Pat kurpes man jaunas!

Žigli, žigli es nomazgājos, sasukāju matus un žigli apgērbos.

Kafeju dzert un maizi ēst, es negribēju, bet vajadzēja sēdēt un ēst un dzert. Māmiņa citādi neatlaida.

Katru minūti es skatījos pulkstenī. Man gribējās būt skolā.

„Vai tu katru dienu tā steigsies?“ tēvs jautāja.

„Saprotams, tētiņ“, es atbildēju.

Un tad māmiņa mani aizveda uz skolu.

Jaut.: Kādas lietas tavā skolas somā? Kādas drēbes tev mugurā?

46.

Skolā.

II.

Uz durvīm lieliem burtiem stāvēja rakstīts: „Skola“. Mēs ar māti gājām iekšā. Skolotāja sniedza man roku un tad sāka sarunāties ar māmiņu.

Mani apstāja meitenes.

„Vēl viena jauna!“

Viņas aplūkoja mani no visām pusēm un tad jautāja:

„Kā tevi sauc?“

„Cik veca tu esi?“

„Vai esi jau ko mācījusies?“

„Cik tev brāļu un māsu?“

„Kas tev labāk patik: skrieties vai paslēpties? Uz visiem šiem un vēl citiem jautājumiem es atbildēju, bet tad sākās:

„Cik kļūdu tev diktatā?“

„Cik tālu tu rēķinos? ģeografija? gramatikā?“
Uz tādiem jautājumiem es nezināju, ko atbildēt.

Kad es prasīju:

„Kas tas ir — diktats? Ko sauc par ģeografiju?“
tad visas smējās, un viena meitene sacīja:

„Tā tik ir muļķīte!“

47.

Pārbaudījums.

III.

Kad māmiņa aizgāja, skolotāja griezās pie manis:

„Nu redzēsīm, ko tu proti. Še, lasi“.

Viņa man iedeva grāmatu un es lasīju:

„Slinkā meita“.

„Labi, skolotāja teica, tagad izstāsti, ko tu lasīji:“

Es to darīju un skolotāja atkal mani uzslavēja:

„Labi, maziņā“, vai proti arī kādu dziesmiņu?

Es sacīju:

„Driz es gāju, driz tecēju,

Kad māmiņa man raidīja,

Kā māmiņa tad tecēja,*

Kad gulēju šūpulī“.

Kad beidzu, skolotāja mani noglaidīja:

„Tas labi. Tā vajaga“.

Es tapu drošāka. Bet nu skolotāja teica:

„Es tev ko diktēšu“, un kad es viņu platām acīm uzlūkoju, tā piebilda: „Raksti, ko es teikšu“.

Es rakstiju: „skolēni raksta burtniecās ar tinti“. Teikumā bija tik viena kļūda.

Skolotāja rādīja manu tāfeli citiem bērniem un slavēja:

„Labi rakstīts, labs rokraksts. Tu tieci otrā klasē“.

Atskanēja zvans. Bērni veda mani sev līdz klasē un viena meitene teica:

„Tu jau nemaz tik muļķe neesi“.

48.

Mana pirmā rēķinu stunda.

IV.

Pirmā stundā mūsu klasē bija bībeles stāsti. Visus šos stāstus es biju dzirdējusi mājās no mātes un vecmāmiņas un tadēļ domāju:

„Ja, tik muļķe jau nemaz neesmu“.

Tad bija starpstunda. Bērni smējās, skraidīja un es jau zināju, kā dažus sauc. Pēc tam nāca rēķinu stunda. Man nemaz nebija bail. Es domāju: „Gan jau pratišu to arī“.

Cita, gluži jauna skolotāja ienāca klasē. Viņa uzdeva uzdevumu un klase palika klusa. Tik grifeles uz tāfelēm čirkstēja,

Es nezināju, ko darīt. Palūkojos uz tāfeli pa labi, tur vēl maz bija redzams. Palūkojos pa kreisi — tur bija savādas lietas!

Skaitļi stāvēja garās rindās gan taisni, gan slīpi uz leju, pa starpām strīpas un krusti.

Ko lai es daru?

Uzlūkoju skolotāju. Tā teica:

„Strādā! Strādā!“

V.

Un es ari strādāju. Es rakstiju dažādus skaitļus, un no tiem iznāca dažādas figuras: trīsstūri, četrstūri, bet ari trepes, mājas, kalni un citas labas lietas. Kad skolniece man blakus vilka strīpu — es ari, kad viņa lika krustu — es ari. Tā rēķināt bija gluži patīkami.

Bet nu skolotāja jautāja: „Sakait, kas iznāk?“

Skolnieces pēc kārtas piecēlās un atbildēja gaŗiem skaitļiem. Citas bij izrēķinājušas pareizi, citas aplam. Tagad bija mana rinda atbildēt. Ar kādu skaitli lai atbildu? Es saucu mazus skaitļus: 3, 5, 8, 9. Aplam! Es topu drošāka un saku: 24, 55, 79, 86. Visas grifeles apkļust un visas acis paceļas uz mani. Citas smeļ: „Aplam!“

Es saņemu visu dūšu un saku briesmīgi lielu skaitli: „Divreiz simttūkstoši.“

Tagad visas smeļ pilnā kaklā.

VI.

„Parādi man savu tāfeli“, teica skolotāja, un kad viņa redzēja, ko es uzrakstījusi, viņa smējās tā, ka tai asaras bira no acīm. Mana tāfele gāja no rokas rokā. Kas tie bija par smiekliem!

„Cik muļķīgi“, dažas teica, bet citas smējās: „Cik jocīgi! Cik debešķīgi!“

Ko man bija darīt? Es smējos līdz.

„Vai tad tu nekad neesi rēķinājusi?“ skolotāja jautāja.

„Es esmu tikai skaitļus rakstījusi“.

„Un vairāk tu nekā neproti?“

„Protu gan! Es varu pār skaitļiem lekt!“

Atkal visi smējās.

„Kā tad tu to dari?“ skolotāja jautāja.

Tā: uz priekšu: 2, 4, 6, 8, 10, vai arī 5, 10, 15, 20 un atpakaļ lieliem lēcieniem: 100, 90, 80, 70, 60, 50 . . .

„Bet tad tev, mīļā maziņā, jāiet pirmā klasē, kur rēķināt sāk no iesākuma“.

„Lūdzu atstājiet mani še“.

„Nevaru“.

„Es bušu uzcītīga“.

Skolotāja mani ilgi uzlūkoja un tad sacīja:

„Nu labi. Mēģināsim. Un es gribu tev palīdzēt“.

Un es arī iemācījos rēķināt un paliku otrā klasē.

(A. Cinovska).

Sētā un laukā.

Ciemā pie vectētiņa un vecmāmiņas.

Incīti kaķīti,
 Pinam vīzes.
 Ritā svētdiena
 Jāiet ciemā.
 Tev ciema klētī,
 Man istabā,
 Tev būs pelītes,
 Man balta maize.
 T. dz.

„Laiks tik jauks. Māmiņ, mēs iesim ciemā.“

„Uz kuriem, bērni?“

„Pie vectētiņa un vecmāmiņas. Šodien svētdiena, viņi mūs gaida.“

„Ejiet, bērni, ejiet. Tik nepalieciet vēlu.“

Valdis ar Līziti pārķer cepures un izskrien uz ielas. Diena tik skaista un saule tik silta! Drīz pilsēta paliek aiz muguras. Kokos dzied putni, gar ceļmalu aug baltas un dzeltenas puķes un zaļa zāle, tauriņi lido no vienas puķes uz otru.

„Ķersim to dzelteno“ sauc Valdis un skrien krūmos tauriņam pakaļ. No krūmiem izskrien mazs zvēriņš un pārskrien pār ceļu.

„Vai tas nebija zaķis?“ Līzite jautā.

„Nē, tas bija seskis. Būs nokodis kādu vistu vai izēdis olas no ligzdas.“

„Kāds palaidnis! Tādu vajaga nošaut“. Līzite dusmojās.

„Jā, un no ādas pašūt tev siltu kažoku“. Valdis smējās.

Jauks laiks, **skaista** diena, **silta** saule, **dzeltens** tauriņš, **mazs** zvēriņš.

Jauks, skaists, silts u. t. t. ir īpašību vārdi (adjektīvi). Īpašības vārdam tā pati kārtā, kas lietas vārdam, kuru viņš apzīme, p. p. jauks laiks, bet — jauka diena. Silta saule, bet — silts kažoks. Dzeltens tauriņš — dzeltena puķe. Zaļš koks — zaļa zāle.

Uzdevums. Nosauciet vēl citus īpašību vārdus kopā ar lietu vārdiem un ievērojiet, kādas īpašību vārdu galotnes kurā kārtā.

Vīriešu kārtas īpašību vārdus loka kā vīriešu kārtas lietu vārdus ar galotni **s**, (**š**), sievietes kārtas īpašību vārdus loka kā sievietes kārtas lietu vārdus ar galotni **a**, p. p.

Vīriešu kārtā.

- N. (kas?) Tēvam mugurā silts kažoks
- G. (kā?) Nabagam nav silta kažoka
- D. (kam?) Siltam kažokam mīksta vilna
- A. (ko?) Es nopirku siltu kažoku
- L. (kur?) Es gērbjos siltā kažokā.

Sieviešu kārtā.

- N. (kas?) Man patīk skaista diena
- G. (kā?) Rudenī nebija nevienas skaistas dienas
- D. (kam?) Dziedāsim par godu skaistai dienai
- A. (ko?) Es mīlu skaistu dienu
- L. (kur, kad?) Kādā skaistā dienā aiziešu pie tevis.

II.

Lūk, mājas durvis stāv vecmāmiņa ar zilu priekšautu priekšā un baltu lakatiņu ap galvu. Bet vectētiņš sēd uz soliņa un kūpina savu pipīti.

„Sveika, vecmāmiņ! Sveiks, vectētiņ! Vai mūs gaidījāt?”

„Gaidījām, bērniņi, gaidījām. Jau gribēju cept rausi, ko ciemiņus pamieļot. Tūliņ iešu uz klēti pēc miltiem.

Tu, Lizīt, aiztec uz kūti. Tur vistiņai ligzdiņa. Atnes kādu oliņu“.

„Vai seski jums olas neapēd?“ jautāja Valdis.

„Nē, mūsu mājās sesku nav“. Vectētiņš atbildēja.

Lizīte aizskrēja uz kūti un atrada ligzdiņu. Ligzdiņā bija 5 oliņas. Lizīte paņēma 3 oliņas un divas atstāja. Vistiņa bārās: „Kur dēt, kur dēt, kur dēt?“

Bet Lizīte smējās: Dēj, kur gribi! Es tomēr atradišu“.

„Kad Lizīte nāca atpakaļ, Valdis sēdēja blakus vectētiņam un abi dziedāja:

„Seskis dara alutiņu,
tas tos dūmus kūpināja“.

III.

Vecmāmiņa nāk no klēts pilnām rokām.

„Vecmāmiņ, ko tu tur nesi?“ jautā Valdis?

„Miltus nesu un sviestu“.

„Ko darīsi ar miltiem?“

„Rausi cepšu, ko ciemiņus mielot“.

Valdis ar Lizīti aizskrien pie vecmāmiņas.

„Vecmāmiņ, mēs tev palīdzēsim“.

Labi, bērniņi, labi. Valdi, lūk raugs. Padod man raugu. Bet tu, Lizīt, aizej uz pagrabu un atnes pienu. Es pati dabūšu cukuru. Cepsim gardu rausi.

Vecmāmiņa iebēra miltus pienā, pielika klāt olas, sviestu, sāli un cukuru un mikla bija gatava. Nu tik rausi uz pannas un krāsni iekšā!

„Tagad gaidait, bērni, drīz rausis būs gatavs“.

Jaut.: No kā cep rausus? Kur viņus cep?

Locīšana.

Vienskaitlis.

- N. (kas?) **Krāsns** karsta
G. (kā?) Es aizveru **krāsns** durvis
D. (kam?) **Krāsniņ** dzelzs durvis
A. (ko?) Es iekurinu **krāsni**
L. (kur?) Es lieku malku **krāsni**

Daudzskaitlis.

- N. (kas?) **krāsni** karstas
G. (kā?) Mēs aizveram **krāšņu** durvis
D. (kam?) **Krāsniņ** dzelzs durvis
A. (ko?) Mēs iekurinam **krāsni**
L. (kur?) Mēs liekam malku **krāsni**.

Loki vārdus klēts, dzelzs, kūts, nakts, sirds tāpat kā krāsns.

IV.

„Vecmāmiņ, vai rausis gatavs?”

„Nē, bērni, pagaidait! vēl nav gatavs“.

„Tik labi viņš smaržo. Es nevaru sagaidīt“.

„Es arī ne!“

„Ja nevariet sagaidīt, tad nekā nedabūsiet. Ejiet paskraidīties pa dārzu“.

„Es nevaru aiziet. Viņš smaržo tik labi“.

„Tad lūdz vec-

tētiņu, lai tev pastāsta pasaku. Viņš zin pasaku par rausi“.

Kad viņa to ielika krāsni, tas smaržoja tā, ka sanāca visi viņas septiņi bērni un sāka lūgties:

„Māmulit, dod rausi! Māmulit, dod rausi“.

„Pagaidait, bērni“, māte teica, „kad rausis būs gatavs, dabūsiet visi. Ari vectēvs dabūs“.

Vectēvs sēd pie krāsns un klausās, bet klausās ari rausis, ka viņu grib apēst.

Nē, viņš domā. Nekā jūs nedabūsiet. Es aizbēgšu.

Un tikko māte izvilka no krāsns pannu, rausis nolēca no pannas uz grīdu un ripoja taisni uz durvīm.

II.

Rausis ripo.

Bija karsta diena. Durvis stāvēja vaļā. Rausis izripoja pa durvīm laukā un pa ceļu prom.

Valdis gribēja viņu noķert, bet kur nu! Rausis tik ripoja un ripoja.

Visi bērni un ari vectēvs izskrēja laukā, bet rausi noķert nevarēja. Tas tik ripoja uz priekšu.

„Labdien, raušakungs“, Pintiķis sveicināja.

„Sveiks, drēbniek“, rausis atpēma.

„Kur tu tā steigies? Ienāc pacie moties manā mutē.“

„Saimniece ar vectēvu un septiņiem bērniem mani ķerdami nenoķēra — kā tad tu, brālīt, doma dabūt mani savā mutē?“ rausis atbildēja un ripoja tālāk.

Te viņam pretīm vista.

„Labdien, rauša tēv“, viņa saka.

„Labdien, labdien, caļu māt“.

„Kur tu tā steidzies? atļauj tak sevi drusku noķert un paknābāt“.

„Ak tu muļķīte tāda! Saimniece ar vectēvu un septiņiem bērniem un drēbnieks Pintiķis mani ķerdami nenokēra. Kā tad tu domā mani rokā dabūt?“ rausis atbildēja un ripoja tālāk.

III.

Tālāk, arvien tālāk.

Te rausim pretīm gailis.

„Labdien, rausi“.

„Labdien, ķeburkāja“.

„Kur tu tā steidzies, ko bēdz no manis? Ko es tev esmu nodarījis? Bet pagaidi. Es tevi noķeršu. Būs ko vistas pacienāt“.

„Nemaz nedomā! Saimniece ar vectēvu un septiņiem bērniem, drēbnieks Pintiķis un vista mani ķerdami nenokēra, kā tad tu domā mani noķert?“

Un rausis ripoja tālāk.

Te viņam pretīm pīle.

„Labdien, rauša krusttēv!“

„Labdien, platknābe!“

„Kur tu tā steidzies, ka neļauj sevi ne paraudzīt?“

„Pagaidi tik! Saimniece ar vectēvu un septiņiem bērniem, drēbnieks Pintiķis, vista un gailis mani ķerdami nenokēra, kā tad tu domā mani rokā dabūt?“

Rausis tālāk un pretīm viņam kaķis.

„Labdien, rausi!“

„Labdien, peļu junkur“.

„Kur tu tā
steidzies, ka ne-
ļauj sevi ne ap-
lukot“.

„Ak tu, mēr-
kaži, tāds! Saim-
niece ar vectēvu
un septiņiem bēr-
niem, Pintiķis,
vista, gailis un
pīle mani ķer-
dami nenoķēra,
kā tad tu domā
mani dabūt savos
nagos?“

IV.

Rauša gals.

Rausis ripoja arvien tālāk un pretim viņam zosu
tēviņš.

„Esi sveicināts tu rausi no kviešu miltiem.“

„Sveiks, klaigātāj!“

„Kur tu tā steidzies? Ļauj, lai tevi noķeru un
zoslēnus pabaŗoju“.

„Ak, tu muļķis tāds! Saimniece ar vectēvu un sep-
tiņiem bērniem, Pintiķis, vista, gailis un kaķis mani
ķerdami nenoķēra, kā tad tu ar saviem dēliem domā
mani rokā dabūt?“

Rausis ripoja tālāk. Pēdīgi viņam pretim cūka.

„Sveiks, rausi visu saldākais“.

„Labdien, labdien, sivēnu māt“.

„Kur tu tā steidzies, ka neļauj ne acis pamieļot. Pagaidi, drīz būs mežs. Divātā nav tik bailīgi. Vienu pašu tevi var saplēst vilki. Un priekšā, lūk, upe. Kā tu tiksī pāri? Sēdies labāk man uz deguna galu“.

Rausis paklausīja un apsēdās cūkai uz snuķa: un tā — ņam, ņam! aprija viņu...

Nu rausis vairs neripoja tāļāk, un mūsu pasakai ari beigās.

Cūka un sivēniņi.

Cūciņa ceļu tek,
Sivēniņi ceļa malu,
Austiņas kustināja,
Kājiņas čabināja! T. dz.

52.

Vecmāmiņas rausis gatavs.

„Tā. Nu pasakai beigās, un rausis ari gatavs. Lūk, cik labi izcepis! Aizveriet tik durvis, ka mūsu rausis ari neaizskrien“.

„Nelaidīsim, vecmāmiņ, nelaidīsim! Citādi to pagalmā Amis apēdīs“.

„Bet nu, Līzīt, iesim uz kūti un izslauksim govīs, tad mums būs arī svaigs piens“.

Un vecmāmiņa paņēma slauktuvi un aizgāja ar Līzīti uz kūti.

Kūti bija divas govīs: viena brūna, otra raiba, un trīs lielas aitas: divas baltas un viena melna, bet katrai aitiņai savs jēriņš. Kamēr vecmāmiņa slauca govīs, Līzīte deva aitiņām maizi, bet vislabāk viņai patika mazie jēriņi.

Svaigs piens un svaigs rausis! Tas tik bija ēdiens!

Paēduši bērni vēl paskraidīja pa dārzu un tad gāja mājās.

Rīt pirmdienā, jāiet atkal skolā.

Vienskaitlis.

N. (kas?) Kūti stāv **raiba govīs**

G. (kā nav?) Mums nav nevienas **raibas govīs** — **raibu govju**.

D. (kam?) Es dodu sienu **raibai govij** — **raibām govīm**.

A. (ko?) Es slaucu **raibu govī** — **raibas govīs**.

L. (kur?) Saimniece noraudzījās **raibā govī** — **raibās govīs**.

Daudzskaitlis.

— **raibas govīs**.

— **raibu govju**.

— **raibām govīm**.

— **raibas govīs**.

— **raibās govīs**.

Uzdevums. Tā pat kā raiba govīs, loki silta kūts, tumša nakts.

53.

Tautas dziesmas par gotiņām un pieniņu.

Pavaicāju māmuliņu,

Kā būs saukt raibu govī?

— Kuŗa raiba — raibaliņa,

Kuŗa brūna — brūnaliņa.

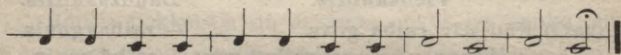
Rieti, rieti, raibaliņa,

Dod man pilnu slauktuvīti

Mazi mani bāleliņi,
Baltas putras ēdējiņi.
Dod, māmiņ, man mazai
Pienu ēst, pienu dzert,
Lai es augu balta meita
Kā tas piena kunkulīts!
Mana balta māmuliņe
Mani baltu audzināja:
Pienu ēdu, pienu dzēru,
Pienā muti nomazgāju.

54.

Kur tecēsi tu, pelīte.

1. Kur te - cē - si tu, pe - lī - te? lī - go, lī - go!

Zēni:

Meitenes:

1. Kur tecēsi tu, pelīte	2. Teku pirti kurināti.
3. Kā tu dūmos nenoslāpi?	4. Es palīdu pa zemīti.
5. Ko tu ēdi pa zemīti?	6. Sīkus oļus, akmentiņus.
7. Kā tev sirdi nenospieda?	8. Es uzdzēru saldu pienu.
9. Kur tu ņēmi saldu pienu?	10. Svētās Māras laidarāi.
Visi:	11. Raibas goves pupiņai.

55.

Tautas dziesma par aitiņu.

Aitiņ, mana sprogainīte,
Pelēkām kājiņām!

Tur adiju skaistus cimdus,
Tur pelēkus mētelīšus.

Aitiņai balts bērnīņis
Pelēkām kājiņām:
Audiš' baltas villainītes
Pelēlām maliņām.

Uzdevums. Uzraksti: Ko aitiņa mums dod? Ko no vilnas taisam?

56.

Pasaka par vilku.

Vecos laikos vilks gāja ganos.

Kādu dienu vilks pārnāk no ganiem un prasa saimniecei ēst. Bet saimniece to dienu bija ļoti dusmīga, tā paķer no zemes rungu un tik sadod vilkam.

Nu vilks iet pie Dieva sūdzēt.

Bet Dievs saka: „Ja tev nedod ar labu, ņem ar varu no saimnieces ganāmā pulka“.

„Ja, bet kā es jēlu gaļu ēdišu?“

„Jēlu gaļu? Kas tev par jēlumu bēdas? Paņem tik gaļu mutē un saki: te cepts — te vārīts, te cepts — te vārīts! Tad būs miksta“.

Vilks tā darīja un dara vēl šodien.

„Skaiti, vilks, pātarus!“

Es, tēvs, nemāku

Kazuļi, jēruļi

Tie mani pātari“.

57.

Ganu dziesmas.

Cirulis dziedāja,

Vasara nāca;

Cep, māmiņ, kukuli,
Es iešu ganos.

Ja cepsi lielu,
Tad dzišu tālu,
Ja cepsi mazu,
Tepat vārtu galā.

Ganiņam tāda daba:
Kad paēda, tad dziedāja.
Saimniecei tāda daba:
Kad paēda, tad bārās.

Nāciet šurp, ciema gani,
Te ir laba ganišana.
Te ēd govīs baltābolu,
Dzeņ avota ūdentiņu.

Mājā govīs, mājā aitas,
Mājā pati ganu meita.
Cel, māmiņa, zelta vārtus,
Lai iet govīs sētiņā.

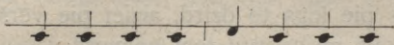
58.

Gana nāve.

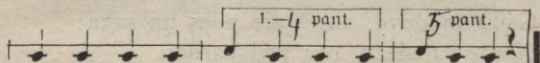
Trīs gani ganos.	Sausā eglē.
Septiņi sivēni.	Siki mazi putniņi
Viens gans nomira,	Pātarus skaitīja.
Citi gani raudāja.	Zīle nesa vēsti
Cūka raka kapu	Tēvam, mātei.
Augstā kalnā.	Kaza kāpa debesīs
Dzeguze zvanīja	Dievam sūdzēt.
Likā bērzā.	Dievs teica kazai:
Dzenis kala krustu	„Kic, kaza, zemē!“

59.

Guli, guli ganu meita.

1. Gu - li, gu - li ga - nu mei - ta.

vi - si dar - bi pa - da - rī - ti sa - tai - sīj.

2. Cūka raka rācentiņus, 3. Vista lokus izravēja
Kaza šķina kāpostiņus. Gailīt's cirta žagariņus.
4. Suns sakūra uguntiņu,
Kaķis sviestu sataisīj'.

60.

Mājlopi mežā.

Reiz saimniece saka saimniekam :

„Pārdosim savu zirgu, tu redzi, mums nav ko ēst“.

Gailis pie loga to dzird, aiziet pie zirga un saka :
„Bēdz uz mežu. Rītu tevi pārdos“.

Saimnieks no rīta iet uz stalli: zirga vairs nav.
Nu saimniece saka:

„Nokausim savu vērši, mums nav ko ēst“.

Gailis pie loga to dzird, aiziet pie vērša un saka:
Bēdz uz mežu, rītu tevi nokaus“.

Saimnieks no rīta iet uz kūti, vērša vairs nav.
Saimniece atkal saka:

„Pārdosim savu pili, mums nav ko ēst“.

Gailis to dzird, aiziet pie pīles un saka:

„Bēdz uz mežu, rītu tevi pārdos.“

No rīta saimnieks iet uz kūti, pīles vairs nav.

Tad saimniece saka:

„Nokausim savu gaili, mums nav ko ēst“.

Gailis pie loga to dzird un dzied:

„Ķikerigi!

Nedabūsi vis mani!“

Ari viņš aizlaižas uz mežu.

Tur nu visi kopā uzcēla māju, dzīvoja laimīgi un katrs darīja savu darbu: zirgs nesa malku, vēršis klāja galdu, pile kūra uguni, bet gailis dziedāja.

Tautas pasaka.

	Vienskaitlis.		Daudzskaitlis.
1. Kas skrien?	Mans zirgs	—	mani zirgi
2. Kā nav stalli?	Mana zirga	—	manu zirgu
3. Kam dod sienu?	Manam zirgam	—	maniem zirgiem
4. Ko redzi?	Manu zirgu	—	manus zirgus
5. Kur sēd jātnieks:	Manā zirgā	—	manos zirgos.

	Vienskaitlis.		Daudzskaitlis.
1. Kas ēd zāli?	Mana aita	—	manas aitas
2. Kā nav stāli?	Manas aitas	—	manu aitu
3. Kam dod sienu?	Manai aitai	—	manām aitām
4. Ko redzi?	Manu aitu	—	manas aitas
5. Kur?	Manā aitā	—	manās aitās.

Vietnieka vārdus mans, mana, tavš, tava, savš, sava, loka
kā lietu vārdus ar tādām pašām galotnēm.

Loki: tavš nams, savš dārzs, tava māsa, sava māja.

Vietnieka vārdus mūsu, jūsu, viņa, viņas, neloka nemaz
p. piem.

- N. (kas?) Tur stāv mūsu māja
- G. (kā?) Mūsu mājas jumts sarkans
- D. (kam?) Mūsu mājai lieli logi
- A. (ko?) Es redzu mūsu māju
- L. (kur?) Mūsu mājā dzīvo daudz cilvēku.

61.

Zirdziņš.

Lec, lec, lec,
Zirdziņ, lēkšus tec!
Nebisties, ka ceļā koki,
Krietni savas kājas loki!
Allaž lēkšus tec,
Lec, lec, lec!
Bic, bac, bāc!
Zirdziņ! Kur tev prāts?
Tā tu mani nosviedisi
Un vēl krietni sadauzīsi!!
Saki, kur tev prāts?
Bicada, bacada, bāc!

62.

Ēzelis un kaza.

Ēzelis ēda kūti pie siles sienu. Bet silē bija arī
kāpostu galviņa. To redzēja kaza. Viņai ļoti gribējās
kāpostu. Tā domāja: kā tos dabūt?

Viņa sāka slavēt ēzeli:

„Cik tu skaists! Kādas tev gaŗas ausis!“
Ēzelim tas ļoti patika.

„Tik tas ir slikti, kā tu neproti labi skriet“, kaza teica.

Bet ēzelis tūliņ gribēja parādīt, ka viņš arī skriet prot. Tas izgāja pagalmā un skrēja cik jaudāja. Pa to laiku kaza apēda kāpostu galviņu.

Jaut.: Kādus mājas kustoņus tu pazīsti? Ko viņi mums dod, jeb ko dara?

Man bij viena balta kaza,
Ta man deva pulka piena:
Pienu ēdu, pienu dzēru,
Pienā muti nomazgāju.

T. dz.

63.

Āzītis.

Kur tad tu nu biji, āzīti manu?

— Sudmalāsi, sudmalāsi, kundziņu manu.

Ko tad tu tur darij, āzīti manu?

— Miltus malu, miltus malu, kundziņu manu.

Ar ko tad tu slaucīji, āzīti manu?

— Ar bārzdiņu, ar bārzdiņu, kundziņu manu.

Ar ko tad tu mēroji āzīti manu?

— Ar radziņu, ar radziņu, kundziņu manu.

Vai tad tu tur nezagi, āzīti manu?

— Zagu gan, zagu gan, kundziņu manu.

Vai tad tevi neķēra, āzīti manu?

— Ķēra gan, ķēra gan, kundziņu manu.

Vai tad tevi nepēra, āzīti manu?

— Pēra gan, pēra gan, kundziņu manu.

Ar ko tevi pēra, āzīti manu?

— Ar pagali, ar pagali, kundziņu manu.

Kā tad tu tur brēci, āzīti manu?

— Buku — bē, buku — bē, kundziņu manu.

Uzdevums. Lasīt vienam kungu, otram āzi.

Es lasu latviski.

64.

Izsalkušais vilks.

I.

Vilks un auns.

Reiz vilkam ļoti gribējās ēst.

Viņš redzēja pļavā aunu un uzsauca tam:

„Klausies, ragaini! Es tevi gribu apēst!“

„Kas tu tāds esi, ka gribi mani apēst?“

„Es esmu vilks un meklēju ēst.“

„Kas nu tu par vilku? Tu jau esi suns.“

„Nē, neesmu vis suns, bet — vilks!“

„Nu, ja tu esi vilks, tad nostājies tur lejā un izplēt labi platu muti. Es skriešu no kalna un ieskriešu taisni tev rīklē.“

„Labi!“

Vilks nostājās lejā, izplēta muti līdz ausīm un gaida. Auns uzkāpa kalnā, ieskrējās un no visa spēka iezvēla ar ragiem vilkam pa pieri. Vilks apreiba un nokrita zemē, bet auns aiztecēja mājās.

Pēc kāda laika vilks uzceļas un saka:

„Esmu gan es muļķis! Kur tas redzēts, ka cepets pats skrien mutē!“

II.

Vilks un zirgs.

Iet izsalkušais vilks tālāk. Redz, pļavā baņojas zirgs.

„Zirdziņ, zirdziņ, es tevi apēdišu.“

„Kas tu tāds esi, ka gribi mani apēst?“

„Esmu vilks!“

„Kas tu par vilku? Tu jau esi suns!“

„Nē, neesmu vis suns, bet vilks.“

„Ja vilks, tad neko darīt! Ēd ari. Tikai žēl, ka neesmu diezgan nobarojies. Tadēļ iesāc mani ēst no astes. Kamēr tu ēdīsi no astes, tikmēr es barošos, lai paliktu treknāks.“

Vilks aizgāja zirgam apkārt un gribēja sākt ēst no astes. Te zirgs tā iespēra ar pakaļkājām vilkam, ka tas uz vietas nokrita zemē. Bet zirgs aizskrēja uz māju.

III.

Vilks un cūka.

Sēd vilks un domā: „Biju gan muļķis! Kur tas redzēts, ka zirgu iesāk ēst no astes?“

Velkas vilks atkal tālāk. Skatās, cūka sildās saulē.

„Cūciņ, cūciņ, es tevi ēdišu!“

„Kas tu tāds esi, ka gribi mani ēst?“

„Esmu vilks!“

„Kas tu par vilku? Tu jau esi suns.“

„Nē, neesmu suns, bet vilks.“

„Nu, ja vilks, tad sēdies man mugurā, es tevi pirms pavizināšu, tad tu mani varēsi apēst.“

Uzsēdās vilks cūkai mugurā, bet cūka — taisni uz mājām. Izskrēja suņi un uzklupa vilkam. Tie viņu tikmēr plēsa, līdz tas aizskrēja uz mežu.

Tautas pasaka.

65.

Daina.

Āziti, āziti, kur liki bārdiņu?

— Pārdevu krievam, nopirku izkapti.

Ko tā izkopts tev labu dara?
— Man tā izkopts sieniņu pļauj.
Ko tas sieniņš tev labu dara?
— Man tas sieniņš gotiņām dot.
Ko tās gotiņas labu dara?
— Man tās gotiņas pieniņu dod.
Ko tas pieniņš tev labu dara?
— Man tas pieniņš bērniņiem dot.
Ko tie bērni tev labu dara?
— Man tie bērniņi cūciņas gana.

Uzdevums. Vienam jautāt, otram atbildēt.

66.

Kaķis un krējums.

Māte nokopa galdu, bet aizmirsu uz galda krūzīti ar krējumu.

Istabā ienāca kaķis, uzlēca uz galda un paostija krējumu krūzītē. Viņam ļoti gribējās krējuma palakties, bet galvu šaurajā krūzītē nevarēja iebāzst.

„Ko nu lai dara?“ kaķis domāja un izdomāja arī:
„Galva gan netiek iekšā, bet par ko tad man ķepas?“

Un viena no mīkstajām melnajām ķepiņām kļuvis ielīda krūzītē. Bet kad izlīda, tā bija balta.

Kad māte ienāca istabā, krūzīte jau bija tukša, bet kaķis sēdēja zem galda un vēl laizīja pēdējo krējumu no savām ķepiņām.

Pēc „Sētā, mežā un laukā“.

Uzdevums. Izlasi un uzraksti stāstiņu tagadnē.

67.

Vecmāmiņas dārzs.

Vakar atkal bijām pie vecmāmiņas. Cik tagad tur jauki!

Vecmāmiņa mūs sauca istabā un solīja siltu pienu, bet mēs negājām. Dārzā daudz jaukāk.

„Vecmāmiņ, kādi jums skaisti, sarkani āboli“, Valdis sauca.

„Ja, mums visas ābeles pilnas ābolu, arī bumbieru netrūkst. Ko tu gribi, Valdi, ābolu, vai bumbieri?“

„Es lūdzu ābolu, tur to sarkano ābolu“.

„Lūk, Valdim sarkanais ābols. Bet tev, Līziņ?“ vecmāmiņa jautāja.

Es gribēju bumbieri un vecmāmiņa man iedeva to lielo, dzelteno bumbieri, kas karājās pašā zara galiņā.

Ķiršu gan dārzā vairs nav, bet dzelteno un brūno plūmju vēl daudz.

Šogad visi augļu koki pilni augļu, tikko var sa-redzēt zaļās lapas.

Īpašības vārdu galotnes **ais** un **ā**.

Vīriešu kārtā.

„Man rokā trīs āboli: viens zaļš, otrs dzeltens, trešais sarkans. Kuŗš tev vislabāk patīk?“

Galotnes **s** un **š** ir vīriešu kārtas **nenoteicamās** galotnes. (Viņas lieto tur, kur vācu valodā nenoteicamo kārtas vārdu ein).

„Vislabāk man patīk sarkan**ais**, tad dzelten**ais**, bet vismazāk zaļ**ais**“.

Galotne **ais** ir vīriešu kārtas **noteicamā** galotne (vācu not. kārtas vārds der).

Sieviešu kārtā.

„Kāda krāsa plūmēm?“

„Dzeltena, brūna un zila“.

„Kuŗa tev vislabāk patīk?“

„Vislabāk man patīk dzeltenā, tad brūnā, bet vismazāk zilā...“

Sieviešu kārtas **nenoteicamā** galotne ir **a**, noteicamā **ā**.

Locīšana.

Vienskaitlis.

Mūsu tēvam divi zirgi: viens melns, otrs brūns.

N. (kuŗš?) Mel**nais** ved malku, brū**nais** aŗ zemi

G. (kuŗa?) Kad melnā nav stalli, nav ari brūnā

D. (kuŗam?) Kad meln**ajam** dod auzas, tad dod ari brūn**ajam**

A. (kuŗu?) Kad dzirda melno, tad dzirda ari brūno

L. (kuŗā?) Kad gribam jāt, tad es sēžos meln**ajā**, brālis brūn**ajā**.

Daudzskaitlis.

Mūsu tēvam četri zirgi: divi melni, divi brūni.

N. (kuŗi?) Mel**nie** ved malku, brūn**ie** aŗ zemi

G. (kuŗu?) Kad melno nav stalli, nay ari brūno

- D. (kuņiem ?) Kad melnajiem dod sienu, tad dod arī brūnajiem
A. (kuņus ?) Kad dzirda melnos, tad dzirda arī brūnos
L. (kuņos ?) Mēs ar brāli sēžamies melnajos zirgos, citi zēni
brūnajos.

Uzdevums. Sastādiet teikumus vienskaitlī un daudzskaitlī uz jaut. kuņš, kuņa, kuņam, kuņu, kuņā ?

68.

Pēterītis un Miķelītis.

Māmiņa iedeva Pēterītim ābolu. Pēterītim nu lielu lielais prieks. Viņš izskrēja pagalmā un ēda savu saldo ābolu.

„Pēterīt, dod man arī kumosiņu nokosties“, Miķelītis lūdzās.

„Man pašam tikai viens pats ir“, Pēterītis atteica, nokoda vēl kumosu un aizgāja. Pēc brīža nokoda atkal, bet nu ābols vairs neizlikās tik salds, un dūša arī bij skāba, negribējas ne skraidīt, ne rotaļāties. Pēterītis atskatījās, ko dara Miķelītis.

Miķelītis stāv pavisam nobēdājies, actiņas pilnas asaru, pirkstiņš mutē.

Pēterītim palika Miķeliša žēl. Viņš aizskrēja to mierināt.

„Še, Miķelīt, nokodies tagad tu, tad atkal es kodīšu un tā viens pēc otra kodīsim“.

Drīz vien no ābola nekas nebija palicis pāri. Tagad abi draugi uzkāpa saviem koka zirgiem — nūjam — mugurā un aizjāja. Kad vectētiņš gadījās ceļā, tam uzsauca:

„Ej, vectētiņ, sargies, ka mēs tevi nesaminam!“

Iz „Jaun. Tekām“.

69.

Lielā kāpostu galviņa.

Divi draugi, Jānis un Pēteris, gāja gar dārzu. Dārzā auga kāposti.

„Kādas lielas galviņas“, Pēteris brīnējās.

„Tad tu nemaz neesi redzējis lielas galviņas“, Jānis atteica. „Es reiz redzēju tādu kāpostgalvu, kā tur tā māja“.

Pēteris bija kalējs. Tas teica: — „Jā, pasaulē jau daudz lielu lietu. Es pats reiz kalu katlu, tas bija tik liels, kā mūsu baznīca“.

„Nu? kam tad tik liela katla vajadzēja?“ „Tur gribēja vārit tavu kāpostgalviņu“.

Jānis nosarka.

Kāpostgalviņa liela.

Māja lielāka.

Baznīca vislielākā.

Uzzīmē: Kāpostgalviņu, māju, baznīcu.

Locīšana.

Vienskaitlis.

Mūsu dārzā zied divas rozes: viena balta, otra sarkana.

N. (kuŗa?) Baltā ir mana roze, sarkanā māsas

G. (kuŗas?) Pērn man vēl nebija baltās, ne arī māsai sarkanās
Mums bija tikai viena dzeltena roze

D. (kuŗai?) Es piespraudu mietu baltajai māsa sarkanajai

A. (kuŗu?) Es laistu balto, māsa sarkano

L. (kuŗā?) Baltajā rozē mazāk lapu, kā sarkanajā.

Daudzskaitlis.

Mūsu dārzā zied daudz rožu: citas baltas, citas sarkanas.

N. (kuŗas?) Baltās ir manas rozes, sarkanās māsas

G. (kuŗu?) Pērn mums vēl nebija ne balto, ne sarkano rožu

- D. (kuņām?) Es piespraudu mietus **baltajām**, māsa sarkanajam rozēm
A. (kuņas?) Es laistu **baltās**, māsa sarkanās
L. (kuņās?) **Baltajās** rozēs mazāk lapu, kā sarkanajās.

Uzdevums. Sastādi teikumus vienskaitlī un daudzskaitlī ar īpašību vārdiem, kuri atbild uz jaut. kuņa, kuņas, kuņai, kuņu, kuņā?

70.

Lazda.

Mūsu lauku malā aug lazda slaikiem zariem, pelēku mizu un gaiši zaļām lapām.

Rudenī kad rieksti gatavi, mēs, bērni, bieži apciemojam lazdu.

Gatavie rieksti tik gardi:

Drīz zemākos zaros nav neviena riekstiņa. Tad brālis kāpj lazdā augšā un sviež riekstus zemē. Reiz es pacēlu galvu, pavēru muti un skatos uz augšu. Brālis sviež riekstus un man taisni mutē iekšā.

Tur ziedēja zelta ziedi
Viņā lazdu krūmiņā.
Ej, bāliņ, pārnies vienu
Mazajai māsiņai.

T. dz.

71.

Mīkla.

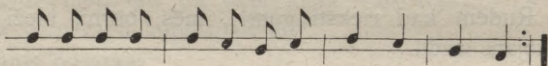
— Atminiet, sveši ļaudis,
Kādi koki aiz upītes?

— Sīki koki, — melni alkšņi,
Lakstīgala tricināja.

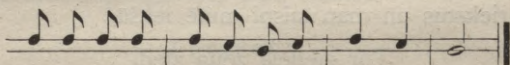
— Atminiet, sveši ļaudis,
Kas guļ kaula kažokā?
— Riekstiņš kaula kažokā,
Sēd zaļā krēsliņā.
— Atminiet, sveši ļaudis,
Kas sēd kalna galiņā?
— Akmens kalna galiņā
Pelēkiem svārciņiem.

72.

Jūs, māsiņas, nezināti.

1. Jūs, māsiņas, ne - zi - nā - ti, ne - zi - nā - ti,
Kādi ko - ki aiz u - pī - tes, aiz u - pī - tes,

kādi ko - ki aiz u - pī - tes, aiz u - pīt's.

2. Sīki bērzi, melni alkšņi,
Lakstīgala trīcināja.

73.

Gailītis un vistiņa.

I.

Gailītis un vistiņa aizgāja uz mežu riekstot. Gailītis
uzkāpa lazdā, bet vistiņa palika apakšā un gaidīja.

Gailītis norauj vienu riekstu — nosviež zemē, norauj otru — nosviež zemē, sveiž trešo — vīstiņai aci iekšā.
„Tavu nelaimi! Nu ir slikti!“ gailītis domāja.

Bet vīstiņa kliegdamā uz māju prom.
Satiek kungu. Kungs prasa: „Ko tad nu tu kliedzi“.
Tā un tā: „Svieda riekstu, iesvieda aci!“
„Kas svieda?“
„Gailītis svieda, gailītis“.
„Kur viņš palika? Lai nāk uz muižu. Bez soda viņš man nepaliks“.
Gailītis atnāk uz muižu, kungs pretī:
„Ko sviedi riekstu vīstiņai aci?“
„Es jau nesviedu. Uzķāpu lazdā, lazda sakustējās un rieksts vīstiņai aci iekšā“.
„Vai tā bija? Nu labi, lai nāk lazda uz muižu“.

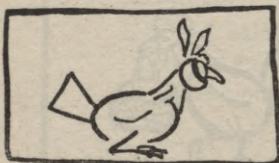
II.

Lazda atnāk, kungs pretī: „Kapēc tu kustējies un sviedi vīstiņai riekstu aci?“
„Es jau nebūtu kustējusies, bet kaza manu mizu grauza. Ko tad es darišu?“
„Nu labi. Lai tad nāk tā kaza uz muižu“.
Kaza atnāk, kungs pretī: „Saki man, kadēļ tu grauži lazda mizu?“

„Gans mani neganija. Ko tad es darišu?“

„Sauc tad to ganu uz muižu“.

Atnāk gans, kungs preti: „Kadēļ neganiji kazu? Lūk, kaza nograuzusi lazdaiz mizu“.

„Es jau būtu ganījis, bet saimniece piekrāpa: solīja raušus, bet nedeva“.

„Labi. Kur tā saimniece? Lai nāk uz muižu“.

Saimniece atnāk, kungs preti: „Saki tu manim, kālab tu nedevi ganam raušus“

„Nedevu! Kā tad nu nebūtu devusi, bet, kungs miļlais, cūka izēda raugu. Rauši palika necepti“.

„Nu lai tad cūka! zina par to aci“, kungs atteica, un ar to bija diezgan“.

Tautas pasaka.

Uzdevums. Spēlējiet teātri no tās vietas, kur visticamāk ar sasietu aci iet uz māju un satiek kungu.

Ar gailīti Rīgā braucu
Trīs zirnīši vezumā,
Kamēr pats māju prasu,
Zirgs apēda vezumiņu.

T. dz.

74.

Ābelīte.

Mežā auga mežābele. Rudenī nokrita no viņas skābs ābolīts. Putni uzknāba ābolīti, uzknāba arī sēkliņas. Viena vienīga sēkliņa paslēpās zemē.

Sēkliņa nogulēja ziemu zem sniega, bet pavasarī sāka dīgt: izlaida zemē saknītes un uz augšu divas

lapiņas. Starp lapiņām iznāca kātiņš ar pumpuriņu un iz pumpuriņa atkal nāca zaļas lapiņas. Nāca pumpuriņš pēc pumpuriņa, lapiņa pēc lapiņas, zariņš pēc zariņa un pēc pieciem gadiem stāvēja skaista ābelīte tai vietā, kur sēkliņa uzkrita.

Jaut.: Kādi koki aug mežā? Kādi dārzā? No kādām daļām koks sastāv?

Maza, maza meitenīte
Sēd ābeļu dārziņā:
Melnas kurpes, baltas zeķes
Sarkans rožu vainadziņš.

T. dz.

75.

Bērna domas.

Ābelei un kļavām
Jaunas, zaļas lapas,
Manim pa lietiņu skrejojot.
Biksītes gluži slapas.

Iesim, māsiņ, uz mežu,
Taisīsim mājiņu sevim —
Vienu lodziņu man,
Otru — tevim.

Mājiņai baltas durvis
Baltu skurstenīti —
Tad cepsim kartupeļus
Un lietiņš varēs liti.

A. Austrīņš.

76.

Čigāns par kalpu.

I.

Kādam saimniekam bija labs kalps -- Jānis, kas viņam visus darbus labi padarīja. Te pie saimnieka atnāk čigāns un lūdz:

„Dod man arī darbu.“

„Man nav nekāda darba. Man ir kalps, un tas visus darbus padara.“

„Cik asu malkas tad šis tev pa dienu sacērt?“ prasa čigāns.

„Asi pa dienu“.

„Tas ir par maz. Es tev sacirtīšu 5 asis“.

Nu saimnieks pieņem arī čigānu par kalpu, bet Jānim pasaka: „Dari visu, ko čigāns tev saka“.

II.

Čigāns darbā.

Tagad saimnieks sūta čigānu, Jāni un vēl vienu vīru uz mežu malkā.

„Vai 5 asis atvedisiet?“

„Kad es līdzi, tad 15 asu! Bet tik labu kuli ar maizi un gaļu vajaga līdzi,“ atbild čigāns.

Labi. Saimnieks iedod labu kuli ar maizi un gaļu, un kalpi aizbrauc mežā malku cirst.

Mežā čigāns prasa:

„Nu, puīši, ko darīsim? Vai cirtīsim, vai ēdīsim? Labāk ēdīsim“.

Apēda maizi un gaļu. Čigāns atkal prasa: „Nu, puīši, ko darīsim? Vai cirtīsim, vai dzersim? Labāk dzersim“.

„Kad bija padzēruši, čigāns atkal: „Nu, puisi, ko darīsim. Vai cirtīsim, vai gulēsīm? Labāk gulēsīm“.

III.

Uzmini!

Nogulēja, kamēr vakars klāt, un brauca mājās bez malkas. Čigāns iet pie saimnieka. Saimnieks prasa: „Vai ar malku mājā?“

„Saimniek, mājā kā mājā. Bet uzmini, cik malkas atvedām?“

„Nu, cik tad atvedāt? Būs 15 asu?“

„Nē, saimniek, atlaidi!“

„Nu 14?“

„Nekā, saimniek, atlaidi nu vēl!“

„Nu, 10?“

„Nekā, atlaidi vēl!“

„5?“

„Atlaidi vēl!“

„Nu 3?“

„Atlaidi vēl!“

„Vienu?“

„Nekā, saimniek, — teicu, ka neuzminēsi“.

„Nu, tad laikam nevienas pašas?“

„Nudien, saimniek, uzminēji, ka uzminēji! Nudien, nevienas pašas! Ak, zvērs, kā uzminēji“.

Paruna: Kad vilks pirtī pērsies, tad čigāns strādās.

77.

Zaķīša pirtiņa.

Garausīt's zaķīt's pa pakrēslu

Kurina pļaviņā pirtiņu.

Mēnestiņš, čigāniņš, caur eglēm sāk vērties,
Zaķiņu māte savus bērņus ved pērties!
Pičiņu, pačiņu -- austiņām:

Modriņi, modriņi sadzirdēt tām!
Pičiņu, pačiņu atciņām:
Tāļiņi, tāļiņi saredzēt tām!
Pičiņu, pačiņu kājiņām:
Viegliņi, viegliņi patecēt tām!

Plūdons.

78.

Lapu un skuju koki.

I.

Bez pajumtes.

Tuvojās ziema. Visi putni aizlaidās uz siltām zemēm. Tikai viens mazs nabadziņš salauza spārniņu un nevarēja aizlaisties.

Viņš domāja: meža koki mani pasargās no aukstuma un lūdzās:

„Miļo bērziņ, visi mani draugi aizgājuši. Ļauj man padzīvot tavos zariņos, līdz tie pārnāk“.

„Ari bez tevis te diezgan putnu“, atteica bērzs.
„Man tevis nevajaga“.

Nu putniņš lūdza ozolu:

„Atļauj man dzīvot tavos zaros līdz vasarai“.

„Līdz vasarai!“ iesaucās ozols, „tas ir ilgi! Tu apēdīsi visas manas zilītes“.

„Vitolam gan būs labāka sirds“, nabaga putniņš domāja un griezās pie vitola. Bet vitols pacēla savu galvu un nošalca:

„Es tevis nepazīstu. Liec mani mierā“.

Personiskie vietnieku vārdi : es, tu, viņš, viņa ; daudzskaitlī : mēs, jūs, viņi, viņas.

Gramatika :

N. kas nevar laisties ?

Vienskaitlis.

es

tu

Daudzskaitlis.

mēs, jūs

G. kā nepazīst ?

manis

tevis

mūsu, jūsu

D. kam vasarā labi ?

man

tev

mums, jums

A. ko liek mierā ?

mani

tevi

mūs, jūs

L. kur skatas ?

manī

tevi

mūsos, jūsos

Uzdevums. Sastādi teikumus ar šiem vietnieku vārdiem visos locījumos.

II.

Gadas draugi.

„Ko nu lai daru?“ domāja nabaga putniņš.

Te tas izdzirda laipnu balsi:

„Nāc pie manis, putniņ! Manos siltajos zaros tu mierīgi nodzīvosi visu ziemu. Paskaties, cik biezi mani zari, un cik zaļas skujiņas“.

Tā bija egle, kas putniņu aicināja.

Turpat stāvēja priede. Tā arī piebilda:

„Mani zari gan nav tik biezi, kā egles, bet es esmu augsta un stipra. Es tevi sargāšu, kad vēji pūtīs“.

Es lasu latviski.

„Un es arī tev palīdzēšu“, teica mazais paeglītis.
„Es tev došu savas odziņas visu cauru ziemu. Visi
putniņi zin, kādas man gardas odziņas“.

Slimais putniņš bija laimīgs.

Pēc īsa laika bērzs, ozols un vītols stāvēja kaili
bez lapām.

„Vai lai arī skuju nopurinu?“ jautāja vējš Meža
mātei un rādīja uz skuju kokiem.

„Nē, tiem jāšargā slimais putniņš“, Meža māte at-
bildēja.

Un tā skuju kokiem palika viņu zaļās skujiņas
cauru ziemu.

79.

Meža koki.

Liepa.

Liepa zied, liepa zied	Es nelauzu liepas zaru,
Baltājiem ziediņiem;	Ne ieviņas baltu ziedu:
Stādīsim liepu mežu	Lai uzauga kā liepiņa,
Apkārt mūsu pagalmiņu.	Kā ieviņa noziedēja.

Ieviņa un ābele.

Gribēj' ieva ar ābeli
Ziedēt vienu baltumiņu;
Jau ievai balti ziedi,
Ābelīte pumpuros.

Ieva zied ar ābeli
Vienā dārza stūrīti
Ievai bija balti ziedi!
Ābelei sudrabiņa.

Priede un Egle.

Lai bagāta kas bagāta,
Priede, egle tā bagāta.
Lai bij ziema, lai vasara,
Zaļi svārki mugurā.

Visi koki žēli raud,
Vasarai aizejot.
Priede, egle vien neraud,
Tām palika zaļi svārki.

Lazda.

Visi koki taisni auga,
Lazdiņš auga likumains.
Lazdiņam daudz bērniņi,
Visiem kaula kažociņi.

Apse.

Drebi, drebi apses lapa,
Kas tevi drebināja?
Vēja māte drebināja
Apakšā stāvēdama.

Ieviņa.

Uzauga ieviņa
Upītes malā,
Ne īsti kalnā,
Ne īsti lejā.
Cik smēlu ūdeni,
Tik aplaistiju.
Jo labi laistiju,

Jo kupli auga;
Jo kupli auga,
Jo zaļas lapas;
Jo zaļas lapas,
Jo balti ziedi;
Jo balti ziedi,
Jo melnas ogas.

80.

Jaunais bērziņš.

Jauns balts bērziņš
Iznācis pļavā,
Vienā kreklā,
Basām kājām!
Māmiņai izbēdzis
Mazais puisēns,
Agri no rita
No siltas gultas.

Vienā krekliņā
Basām kājām,
Pabradāt pļavā
Rita rasā.

Skrej, skrej ārā,
Ies tev kā bērziņam!
Pieaugsi pļavā,
Netiksi mājā.
Atnāks vēl ziema,
Atnāks vēl sala —
Vienā krekliņā
Tevim būs jastāv.

J. Rainis.

81. Puisēns un ligzdiņa.

Puisēns mežā atrada putniņu ligzdiņu. Ligzdiņā guļēja mazi putniņi. Puisēns jau izstiepa rokas, gribēja ņemt ligzdiņu un nest uz māju. Bet putniņu māte žēli brēca. Puisēns saprata viņas valodu. Viņam tapa putniņa žēl. Viņš ātri atrāva rokas un skatījās uz putniņiem no tālienes.

	Vienskaitlī.	Daudzskaitlī.
N. Kas atrada ligzdiņu?	Viņš, viņa	— viņi, viņas.
G. Kā nav mājās?	Viņa, viņas	— viņu, viņu.
D. Kam patīk putniņi?	Viņam, viņai	— viņiem, viņām.
A. Ko redzi?	Viņu, viņu	— viņus, viņas.
L. Kur skaties?	Viņā, viņā	— viņos, viņās.

82. Meža putni.

Dzenis un dzērve.

Dzeniņam raibi svārki
Tam skrodeņa nevajag.
Dzērvitei gaŗas kājas,
Tai tiltiņa nevajag.

Žagata.

Žagatiņa putru vāra
Pelīt' nesa ūdentiņu.
Teci, pati, žagatiņa,
Pelīt' ceļa nezināja.

Uzdevums. Uzraksti atbildes sekošiem jautājumiem: Kur putniņi taisa ligzdiņas? Kur dēj oliņas? Kas no oliņām iznāk? Kas baņo mazos putniņus? Kādus meža putnus tu pazīsti?

83.

Pasaka par dzeguzi.

Dievs bij radījis putnus. Viņš ierādīja katram putnam dzīves vietu: stārķim uz jumta, pīlei ūdeni, cīrulim uz lauka un bezdeligai mājās.

Citi putni bija ar savu dzīves vietu mierā, tikai dzeguze vien ne. Uz jumta pūta vēji, ūdenī bija par slapju, tīrumā par cietu, mājās par klusu.

Dievs sadusmojās un teica: „Meklē pati sev vietu, kur tev patīk“.

No tā laika dzeguze skraida no vienas vietas uz otru, bet nav vēl atradusi vietas, kas tai patiktu. Katru nakti viņa guļ uz cita koka. Olas viņa dēj vienu šai, otru tai ligzdā un laižas atkal tālāk. Viņa nepazīst savu bērnu, un bērni arī viņas nepazīst.

Kuko, mana dzeguzite,
Ziedošā ābelē.
Lai zied tavi spārnu gali
Kā ābeles balti ziedi.

84.

Dzenītis.

Mazs kalējiņš, svārciņos raibos,

Priedītē sit

Kaula āmuriņu:

Tik . . . tik . . .

Šurpu, turpu skraida un sit —

Uz pelēkās laktiņas —

Tik . . . tik . . .

Puisēns zem priedes nolīdis skatās —

Skatās un klausās:

Tik . . . tik . . .

Kalējiņš skraida, skraida . . .

— „Kāpšu palīgā — mani gaida . . .“

Puisēns zariņā rociņām ķērās . . .

Spurkš!

Un kalējiņš citā priedītē tvērās.

Puisēns zem priedites nolien klusu.

Skatās un klausās —

Tik . . . tik . . .

K. Greņģis.

85.

Kā putni dziedāt mācījušies.

I.

Vārna.

Kad putni bija radīti, Dievs viņiem teica: „Ejiet nu paši pie cilvēkiem un mācaities dziedāt!“

Visi aizskrēja.

Vārna nolaižas pagalmā un redz, ka bērns nolaiza sviestu no maizes, bet maizi nemaz neēd. Māte rājās: „Tu kārs, kārs! Ēd maizi arī!“

Vārna brēc pakaļ: „Kārs, kārs! — Kārs, kārs!“
un aizlaižas ar šādu dziesmu.

II.

Krauklis.

Krauklis nolaižas pie nama durvim un klausas, vai istabā kāds nedzied. Viss klusu, tik saimniece cērt kaulainu gaļu: kram, kram! Tad saimniece nocērt kauliņu un izsviež pa durvim: „Še, krauklit, uz kāro zobu. Ko tu tik daudz kramšķini“.

Krauklis apēd kauliņu un pavisam aizmirst, kādēļ nācis. Tadēļ arī visa kraukļa dziesma ir tik: kram, kram!

III.

Pūce.

Pūce arī skrēja uz cilvēka mājām dziesmas mācīties, bet ieskrēja kūti pie vistām un tūlīt nokoda vienu vistu.

Atnāca saimniece, neredzēja vistas un sauca: „Kur vista? Kur vista?“ Pūce to noklausījās un sauc vēl tagad: Ku—u vist, ku—u vist?

IV.

Dzeguze.

Dzeguze pieskrien pie arāja, kuŗš stipri kurls. Viņa prasa: „Kur ganu meitas?“ Arājs klausās un prasa: „Ko, ko?“

Dzeguze prasa vēl reiz.

Šis atbild: „Ko, ko?“

Dzeguze dūsmās nosplaujas un mēda:}

„Ku—kū! ku—kū!“

Tā dzeguze kuko vēl šodien.

86.

Zīlīte.

Ikrit, ikritu

Zīlīte brēc:

Dzi, dzi, vai dzi!

Tārpot ej, vīrs!

Pieci mazi bērniņi,

Piecas lielas mutītes —

Visas piecas tārpiņiem

Piebāzamas.

J. Rainis.

87.

Strazda dziesma pavasarī.

Man bija reiz māja —

Ne lepna, ne prasta —

Jo skaistā vietā

Uz upītes krasta.

Kamēr pa svešām zemēm

Es gāju,

Bij zvirbulis paņēmis

Manu māju.

Radiņi, bāliņi,

Ko nu mēs sāksim,

Visi, visi tikuši

Kopā nāksim.

Mājas blēdnieku

Saķersim rokā.

Vedīsim mežā,

Pakārsim kokā.

Plūdons.

88.

Sēnes.

Uz mežu.

Brālīti sauca par Jānīti, māsiņu par Lizīti. Māte viņiem bija ļoti, ļoti dusmīga: viņa nosēdina bērnus uz soliņa un piesaka: stāviet klusu!

Bet te muša iekož degunā, te atkal Lizīte iekniebj Jānītim un tūliņ sākas tračis. Bet māte tādās reizēs paceļ krekliņu un — plaukš! pa dibenu.

Vajaga labāk aizbēgt uz mežu, tur var darīt visu, kas tikai patīk, un neviens nekā neteiks.

Tā nodomāja Jānītis ar Lizīti un abi aizbēga uz tumšo mežu.

Skraida pa mežu un sacel tādu traci, kāds tur vēl nav dzirdēts.

Gribas ēst.

Ap pusdienu bērni piekusa, arī ēst gribējās.

„Man gribas ēst,“ raudāja Lizīte.

Jānītis kasa resno vēderu un prāto:

„Mēs varam salasīt sēnes un paēsties“.

Zem kāda krūma viņi atrada kremeldi. Jānītis jau gribēja sēni ņemt, bet Lizīte ierunājās:

„Bet varbūt, kā sēnei sāp, kad viņu ēd?“

Jānītis izplēta kājas un sāka domāt.

„Kremelde, kremelde, dzirdi: vai tev sāp, kad tevi ēd?“

„Sāp“ kremelde žēli atbildēja.

Jānītis un Lizīte gāja pie bērza, tur ieraudzīja bērzlapīti un prasīja tai:

„Vai tev, bērzlapīt, sāp, kad tevi ēd?“

„Sāp gan“, atrūca bērzlapīte.

Jānītis ar Lizīti izprasīja visas sēnes, kādas vien sastapa un visas atbildēja: „Sāp gan“.

„Nuja, bet man jau vēders gluži tukšs“, Jānītis sacīja, „un Lizītei arī gribas ēst“.

Mušmire.

Te no trūdošo lapu apakšas lien ārā sarkana sēne ar baltiem plānkumiem, itkā ar smalko cukuru apkaisīta.

Jānītis un Lizīte no priekiem mutes vien ieplēta

„Miļā sēnīt, vai varam tevi apēst?“

„Variet, bērniņi, variet, šī atbildēja un tīri vai pati līda mutē.

Jānītis un Lizīte jau apsēdās, atvēra mutes — te, kuņģi gadījušās kuņģi ne, saskrēja visas sēnes un sāka sarkano sist un plēst.

„Ak tu, mušmire, nāves zāle, bērniņus gribēji nomaitāt!“

No mušmires putekļi vien gāja pa gaisu.

„Es jau gribēju drusku tik pajokoties“, raudāja viņa.

„Mēs tevi mācīsim jokoties“, kļiedza sēnes un sakrita mušmirei virsū, tā ka no viņas tikai slapjums vien palika.

Tur, kuŗ mušmīri nosita, nekas vairs neauga. Zāle un puķes novīta no mušmīres ģīfts.

Uz māju.

„Nu bērniņi, tagad atplētiēt mutēs pavisam vaļā,“ sēnes sacīja ua viena pēc otras ielēca Jānītim un Lizītei mutē un noskrēja dibenā.

Jānītis un Lizīte sēņu paēdušies, turpat arī aizmīga.

Pievakarē atskrēja zaķītis un bērniņus aizveda uz mājām.

Mate ieraudzīja Jānīti un Lizīti, palika priecīga un šoreiz uzšāva katram tikai pa vienai pļaukai un ir to pašu no mīlestības, bet zaķītim iedeva kāpostu lapu un teica:

„Še, ēd, bundziniek!“

Pēc A. Tolstoja.

Kas kaiš sēņu māmiņai,
Tai meitiņas drīz uzauga:
Piektdien dzima, sestdien auga,
Svētdien brauca precinieki.

T. dz.

89.

Pieci kaķi.

1.

Malkas nav.

Pieci kaķi sarunāja
Putru vārīt vakarā.
Pieniņš ir, katliņš ir,
Tikai malka jagādā.

Kaķi lieli gudrinieki
Zin, kur malka atrodas,
Visi pieci žigli puisi
Malkā braukt sataisas.

Divi vilka, divi stuma,
Piektais grožu turētājs.
Naigi vilka, naigi stuma,
Drīz bij klātu priedulājs.

Te nu visi kaķulēni
Lielu priedi izlūko,
Asi, knaši klātu stājas,
Grib ar astēm nocirst to.

Cirta, cirta, ilgi cirta,
Astes likas atcirtās:
Cirta, cirta, ilgi cirta —
I ne skaidas neradās.

II.

Žagariņi ir.

Visi pieci kaķulēni
Mājā brauca ņaudēdam':
„Nava — nava — nava — nava,
Nava malkas vakaram“.

Pārbraukuši, sasēduši
Visi pieci gudrot sāk;
Groza galvas, kasa galvas,
Gudro, kā nu kuņķais māk.

Beidzot viņi sagudroja:
Mežā vēl reiz jābraucot,
Lai tā malka, kur tā malka,
Žagariņus vedīšot.

Visi pieci atkal brauca,
Mežā brauca žagaros;
Aizbraukuši salasīja,
Naigi krāva ratiņos.

Vezumiņu sakrāvuši,
Mājā vilka līgodam':
„Nu jau irr! nu jau irr!
Žagariņi vakaram!“

III.

Balta putra vakarā.

Līdz ko mājā pārbraukuši,
Divi tūdaļ guni kuņķ,
Otri divi putru maisa,
Piektais piena podu tur.

Kaķulēni izvārija
Batlu putru vakaram,

Ak tu savu gardu putru!
Nu būs prieki vēderam!
Izvārija padzesēja
Apkārt visi sasēdās,
Ēda, ēda balto putru,
Vēderiņi pacēlās.

Nu vairs kustēt nejaudāja,
Likās visi čupiņā.
Paēduši, piekusuši,
Visi drīzi aizmīga.
Ļausim viņiem izgulēties,
Visi klusu paliksim,
Ko tie darīs uzcēlušies,
To mēs rītu redzēsim.

Vilma Delle.

90.

Kā vecītis pie maizes tika.

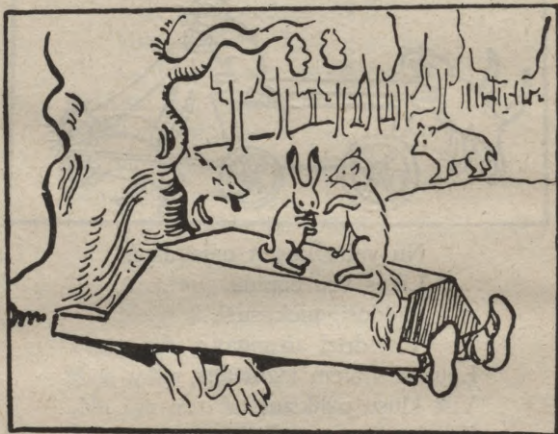
1.

Reiz dzīvoja vecs vīriņš. Viņam pietrūka maizes, jo maz varēja nopelnīt. Viņš gāja pie kaimiņa un lūdza maizi.

„Uztaisi man jaunu abru“, kaimiņš sacīja, „tad es tev maizi došu“.

Labi. Vecītis uztaisīja lielu, lielu abru un nesa kaimiņam.

Diena bija karsta, abra smaga un spēka maz. Vecītis piekusa. Par laimi jāiet bija gar meža malu. Vecītis apsēdās ēnā un domāja:

„Būs britiņu jāpaguļ“. Un tūliņ arī nolikās gulēt, bet abru uzvilka sev virsū par apsegu.

Te atskrien zaķis, apsēžas uz abras un brīnas: „Tavu jauku galdiņu, bet nekā nav virsū!“

Pēc britiņa atnāk lapsa, nosēžas zaķim blakus un brīnas: „Tavu jauku galdiņu, bet nekā nav virsū“.

Pēc britiņa atskrien vilks, nosēžas uz abras lapsai blakus un saka: „Tavu jauku galdiņu, bet nekā nav virsū“.

Vēl vēlāk atnāk lācis, nosēžas uz abras vilkam blakus un brīnas: „Tavu jauku galdiņu, bet nekā nav virsū“.

11.

Nu sēdēja, sēdēja viņi, beidzot sāka runāt:

„Ko te velti sēdēsim? Jārauga ko paēst“.

Lācis sacīja: „Es zinu mežā stropu ar medu. To es atnesīšu“.

Vilks sacīja: „Es zinu kūti aunu, to es atnesīšu“.

Lapsa sacīja: „Es zinu brangu zosi, to es atnesīšu“.

Bet zaķis teica: „Es zinu kaimiņa dārzā kāpostu galviņu, to es atnesīšu“.

Visi aizgāja. Katrs pēc sava medijuma.

Lācis atnesa stropu ar medu un nolika uz abras. Vilks nāca ar aunu, lapsa ar zosi un zaķis ar kāpostu galviņu.

Nu draugi mīlojās.

Te vecītis zem abras pagriezās uz otriem sāniem, un abra pakustējās.

Lācis iesaucās: „Kas to galdiņu kustina?“

Ēda, ēda, atkal abra pakustējās.

Vilks sauca: „Kas to galdiņu kustina?“

Ēda atkal, bet galdiņš kustas.

Lapsa tūlī: „Kas to galdiņu kustina?“

Bet ēda vien tālāk. Te vecītis ļoti stipri sakustina abru un zaķis kliez:

„Kas to galdiņu kustina? Te vairs nav labi. Bēgsim“.

Aizbēga visi, katrs uz savu pusi. Bet vecitīm palika medus, gaļa un kāposti. No saimnieka tas vēl dabūja maizi un tam bija pārtikas pa pilnam.

T. p.

91.

Meža zvēri.

Zaķis.

Ko tu, zaķi, pukojies Zaķīt's lēca pa tirumu
Mana tēva tirumā? Septiņiem gabaliem:
Iznāks mana tēva suņi Divas ausis, četras kājas
Novilks tavu kažociņu. Septit' ļīpa pakaļā.
Es būt' gauži raudājusi,
Aiz smiekliem nevarēju:
Sila zaķis nobadīja
Manu mazu brūtganiņu.

Lapsa un vilks.

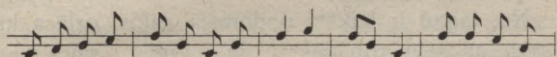
Vilkam liels brīnumiņš,
Lapsai zīda kažociņš.
— Kas tev kaiš, jēru zagli,
Tas man mātes nopelnīts.

Ar vilku uz Rīgu.

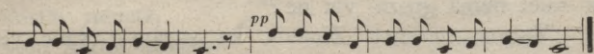
Ar vilciņu Rīgā braucu, Pieci vilki vilku vilka,
Tēvam pirku tabaciņu, Otri pieci brīnējās,
Tēvam pirku tabaciņu, Otri pieci brīnējās,
Mātei saldu cukuriņu. Kā tie pieci stīvējās.
Pieci vilki vilku vilka
Pa slidenu ezeriņu:
Divi kalti, trīs nekalti,
Visi līdzī stīvējās.
Visi pieci nepavilka
Astes vien kustināja.

92.

Aija, žūžu, lāča bērni.

1. Aija, žūžu, lāča bērni, ai-ja žū-žu, pe-kainā-mi!

kāji-ņa-mi žū - žū, pe-kai-nāmi kā-ji-ņa-mi žū - žū.

2. Tēvs aizgāja bišu kāpti,
Māte ogu palasīti.
3. Tēvs pārnesa medus podu,
Māte ogu vācelīti.
4. Man tās ogas, man tas medus,
Par bērniņa auklējumu.

93.

Viltīgais zaķis.

Zaķis aizgāja pie Dieva un lūdza:

„Dieviņ, dod man vairāk viltības. Pasaulē man dzīve grūta“.

„Nekā es tev nedošu“, Dievs atteica, „tāpat tu esi diezgan viltīgs“.

Bet kad zaķis viņu nelika mierā, Dievs tam iedeva lielu grozu un sacīja:

„Nem šo grozu, pieķer viņu pilnu ar zvirbuļiem, tad redzēsim, kā būs“.

Zaķis paņēma grozu un nosēdās upmalā. Pie upes saskrēja daudz zvirbuļu. Viņi lēkāja gar ūdeni un dzēra pilniem malkiem.

„Nu, tagad ir laiks“, nodomāja zaķis, uzlēca kājās un sāka ar sevi runāties: „Jā... nē... saies... nesaiies... Ko var zināt?“

Zvirbuļi prasa: „Ko tu, zaķi, runā? Ko tas nozīmē“.

Zaķis atbild: „Es gribētu zināt, vai visi zvirbuļi var saiet manā grozā, vai nē?“

„Varam, varam! Zināms, ka varam!“ sauc visi zvirbuļi vienā balsī.

„Mēs jau esam tādi maziņi. Mēs visi saiesim“.

Un zvirbuļi viens pēc otra ielēca grozā.

Kad grozs bija pilns, zaķis aiztaisīja vāku un nesa tos Dievam.

Dievs sacīja: „Ja došu tev vairāk viltības, tad tu piemānīsi visu pasauli: Taisies, ka tieci projām“.

T. p.

Zaķit, zaķit, baltlīpit,	Tev lūpiņas pārsprāgušas,
Tādu tavu melošan'!	Melu ziņas nēsājot.

94.

Zaķītis.

I.

Es biju puisītis,	Ganu līdz pusdienai.
Ganiju cūkas —	Pārdzenu cūkas,
Noķēru zaķīti.	Eju zaķi raudzīt.
Noķēru zaķīti,	Eju zaķi raudzīt,
Dzenu cūkas mājā.	Zaķa vairs nav.
Pārdzenu cūkas,	Eju uz mežu
Lieku zaķi klētiņā.	Zaķīti meklēt.
Izdzenu cūkas,	

II.

Eju — eju, eju
Pa mežu raudādams —
Satieku vilku.
Vilks manim prasa:
„Kur, puisīt, iesi?“
Iešu, iešu, iešu
Zaķīti meklēt:
Zaķītis mājā
Nestāv nemaz,
Ņem zaķīti, nokodi.
„Ā, kodi pats“.

III.

Eju, eju, eju
Pa mežu raudādams —
Satieku rungu.
Runga man prasa:
„Kur, puisīt, iesi?“
Iešu, iešu, iešu
Zaķīti meklēt:
Zaķītis mājā
Nestāv nemaz.
Vilks zaķīti nekož
Ņem to vilku nosīt!
„Ā, siti pats“.

IV.

Eju, eju, eju
Pa mežu raudādams —
Satieku uguni.
Uguns man prasa:
„Kur, puisīt, iesi?“
Iešu, iešu, iešu
Zaķīti meklēt:

Zaķītis mājā
Nestāv nemaz.
Vilks zaķīti nekož,
Runga vilku nesīt,
Ņem to rungu sadedzini.
„Ā, dedzini pats“.

V.

Eju, eju, eju
Pa mežu raudādams,
Satieku upi.
Upe man prasa:
„Kur, puisīt, iesi?“
Iešu, iešu, iešu
Zaķīti meklēt:

Zaķītis mājā
Nestāv nemaz.
Vilks zaķīti nekož,
Runga vilku nesīt
Uguns rungu nededzin'
Ņem to uguni izdzēs.
„Ā, dzēsi pats!“

VI.

Eju, eju, eju
Pa mežu raudādams. —
Satieku vērsi,
Vērsis man prasa:
„Kur, puisīt, iesi?“
Iešu, iešu, iešu
Zaķīti meklēt:
Zaķītis mājā
Nestāv nemaz.
Vilks zaķīti nekož,
Runga vilku nesit,
Uguns rungu nededzina,
Upe uguni nedzēš,
Nem to upi izdzer!
„Ā, dzeri pats!“

VII.

Eju, eju, eju
Pa mežu raudādams —
Satieku lāci.
Lācis man prasa:
„Kur, puisīt, iesi?“
Iešu, iešu, iešu
Zaķīti meklēt:
Zaķītis mājā
Nestāv nemaz.
Vilks zaķīti nekož,
Runga vilku nesit,
Uguns rungu nededzin'.
Upe uguni nedzēš,
Vērsis upi nedzer'!

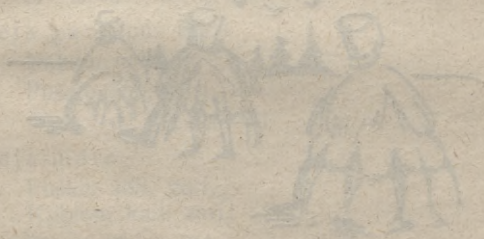
VIII.

Tā lācis tam vērsim,
Vērsis tai upei,
Upe tai ugunij,
Uguns tai rungai,
Runga tam vilkam,

Vilks tam zaķim
Nikni virsū tūdaliņ —
Zaķītis mājā,
Biksītes kājā.

Latvju daina.

Gada laiki un dabas spēki.

Sals un vējš.

Rudzi, mieži un auzas — visā labība jau sen nopļauta un ari izkulta. Lini noplūkti. Saule no vasaras darba nogurusi iet agri gulēt, bet mežs vēl lepojas zaļām, dzeltenām un sārtām lapām.

Te kādu tumšu nakti nevienam nemanot atnāk sals. Viņš ierauga vēlu ziediņu.

„Vai tu vēl te?“ Viņš to noskūpstā un no viņa skūpstā ziediņš sastingst.

Arvien biežāk sals sāk pa mežu staigāt. No viņa elpas saraujas lapas, un zeme top cieta. Sals tapis par valdnieku un valda dienu un nakti.

Palīgā viņš sev sauc vēju. Tas kaukdams ieskrien mežā. Koki liecas un zari lūzt.

„Nost ar jūsu lepno rotu“, sauc vējš un norauj pēdējo lapiņu. Bet ari zemē tām nav miera. Vējš tās atkal paceļ un liek lidot pār laukiem un mežiem, līdz ziema par tām apžēlojas.

„Laiks ari jums dusēt“, viņa saka un aplāj dzeltenās lapas un zaļās sūnas ar mīkstu baltu sniedziņu.

Uzdevums. Pastāsti, ko tu ievēroji rudenim sākoties?

Vēja māte un Sniega māte.

Raiņa „Zelta zirgs“.

II. cēliens V. skats.

Antiņš, aizmidzis guļ. Ienāk Vēja māte ar saviem bērniem; visiem gaŗas tāšu taures.

Vēja māte (gara, kalsnēja sieva pelēkās, garās drēbēs, iet ar tauri pa priekšu, bērni pakaļ). Apiet apkārt pa visu skatuvi un pūš taurēs:

Pūšu tāšu tauri,
Lai skan mežiem cauri
Vēja mātēs auri:
A—a—u! A—a—u!
Nākat, mani gari,
Pūšat ari, ari —
A—a—u! A—a—u!

Vēja gari (pūš kori).
Nākam ari, ari,
Pūšam žēli, gaŗi —
A—a--u! A—a—u!

Vēja māte.
Pūšam žēli, gari,
Kokiem kaili zari!
Pū—! tū—! šū!

Vēja gari.
Kokiem kaili zari!
Pū—! tū—! šū—!

Vēja māte.
Zeltas lapas bira,
Zaļā zeme mira —
A—ai! A—ai! A—ai!

Vēja gari.

Mira! mira! mira!

Vai—ai! Vai—ai! Vai—ai!

Vēja māte.

Rudens jau tik sebu,

Sals iet drebu, drebu!

U—u—u! U—u—u!

Vēja gari.

Drebu! Drebu! Drebu!

Dr—dr—dr! U—u—u!

Vēja māte.

Klāju pāri ledu,

Pāri upem vedu —

A—au! A—au! A—au!

Vēja gari.

Ejam pār par ledu —

A—au! A—au! A—au!

Vēja māte.

Pūšam tāšu tauri,

Lai skan mežiem cauri

Vēja mātes auri

A—a—u! A—a—u! A—a—u! (Aiziet visi).

Sniega māte. II. cēliens VI. skats.

Antiņš tāpat guļ tik vairāk sarāvies. Ienāk Sniega māte ar saviem gariņiem. Viņa ģērbusies viscaur balti, kuplām miesam un drēbēm; nes vēl pilnu priekšautu un padusēs baltus maisiņus ar sniegu. Sniega gari, tāpat balti ģērbti bērni, nes baltus autiņus un vizulišus.

Sniega gariņi (ļoti nerātņi, lēkā ap māti pulciņa, un rausta viņu aiz priekšauta un aiz padusem).

Ļauj apskatīt! Ļauj paraudzīt!

Ļauj, miļā, baltā māmuliņ!

Sniega māte (atgaiņājas elzdama, pūzdama).

Palaidņi, nerātņi!

Es jums gan! Paga! Paga!

Kaut tik nebūtu es ar' tik smaga,

Jūs neizbēgtu no mana naga!

Sniega gariņi.

Ko, māmiņ, tev paduse ir tik lika?

Sniega māte.

Vai tadēļ jums jāstāv ir dikā?

Apsedziet miļo zemīti

Pret ziemas auksto ziemeli

Ar mūsu sedzenitem,

Ar baltām villainitem!

Sniega gariņi.

Ko, māmiņ, tavs kuplums tā tūka?

Sniega māte.

Vai tadēļ jums darbiņa trūka?

Guļ neapsegti asniņi,

Cekuliņi ierauti;

Dreb kailie zariņi,

Un lapiņas čaukst:

Aukst'! Aukst'! Aukst'!

Sniega gariņi (viens otram).

Tad aši! aši:

Klāj segas plaši!

Sniega māte.

Kur krūmiņu redziet,

Tam sedziņas sedziet!

Sniega gariņš.

Nu, kadiķīti,

Še, uzmauc pirkstainīti!
Tu ar tik asiem nadziņiem,
Ka duras cauri caur pirkstiņiem.
(Uzkar baltus cimdiņus un atraujas no asuma).

Otrais.

Bērziņa spicite,
Cik tu plicite,
Še sniega picite! (Uzliek sniega piku kociņā).

Trešais.

Še, zaļā eglīte,
Tev balta micite!

Ceturtais.

Kā klājas, liepu māt?
Kur zelta sagšas nolikāt?
Aizsaules lādē, rudeņa tīnē. —
Vai gribat baltas uz pleciem klāt? —
Stāv tik cienīga — plata un smīnē!

Pirmais (ieraudzījis Antiņu zemē guļam).

Skat, skat, skat! Kas še?

Visi (saskrien apkārt).

Vai re! vai re! vai re!

Pirmais.

Ne stādam līdzīgs, ne krūmam, ne kokam!

Sniega māte.

Klus' mierā, bērni! tas nav pa jokam.

Otrais.

Vai tāds vairs augs, vai plauks, vai zels?

Sniega māte.

Gan ziedons viņu augšā cels!

Tik siltām sedziņam tāpat

Kā citus stadiņus apsedzat!

Pirmais.

Mums visas sedziņas atdotas.

Otrais.

Viens stūris man vēl palikās.

Kur salst tam visvairāk? Kur uzlikšu?

Sniega māte.

Liec viņam taisni uz sirsniņu,

Kā baltu siltu spārniņu;

Sirds cieta visvairāk salā.

(Gariņi uzklāj Antiņam ari sedziņu).

Visi gariņi.

Māt, nu darbiņi galā,

Ļauj palūkāt,

Ļauj izzināt,

Kas tevīm tur pa klēpi,

Ko padusē slēpi?

Sniega māte.

Pa mazām, pa lēnām, pagaidait!

Pirmais.

Pūks! Kule pušu! Ar ko ta pilna?

Tik miksts, kā spalvas, kā vilna!

Un balts un sīciņš, kā ķiršu ziedi!

Sniega māte.

Pag! pamazām, neizšķiedi!

Visi.

Man sauju! man sauju! man riekšaviņu,

Sniega māte.

Pag! taupait jel debesu labumiņu

Pirmais.

Vai eņģeļiem izbiris cukuriņš?

Otrais.

Liec to pie mēles, kā smeķē viņš!

Cits.

Ne salds, ne sāļš, ne sūrs, ne sivs!

Pirmais.

Man mēles galiņš palika stīvs.

Visi.

Man ar! man ar! man ar!

(Izrauj mātei klēpi no paduses; izbirst sniegs).

Sniega māte.

Ak! ak! ak!

Lai nu viens sak'!

Viesuļi, nebēdņi,

Ak, jūs, trakuļi!

Visi.

Griežam ripuli!

Ašaki! ašaki!

(Lokā lēkādami, rauj māti sev līdz).

Sniega māte.

Ak! ak! ak!

(Visi aiziet sniegu putinādami).

97.

Ziemas vakarā.

I.

Ārā bija tumšs un auksts. Skurstenī gaudoja vējš un retas asas sniega pārslas sitās pie rūts. Bet istaba bija silta un uz galda dega lampa. Tēvs lasīja avizi, māte šuva Liziņai jaunu krekliņu, bet vecmāte adīja siltas zeķītes un stāstīja pasakas: par bārenīti un mātes meitu, par vilkiem un lāčiem, par prinčiem un princesēm.

Un kad vecmāmiņa vienu pasaku nobeidza, Liziņa lūdzās: „Vēl vienu! Miļo vecmāmiņ, stāsti vēl vienu pasaciņu!“

Un kad vecmāmiņa nemaz vairs nejaudāja stāstīt, tad viņa tomēr vēl izstāstīja mazai Liziņai šādu pasaku:

„Mana tēva tēva vecā tēva dārzā bija liels, liels ozols. Tanī ozolā bija viena kastīte un tai kastīte bija peļu astīte. Un cik tā astīte bija gaļa, tik gaļa arī šī pasaciņa“.

II.

Par tādu pasaku Liziņa sadusmojās un gāja pie mātes sūdzēties: „Māmiņ, vecmāmiņa vairs pasaku nestāsta. Tagad jāstāsta tev“.

„Vai jāstāsta gan? Nu labi, tad arī stāstīšu. Tikai uzklausies labi“.

Vienreiz uz pļavas ganijās zosis. Tad iznāca no meža lācis un gribēja zosis nokost. Bet zosis lāci pamanīja un iebēga kūti. Lācis nokaunējies iegāja mežā atpakaļ.

Zosis gāja otrreiz uz pļavu — iznāk vilks. Kā iznāca vilks, zosis atkal kūti atpakaļ. Nu zosis trešo reizi gāja pļavā ganīties — iznāca lapsa no meža un, ak tu zvērs! cik tā viltīga: aizskrien zosīm priekšā un nelaiž kūti iekšā.

Kā nelaida iekšā, zosis sāk lūgties: miļo kūmiņ, zelta kūmiņ, ēdi mūs, ja gribi, tik atļauj priekš miršanas mirstamos pātarus noskaitīt.

Labi, lai skaita. Un tad nu vecākais zosu tēviņš iesāk skaitīt: „Ga, ga, ga, ga, ga!“ Citas zosis krit arī barā! „Ga, ga, ga, ga, ga!“ Un kad nu viņas pātarus beigs skaitīt, tad stāstīšu pasaku tālak.

III.

Ari ar šādu pasaku Līziņa nebija mierā un nu atlika tikai iet pie tēva sūdzēt:

„Tēt, vecmāmiņa vairs pasaku nestāsta, un māmiņa mani izjokoja. Tagad jāstāsta tev, un ja nestāstīsi, tad raudāšu“.

Ak tu raudāsi, mana nabaga Līziņa! Nu labi, tad ari izstāstīšu tev pasaku par raudāšanu. Tik uzklausies:

„Vienai saimniecei bija sunītis un kaķītis. Reiz saimniece gāja uz otrām mājām un sunītis ar kaķīti skrēja līdz. Gan saimniece tos rāja: „Nenāciet līdz — vilks jūs nokodīs“, bet kas nu katrreiz klausā.

Un tā nu sunītis ar kaķīti skrēja, skrēja, līdz ieskrēja mežā un satika vilku. Vilks, zvērs, klūp abiem mugurā un kož nost.

Saimniece pārņāk mājās, redz — sunīša, kaķīša nav. Nu ies visi mājnieki ar visiem bērniem zudušos meklēt. Izmeklējās, izmeklējās — kur atradīsi, kas vilkam vēderā.

Bet nu saimniece par tādu nelaimi iesāka tik dikti raudāt, ka ne mežā ne mājā vairs noklausīties. Un tā, nabadzīte, saraudāja deviņas dienas, deviņas nakts, bet vai desmito ari vēl jaudās paraudāt, tas janogaida.

Ari šī pasaka Līziņai nebija pa prātam, bet neviena vairs nebija, kam sūdzēt, un raudāt bija kauns.

IV.

Te vecmāmiņai pirmai tapa žēl savas Līziņas. „Ko nu jūs manu bērniņu tā izjokojāt“, viņa teica. „Nāc, Līziņ, es palīdzēšu noaut kājiņas. Tev laiks iet gultiņā“.

Un kad Līziņa bija gultiņā, vecmāmiņa ar adikli

nosēdās gultas galā un dziedāja savai meitiņai miega dziesmiņu:

Bērniņ, laiks jau dusēt iet:
Circenītis kaktā dzied.
Kūti govis, kumeliņi,
Aitas, jēri, sivēniņi —
Visi zin, ka vakars klāt,
Jāiet kājas pūtināt.
Neraudi, bērniņ mans, palieci kluss!
Aiztaisi gurdenos lodziņus!
Balts mākonīt's atligo miedziņu,
Kā lēni krītošo sniedziņu,
Viegli vieglitiņām,
Klusi klusitiņām —
Klās pār tevi autu zibošām dzītiņām.
Dusi, bērniņ, līdz rītiņam.

Plūdons.

98.

Svētku dienas.

Ziemas svētki, Ziemas svētki!
Šinīs vārdos mana sirds
Tā kā svece tumšās eglēs
Pašā galotnē kas mirdz.
Sarmas pilni koku zari,
Tālums dūmakās viss tīts, —
Tāds tu senāk arvien bijī,
Pirmo Ziemas svētku rīts.
Kur es eju, visur pretī
Svētku sejām ļaudis nāk.
Un kas jauns, kā visi ciemā
Nu ar bērniem runāt māk.

Un šīs valodas, šīs sejas
Man vēl šodien atmiņā —
Kur tas laiks, kad mitu laimīgs
Baltā lauku sētiņā!

A. Austrīņš.

99.

Pie vecmāmiņas.

I.

Ceļā.

Pirmā Ziemas svētku dienā izbraucām ciemā pie vecmāmiņas.

Gaiss bija rāms un kluss. Tālumā sadziedājās gaiļi. Tēvs daudz vietās nogriezās no ceļa un brauca pāri maziem ezeriem, kas starp nosarmojušiem kokiem izskatījās ka greznas dejas zāles ar spīdošu parketu starp baltiem pīlariem.

Laiku pa laikam māte iejautājās:

„Dēliņ, vai tik tev nav auksti? Bērns, vai tu nesalsti?“ un ietina manas kājas ciešaki kamanu kažokā.

Mežmalā šur tur lēkāja zilītes un dziedāja savu

Sī, sī — čičiči!

Sī, sī — čičiči!

Bet meža vidū viss bija kluss kā kapā. Un kad naktī uzlēca mēness un silā atbalsojās mūsu kamanu zvaniņš, tad domāju, ka braucam pa apburtu pasaku valsti.

Pus miegā pus nomodā piepēši sev priekšā ieraudzīju staltu baltu marmora pili daudz lieliem logiem un torniem. Prieka pārņemts es skaļi iesaucos:

„Māmiņ! māmiņ! Skat kas tur par pili!“

Bet kad braucām tuvāk, greznā pils uz reiz pazuda,
kamēr pa gabaliņu tālāk parādījās atkal cita.

Tādas redzes iluzijas gadas man vēl tagad.

II.

Ciemā.

Vecmāmiņu satikām pagalmā. Viņas ar māti ap-
kampās un no prieka raudādamas skūpstījās.

Tad māte stādīja mani tai priekšā un prasīja:

„Nu, vai pazīsti, kas tas ir?“

„Ak Andītis! Ak tu, mans dēliņš!“ un viņa ap-
kampa ari mani, un sāka skūpstīt.

„Nāciet nu, bērni, uz istabu, nāciet, kas tad tur
vēl pie zirga? Ak, tas jau Jānis, visi trīs atbraukuši!
Dieviņ! Dieviņ!“ „Nu labvakar, mam, tēvs sveicināja
un nobučoja vecmāmiņai roku. „Vai mūsu ar gaidīji?“
„Labvakar! labvakar, Jāni, dēls! Vai tad nu negaidīju!
Dieviņ! Dieviņ! kas to būtu gan domājis!... Tādu
ceļa gabalu! Un visi trīs! Ejiet nu ejiet, mani bērniņi,
uz istabu sasildities!... ejiet, gan jau es... Nu, kur
tad nu Jēkabs vēl, ka nenāk ciemiņu sagaidīt?“

„Tepat jau viņš ir“, ierunājās mums aiz muguras
dobja vīrieša balss.

Tas bija Jēkabs, manas mātes vienīgais brālis.

Pēc tam gājām visi reizā uz istabu.

100.

Vakars silā.

Škan zvaniņš piesnigušā silā,
Mirdz zvaigznēm piebirusi debess zilā,
Lai Mincīt's viens nu sildās istabiņā,

Es tagad tēva kažociņā!...
Skrien Sirmīt's —
Aizslid tiltiņš, egles slaidās.
Tik mēnestiņš šovakar tā baidās —
Aiz egļu zariem slēpies viņš...
Skrien Sirmīt's —
Klajums nāk un lauki baltī.
Man kājas iksķim tā kā salti.
Tāl — tāļu kvēlo spoža uguntiņa
Aiz viņas atkal sils
Un otrā malā dzīvo vecmāmiņa...
Skan zvaniņš piesnigušā silā
Mirdz zvaigznēm piebirusi debess zilā.

Ed. Lejgaliētis.

101.

Ziemas svētki mežā.

I.

Ziemas svētki bij atnākuši. Ap gaišām eglītēm dziedāja un priecājās jautri bērni. Bet mežā, no kurienes eglītes bija nākušas, bija tumš un kluss, kā katru vakaru un palikušās mazās eglītes raudāja pēc savām aizvestajām māsiņām.

— Mežā bija arī kāda ļoti veca egle. Tai bija žēl skumjo egļu bērnu un viņa sāka ar tiem sarunāties.

„Jūs sūdzaities, miļie bērni“ viņa teica, ka tagad naktis gaŗas un tumšas. Bet priekš daudz tūkstoš gadiem arī cilvēki tāpat sūdzējās. Toreiz viss bija citādi. Tad nebija ne lielu māju ne pilsētu, bet cilvēki dzīvoja uz laukā un mežos zemās būdiņās un tiem nebija citas gaismas, kā vien saule. Bet kad ziema nāca un saule

agri gāja gulēt un vēlu cēlās, tad cilvēki sūdzējās par tumsu tāpat, kā jūs tagad.

II.

Pēdīgi saule par tiem apžēlojās, viņa izberza miegu no acīm, smaidīja un teica: „Nu, mīlie ļautiņi, tagad esmu atpūtusies un sāksu vairāk spīdēt; virs zemes taps atkal gaišāks“.

Kā tad cilvēki priecājās!

Viņi greznoja savas mājas zaļiem zariem. Kalnu galos sakūra ugunis, cepa un vārīja, dziedāja jaunas dziesmas un svinēja svētkus. Tie bija ziemas saulgriežu svētki. Un šodien ir atkal ta diena, kad saule pie mums atgriežas, un dienas top gaišākas un garākas“.

„Tad svinēsim mēs arī svētkus“, iesaucās jaunās, eglītes tik priecīgi, kā sniegs sāka birt no viņu zariņiem.

„Šos svētkus jau šodien svin“, atbildēja vecā egle,
„un cilvēki tos sauc par Ziemas svētkiem“.

Uzdevums. Pastāsti, ka tu nosvinēji pagājušos Ziemas svētkus.

102.

Eglīte.

Aiz sniega lauka, mežmalā
Maza zaļskuju eglīte skumst.
Jau vakars tumst.
Krīt balti sniegi,
Maz-mazā eglīte miciti pin
Baltu, jo baltu. . .
Spožais mēnešiņš
Aiz meža nostājas
Un nobrīnās:
„Mazai eglītei balta micīte,
Balta micīte. . .“

Ed. Lejgālietis.

103.

Pavasaris.

Grāvi man ir sudmaliņas
Eju viņas apraudzīt.
Dubļi melnām aukstām rokām
Rauj no kājām zābaciņus.
Liepas ligzdā ķīvējās
Zvirbulis ar melno strazdu;
Metu niknam pelēksvārcim —
Aizskrien projām abi divi.
Meži uzvelk zaļas drēbes,

Tāda laikam būs nu mode —
Jaunai apsei brūni svārki,
Meža strazds to iemilējis —
Patik apse, patik svārki.

J. Grīns.

104.

Saules pavēle.

Uzlēca saule. Viņa sacīja mēnesim un zvaigznēm:
„Laiks jums iet dusēt. Nāciet atkal vakarā pie
darba!“ Zvaigznes ar mēnesi aizgāja.

Saule uzsauca: „Mostaities, ceļaties, diena klāt!“

Uzmodās puķītes, piecēlās putniņi.

„Es dziedāsu“, teica cirulītis.

„Es ziedēšu“, sacīja roze.

„Bet ko lai es daru?“ vaicāja mākonis. „Vai man
nedzirdīt zemi?“

Saulīte atļāva putniņiem dziedāt, puķītēm ziedēt.
Tikai mākonim saulīte lika gaidīt, līdz to aicinās.

„Avota ābece“.

Uzdevums. Pastāsti, ko tu novēroji kādā saulaiņā pa-
vasara dienā?

105.

Lai lietus līst!

Līsti, līsti lietutiņ,

Lai es ātri, liela augu

Lai es ātri, liela augu

Līdzī citām māsiņām.

Līsti, līsti lietutiņ

Lai augu balta,

Lai augu tik balta

Kā linu sauja.

106.

Mīkla.

Mini, mini mīkliņu,
Mazo bērniņu;

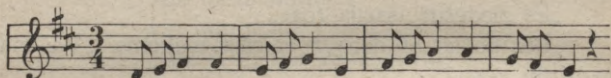
Bij manai māmiņai	Ritēja kamolīts
Zelta kamolīts —	Mākoņiem pāri
Agri no rīta	Visu cauru dienu
Pasvieda gaisā.	Pa debess jumū.

Vakarā nokrita
Jūriņas vidū —
Visa jūra laistījās
Vienā zeltā.

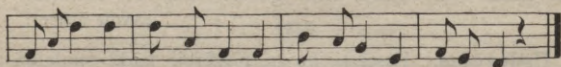
J. Rainis.

107.

Saulīt tecēj' tecēdama.

1. Saulīt tecēj' te-cē-da-ma, es pali-ku pavēnī,

nava savas māmu-li-ņas, kas ie-cē-la sau-li-tē.

2. Tec', saulīte, pagaid manis,
Ko es tevīm pasaciš':
Aiznes manai māmuliņai
Simtu labu vakariņ'.

3. Jau saulīte zemu, zemu,
Māmuliņa tāļu, tāļ'.
Teku, tekū, nepanāku;
Saucu, saucu, nesasauc'.

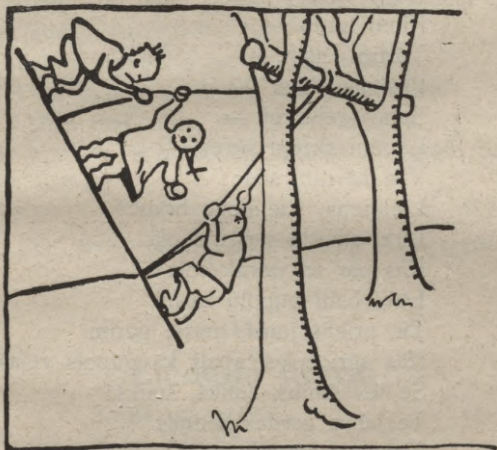
108.

Gaišās Lieldienas.

Kad Ziemas svētki nāca, tad likās, ka jaukāku svētku vairs pasaulē nevar būt. Bet kad labi apdomā, kas tie pret gaišajām Lieldienām!

Toreiz bija jādzīvo tikai pa istabu un tik uz brītiņu varēja izskriet ārā, bet kas tad tagad kaitēja!

Visi putni bija klāt. Apses ziedēja. Dārza zāles lida no zemes laukā lielām smilšu cepurēm galvā kā

sēnes. Vakaros dūca vaboles un dienās mušas dejoja pa piesaulīti.

Un kur tad šūpoles! Tajās mēs lidojām pa gaisu kā putni un kliezām cik spēka, jo klusais gavenis nu bija garām.

Jā, man likās, ka Lieldienas ir tik tapēc radītas,
lai ļaudis dabūtu izšūpoties un izkliegties.

J. Jaunsudrabiņš.

Uzdēvums. Pastāsti, kā tu pavadīji Lieldienas?

109.

Lieldiena.

Kas tur kladz?

Kas tur brauc?

Rateļi klab —

Riteņi grab —

Vārtiņi čīkst —

Pātagas plīkst —

Suniši reju rej —

Ļautiņi skreju skrej —

Visi bērniņi sauc:

Lieldiena, Lieldiena brauc!

Lūk, skaista sarkana ola!

Kas par to vairāk sola?

Lūk, balti pūpolu zariņi

Tie priekš jums, mazie gariņi.

Kas agri ceļas, apaļš kā pūpols veļas.

Še tev šmikš, šmikš, šmikš!

Te labas gardas lietiņas!

Kur tām atrast vietiņas?

„Vēderiņā! Vēderiņā!“

Viss apēsts līdz galam —

Ko lai vairāk dalam?

„Prom tukšos traukus vāc!

Nākamgad pilniem nāc!“

J. Rainis.

110.

Mākoņi.

Māt, tie cilvēki, kas dzīvo augšā mākoņos man sauca:

„Mēs rotaļājamies no rīta līdz vakaram. Mēs rotaļājamies ar zeltaino rīta blāzmu, mēs rotaļājamies ar sudraba mēnesi“.

Es jautāju: Kā lai es tieku pie jums?

Viņi atbildēja: „Atnāc līdz zemes malai, pacel rokas pret debesīm un tevi uzņems mākoņos“.

„Mana māte mani gaidīs mājās“, es teicu, „kā lai es viņu atstāju un eju?“

Tad viņi pasmējās un peldēja tālāk.

Bet es, māt, zinu daudz skaistāku rotaļu.

Es būšu mākonītis, bet tu — mēness.

Es apklāšu tevi savām rokām un mūsu pajumte būs zilā debess.

R. Tagore.

Jaut.: Kadēļ pēdējā rotaļa bērnam liekas skaistāka?

111.

Ziedoņa bērni.

Saule pie kreisās,

Saule pie labās!

Kopā ar saulīti

Rotājam abas!

Viena actiņa vaļā

Viena piemiegta,

Es smejos kā apriļa

Dieniņa!

Mani radi ir — vējiņš
Un sīkais lietiņš,
Mans brālīts pie debesīm
Zvaigžņu sietiņš.

Aspazija.

112.

Vasara.

Vasara! Vasara klāt!

Visa birze jau zaļa! Kļavu zaros dzied strazdi — un bezdelīga strādā mūra darbus. Ābeles tik baltas, kā vienās sniega kupenās un, ai, tik kuplas! Cik laimīgi jūs putniņi, kas jūs variet viņas zaros dzīvot un dziedāt!... Uz ceļa piebirusi kārtā dzeltenu ziedu no kļavām, grāb vai pilnas sauļas un priecājies. Vasara, vasara klāt!

Tāds līgsms un laimīgs es vienā pavasara ritā jutots no savas gultiņas izrāpies un pagalmā izgājis. Man izlikās, ka pa nakti viss šis jaukums būtu radies. Es domāju, ka vakar vēl nemaz tik jauki ārā nebija, kā tagad. Saulīte tik silta, nepatīk uz uguns ne paskatīties, kas tur zem ķatla deg. Uguns tagad izliekas tāda veca... tā tikai ziemai der.

Visi staigā pa lauku basām kājām... Māmiņai arī vairs nav kažociņa. Vistai pakaļ iet cāliši, tādi dzeltenī un apaļi kā oliņas. Tie visi lielās vistas bērniņi. Uu viņa tos mīlo: paaicinā vien un iedod, ja ko atrod.

Māmiņa mani arī mīlo. Lūk še, nupat viņa saka, lai nomazgājot muti, izsukājot galvu un uzvelkot svārciņus. Es arī tā izdaru un tad viņa ieiet pagrabā, uzliek sviestu uz maizes gabala un iedod man.

Ai, cik tas patīkami, sviestmaizi ēst un siltā saulītē dzīvot.

Doku Atis.

Ja ut.: Vai atminies kādu skaistu vasaras dienu? Izstāsti, kā tu viņu pavadīji?

113.

Zaļa vasara.

Ak, saulīt, miļā un baltā,
No tevis bēg ziema saltā,
Tik dziesmām un ziediem vaļa,
Nāk vasara silta un zaļa.

Nāk vasara silta un zaļa.
Tik ziediem un dziesmām vaļā,
Lai silta silst dzīve saltā —
Sirds, paliec miļa un balta.

A. Sauliets.

114.

Jāņu vakarā.

Tas bija savāds vakars un pavisam savāda nakts. Visos pakalnos spīdēja ugunis, visās malās skanēja dziesmas, bij dzirdāma skaļa taurēšana. Mēs atradam vecu darvas spainīti, piebāzām to pilnu ar tāsīm un uzdedzinājām kalna galā Jāņu uguni.

Turpat mums stāvēt un ligojot atskanēja svešas balsis. Paskatījāmies un redzējam, ka nāk kaimiņu ļaudis ar Jāņu zālēm. Un, ak tavu laimi! viena meita uzlika man arī galvā vaiņagu.

„Jānīt's nāca par gadskārtu,“ viņa teica.

Man priekš acīm karājās kuplas smilgas un es nekā vairs nevarēju redzēt. Bet smaržoja tik labi. Un prieks

par to, ka es esmu ievērots, lika man lēkāt un līgot. Es dauzījos starp lielajiem kā negudrs.

No mūsmājām līgotāji gāja atkal tālāk. Viņiem piebiedrojās mūsu puīši un meitas. Ari mēs ar saimnieku Janci taisījāmies līdz, bet mūs nelaida.

„Nu, bet tad mēs vismaz gaidīsim rīta gulēt negājuši, lai redzam, kā saulīte rotā“ Jancis teica.

„Jā ka saulīte rotā...“ es piekritu.

J. Jaunsudrabiņš.

115.

Līgo dziesmas.

Jānit's nācā par gadskārtu, līgo, līgo!

Savus bērņus apraudzīti, līgo!

Vai tie ēda, vai tie dzēra, līgo, līgo!

Vai Jānīti daudzīnāja? līgo!

Kas tos Jāņus ielīgoja? līgo, līgo!

Mūsu pašu ciema ļaudis, līgo!

Pirmie gani, pēc arāji, līgo, līgo!

Visupēc jaunas meitas, līgo!

Jauni puīši, jaunas meitas, līgo, līgo!

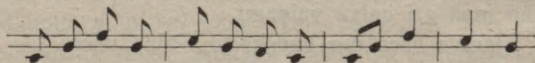
Jāņu nakti neguliet, līgo!

Tad ritā redzēsiet, līgo, līgo!

Kā saulīte rotājas, līgo!

116.

Jāņu dienu pavadot.

1. Ej ar Dievu, Jāņu diena, lī-go, lī-go!

II.

Sirsniņas zaļajiem asniņiem sasila. Tie gribēja tikt augstāk un augstāk, bet tad vajadzēja strādāt — strādāt dienām un naktīm. Un viņi strādāja: audzināja saknītes un sūtīja dziļi zemē pēc barības. Sēklas grauds tiem deva miltus un tos baroja, bet zemes māmiņa dzirdināja. Visa druva zaļoja.

Asni tapa par stiebriem un stiepās dūšīgi uz augšu. Saknes dzēra spēku no zemes, lapas no debess gaisu, gaismu un rasu. Labība auga un ziedēja un vārpoja. Vārpas brieda un gatavoja zelta graudus.

Bet no lielā darba lietū, saulē un vējā vārpas pēdīgi nogura un noliecās. Tad nāca pļāvēji ar izkaptīm un noguldīja nogurušo labību pie zemes. Bet sievas un meitas sasēja viņu kūļos. Uz lieliem ratiem to pārveda mājās, svētīja pļaujas svētkus un slavēja labi augušo labību.

118.

Zvirbuļa dziesma.

Nu ir dzīve
Nu ir brīve
Nu var ligsmoties!
Nu var mieloties!
Pilni tīrumi
Kviešu karašu,
Kviešu karašu,
Miežu plāceņu,
Pilni dārziņi
Ķiršu odziņu,
Ķiršu odziņu
Kaņepu sēkliņu.

Plūdōnis.

119.

Druvas dziesmas.

1. Arājs.

Arājs aŗ kalniņā,
Avots tek lejiņā;
Netrūkst maizes arājam,
Ne ūdeņa avotam.

2. Pļāvēja.

No druviņas pāriedama
Viju vārpu vainadziņu.
To pārnesu māmiņai
Par launaga nesumiņu.

3. Cepēja.

Arāji un ecētāji,
Maizi mina kājiņām.
Cepēja goda sieva,
Ietin kļavu lapiņās.

T. dz.

120.

Kā labība zied.

Aplīgoju rudzu lauku,
Kādiem ziediem rudzi zied:
Pelēkiem ziediņiem.
Aplīgoju miežu lauku,
Kādiem ziediem mieži zied:
Dzelteniem ziediņiem.
Aplīgoju auzu lauku,
Kādiem ziediem auzas zied:
Baltiem ziediem auzas zied.
Aplīgoju zirņu lauku,
Kādiem ziediem zirņi zied:
Raibiem ziediem zirņi zied.
Aplīgoju linu lauku,
Kādiem ziediem lini zied:
Ziliem ziediem lini zied.

T. dz.

121.

Viesulis.

„Re, re, bērniņi, saturiet cepurites, ka Rīgas kungi
neaiznes!“

„Vecmāmiņ, kur tad tie Rīgas kungi ir?“

„Vai tad nu, bērniņi, neredziet, kā tur riņķi griez-
damies skrien“.

„Tas jau, vecmāmiņ, vējš, vai viesulis“.

„Ir gan vējš, bet ar to senāk Rīgas kungi skrēja
skatīties, kā uz zemēm lini aug. Ja neticiet, es jums
pastāstīšu, kā senāk vienam saimniekam šitāds vējš
aiznesis dunci uz Rīgu“.

Un vecmāmiņa stāstīja:

Saimnieks ēda ar saviem strādniekiem pļavā pusdienas. Te viņiem tāds pats vējš kā tas, kas tur aizskrien, skrien taisni virsū un norauj cepures. Cepures gan saķēra, bet vienu dunci kā ķēra, ta aiznesa.

Rudenī saimnieks aizbrauc uz Rīgu ar līnietiem. Kad līni pārdoti, pircējs dod kāpostus ēst un — ko domā: jiet: ēzdams saimnieks ierauga savu dunci uz tirgotāja galda. Nu redziet, vai tad viesulis uzlika dunci uz galda?

„Tad viņam vajadzēja prasīt, lai dunci atdod.“

„Kas nu, bērniņi, ar Rīgas kungiem ies strīdēties.“

122.

Kamdēļ jūras ūdens sāļš.

Reiz dzīvoja veca sieviņa. Viņai nebija nekā ko ēst un strādāt arī nejaudāja. Bet te viņu ritu nabadzīte satiek Laimes māmuļiņu un lūdzas ar asarām, lai palīdzot.

Laimes māte tai arī iedod tādas dzirnaviņas un saka: „Ja tev kā trūkst, tad saki tik šos vārdus:

„Riņķi, riņķi, dzirnaviņas,

Tūliņ, tūliņ miltus malt!“

Bet ja kā cita vajaga, tad miltu vietā saki tik citu vārdu un tūliņ dzirnaviņas mals, ko tik vien gribēsi. Bet ja gribi dzirnaviņas apturēt, tad tev jāsaka:

„Mierā, mierā, dzirnaviņas,

Diezgan bija malts!“

Kādu laiku sieviņa dzīvoja laimīgi: nekā tai vairs netrūka. Bet te kāds jūņnieks dzirdēja par dzirnaviņām un tās nabadzītei nozaga.

Sieviņa sēd mājās un raud, bet šis brauc pa jūru un priecājas.

Brauc, brauc, iegribas ēst. Visa kā diezgan. Tik sāli aizmirsis mājās. Ko gaidīt? Šurpu dzirnaviņas!

„Riņķī, riņķī dzirnaviņas,

Tūliņ, tūliņ sāli malt!“

Dzirnaviņas griežas, kā put vien. Drīz jo drīz sāls diezgan. Nu vājadzētu apturēt, bet aizmirsis apturamos vārdus. Gan saka šā, gan saka tā, bet dzirnaviņas tik maļ un maļ. Drīz jau liela sāls kaudze kuģī, drīz viss kuģis pilns, bet šis īsto vārdu kā nezin, tā nezin.

Kuģis jau sāk grimt. Te jūrnieks ņem dzirnaviņas un sviež tās jūrā. Bet dzirnaviņas atsitas pret kuģa malu un saplist gabalos. Un katrs gabals nu maļ par sevi: sāli vien, sāli vien. Īsā brīdī kuģis nogrima jūras dibenā, bet dzirnaviņu gabali ir tur neapstājās: tie mala un maļ vēl šodien. Tādēļ arī jūras ūdens tik sāļš.

123.

Jūras puķes.

Lielas māsas, mazas māsas,
Iesim jūrā puķes plūkt!
Jūras puķes—skaistas puķes
Dzelteniem ziediņiem.
Dzelteniem ziediņiem,
Sarkaniem vidiņiem.

Jūras putni.

Lieli brāļi, mazi brāļi,
Iesim jūras putnus šaut?
Jūras putni varen daiļi
Dzeltenāmi kājiņām,
Sudrabiņa nadziņiem.
Sudrabiņa nadziņiem,
Zeltitiem spārniņiem
Zeltitiem spārniņiem,
Dimantiņa cekuliem.

Valsts himna.

Dievs svēti Latviju, mūs' dārgo tēviju,
Svēti jel Latviju, ak svēti jel to!
Kur latvju meitas zied, kur latvju dēli dzied,
Laid mums tur laimē diet, mūs Latvijā.

Latviešu valodas alfabets.

A - a, B - b, C - c, Č - č, Ch - ch,
D - d, Dz - dz, Dž - dž, E - e, F - f,
G - g, Ģ - ģ, H - h, I - i, J - j, K - k,
Ķ - ķ, L - l, Ļ - ļ, M - m, N - n, Ņ - ņ,
O - o, P - p, R - r, Ŗ - ŗ, S - s, Š - š,
T - t, U - u, V - v, Z - z, Ž - ž.

Pieturas zīmes.

.	punkts	;	zemikolons
...	daudzpunkts	—	domu zīme
,	komats	-	biedrotājs
?	jautātājs	'	isinātājs
!	izsaucējs	„	pēdiņas
:	kolons	()	iekavas.

Vārdnīca.

1.

Mana māsa — моя сестра
manas māsas — мои сестры

2.

Es un tu — я и ты
zēns — мальчик
zēni — мальчики
meitene — девочка
meitenes — девочки
mazs — маленький
maza — маленькая
Reinim ass nazis — у Рейниса
острый нож
Zīnai maza māja — у Зины
маленький дом

3.

Meita-s — дочь
māte-s — мать
tēvs-i — отец
lelle-s — кукла
mīl — любит, mīlēt — любить
savu — свою
visus — всех

4.

Mūsu — наш
jūsu — ваш
mēs ar māsu — мы с сестрой

ejam uz māju — идем домой
arī — тоже
suns — собака
rej — лает (riet — лаять)
rāj — бранит (rāt — бранить)
lai rej — пусть лает
tur — там
smej — смеется
vai tēvs mājā? — отец дома?
vēl nav — еще нет
tin lelli — одевает, кутает
куклу

5.

Klase — класс
krīts — мел
bērns-i — дитя — ребенок
burts-i — буква
gribu lasīt grāmatu — хочу
читать книгу
jau — уже
brālis, brāļi — брат
burtnīca-s — тетрадь
vārds — слово
teikums-i — предложение
tinte — чернила
saka, sacīt — говорит
raksta, rakstīt — пишет
vesels — целый
taisnība — правда
atmini manu mīklu — отгадай
мою загадку
balta zeme — белая земля
melna sēkla — черное семя

6.

Dara, darīt — делать
nedarbs-i — шалость
papirs-i — бумага
lapa-s — листь
cilvēks-i — человек
galva-s — голова
gaŗa bize — длинная коса
deguns-i — нос
labi — хорошие
tīrs — чистый
zīmēt — рисовать
mats-i — волос
acs, acis — глаз
mute-s — рот
auss, ausis — ухо
bilde-s — картина
lūpa-s — губа
var — можно
svārki — сюртук
zābaks-i — сапог
fotografija — фотографическая
карточка
fotografs — фотограф

7.

Skola — школа
skolnieks — ученик
skolniece — ученица
logs — окно
liels — большой
durvis — дверь
koks — дерево
aug, augt — растет
galds — стол
sols — скамейка
sēdēt — сидеть
strādāt — работать
soma — сумка
roka — рука
mugura — спина
mācās, mācīties — учатся

8.

Mēs spēlējam skolu — мы иг-
раем в школу
ienāk — входит
labdien — добрый день
kungs — господин
saki man — скажи мне
lieta — вещь
pareizi — правильно
proti — знаешь
uzdevumu — задачу
tievs — тонкий
saproti — понимаешь
resna — толстая
klusu — молчи
sēdies — садись
slikta — плохая
ardievu — прощайте
aiziet — уходит

9.

Akmens — камень
mums ir — у нас есть
kaimiņam — у соседа
nikni — злы
zemē — на земле
ņemt — брать
vēl vairāk — еще больше
lielāks — больше
noliecas — погибается

10.

Cālis — цыпленок
gailis — петух
vistīra — курочка
melna — черная
ligzdīra — гнездышко
dēja katru dienu pa oļīrai —
клала каждый день по яичку
arēdām — с'ели
desmit — десять
izperēja — вывела цыплят

trīs — три
septiņi — семь
kaujas, kauties — дерутся
ļaudis — люди
skatas, skatīties — смотрят
teļi — телята
kumeļi — жеребята
Brīnas, brīnēties — дивятся

11.

Ģimene — семья
vectēvs — дед
vecmāmiņa — бабушка
apgērb — одевай
ģērbies pati — одевайся сама
sētā — на дворе
zāgēt malku — пилить дрова
dod man zāģi — дай мне пилу
sept kukuļus — печь колобок,
каравай
kurināt krāsni — топить печь
bāleliņi — братцы

12.

Kaķis — кошка, kaķītis — ко-
шечка
zaķis — заяц zaķītis — зайчик
uz ceļa satikās — встретились
на дороге
kurp lēksi — куда прыгнешь
kāposti — капуста
lēnītēm — тихонько
pele, pelīte — мышь, мышонок
ķera, ķeriņa — лапа, лапочка
nagi — когти
zeķīte — чулочек
mazgājas — умываются
viesi — гости
tuvojas — приближаются

13. **Kaŗš ar muŗām** — война
с мухами.

deguna gals — конец носа

es tev rādiŗu! — я тебе покажу!
ŗe tev! — на тебе!
sāpēt — болеть
aizlaiŗas — улетает
zinu — знаю
domā — думает
muŗmire — мухомор
nomirs — умрет
tūlŗ — сейчас
droŗprātis — смельчак

14.

Ezis — еж
vēzis — рак
meŗā — в лесу
upē — в реке
kabatā — в кармане
cepure — шапка
kur ņēmi — где взял
saķēru — поймал

15.

Atpakaļ gāŗties — пятиться на-
зад
ŗeŗi simti — шесть сот
sīki putniņi — мелкие пташки
norējis — погубил
nekaŗa — безстыдный
sarksi — будешь краснеть
vāŗis — будут варить

16.

ŗigāns — цыган
ŗuguna katls — чугунный ко-
тел
drauŗis — друг
jauķi — прекрасно
puķītes — цветки
zied — цветут
egles — ели
ŗalc — шелестят
sāķ riet — начинает лаять

ieraug — видят
zem — под

17.

Dzeguze — кукушка
kūko — кукует
dzenis — дятел
kaļ — кует
raibais — пестрый
dzied dziesmiņu — поют песенку

18. No rīta — утром

Gulēt — спать
gulta — кровать
pamosties — просыпаться
piecelties — вставать
kļau — слышь
aizvērt — закрыть
krākt — храпеть
lācis — медведь
sega — одеяло
izlekt — выскочить
labnakšņi — покойной ночью
nakts — ночь
modināt — будить
saldāks par medu — слаще меда
garša — вкус

19. Slinkā meita

Celies — вставай
diena aust — светает
jāapgaismo — должно освещать
saulīte lēc — солнце восходит
tāļu — далеко
putra — каша
kaļote — ложка

20.

Vadzis — вешалка
dadzis — репейник
pulkstens — часы
pusdeviņi — половина девятого
priekšnams — передняя
karāties, karājas — висеть
cepure — шапка
mētelis — шинель
čupa — куча
dārzs — сад
vakar — вчера
plūca — рвала
palaidne — шалунья

21. Mūsu klase

I.

Blakus — рядом
dzeltens — желтый
tinte — чернила
tintnica — чернилница
lāde — ящик
krēsls — стул
siena — стена
logs — окно
lieta — вещь, предмет
lietas vārds — имя существительное
vīriešu kārta — мужеск. род
sieviešu kārta — женский род
galotne — окончание

22. Tēvs un dēls — отец и сын

Brilles — очки
nopērc — купи
noskatās — смотри
citāds — иной
ābece — азбука
gaišs — светлый
tumšs — темный

23. Ko skolā dara?

Pārnāk — приходит
stāsta — рассказывает
klausas — слушают
atbild — отвечают
māca — учит
mācas — учатся
lietas — вещи
gudriba — мудрость
muļķis — дурак
paliksim — останемся

24. Stundas — уроки

I.

Pirmais — первый
otrais — второй
trešais — третий
ceturtais — четвертый
piektais — пятый
sestais — шестой
septītais — седьмой
astotais — восьмой
devītais — девятый
desmitais — десятый
kādas — какие
šādas — такие
šodien — сегодня
rēķināšana — арифметика
latviešu valoda — латышский
язык
zīmēšana — рисование
krievu valoda — русский язык
dziedāšana — пение
rēķināt uzdevumu — решать
задачу
grūts — трудный
skaitīt — считать
protu — умею
uzklausies — послушай
visi — все
raudzīsim — посмотрим
drīz — скоро
sveši — чужды

areče — смотри
pieliec klāt — прибавь

25. Rēķinu stunda

Pirksts — палец
abām kopā — обоим вместе
atņemt nost — снять
pietiek — довольно
cik iznāk — сколько получается
reiz — раз

26. Lieli rēķini

Saucam — кричим
skaitlis — число
rinda — ряд
uz laimi — на счастье
vienpadsmit — 11
divpadsmit — 12
trīspadsmit — 13
četrpadsmit — 14 u. t. t.
rēc kārtas — по очереди
aplam — неправильно
pirmdiena — понедельник
otrdiena — вторник
trešdiena — среда u. t. t.

27. Latviešu valodas stunda

Tagad — теперь
tagadne — настоящее время
pagāja — прошел
pagātne — прошедшее время
būt — быть
es esmu — я есмь
es biju — я был
stāvēt — стоять
es stāvu — я стою
es stāvēju — я стоял

28. Starpstunda — перемена

Zvans — звонок
skanēt — звучать

beigties — кончиться
sviestmaize — хлеб с маслом
pagalms — двор
skraidīt — бегать
vingrot — делать гимнастику
iet rotaļās — водить хоровод
sēta — забор
mierīgi — спокойно
zvirbulis — воробей
bārties — браниться
visu laiku — все время
istaba — комната
aukstums — холод
tukšs vēders — пустой желу-
док
nolaisties — спускаться
druscīņas — крошки
zemē — на земле

29. Zīmēšanas stunda

Uzvilkt, uzvelku, uzvilku — на-
чертить
stāvs — стоячий
greizs — кривой
gāsties, es gāzos, gāzos — ва-
литься
nosītis — уьбет
nošarkt, es sarkstu, sarku —
краснеть
nomest, es metu, metu — бро-
сить
vieta — место
podzēst, es dzēšu, dzēsu — по-
тушить
taisns — прямой
stīps — крепкий
divstāvu — двухэтажный

II.

Stāvs — этаж
jumts — крыша
skurstenis — труба
pacelties — подниматься

dūmi — дым
pusdiena — обед
trepes — лестница
priekšsvars — занавес
iela — улица
dārzs — сад
dzīvoklis — квартира

30.

I.

Mazgāties, mazgājos — умывать
grīda — пол
kurpes — башмаки
Ieliet, es ieleju — налить
ūdens — вода
seja — лицо
kakls — шея
krūtis — грудь
mugura — спина
dvielis — полотенце
noslaucīties — вытираться
sasukāties — причесываться

II.

Virtuve — кухня
nauda — деньги
maize — хлеб
brokastis — завтрак
gaļa — мясо
pusdiena — обед
groziņš — корзинка
maiznieks — булочник
maiznīca — булочная
silts — теплый
smaržot — пахнуть
pircejs — покупатель
pirkt — купить
mārciņa — фунт.
gurja maize — черный хлеб
saldī serumi — сладкое пече-
ние
miesnieks — мясник

pārdotava — лавка
slēgt vaļā, es slēdzu — отпи-
рать
gabals — кусок
miksts — мягкий
trūkst — нехватать
tase — чашка
cukurs — сахар
piens — молоко

31. Pārdotava

Maksāt, es maksāju — платить,
стоять
gumija — резинка
atvērt — открывать
tirgotājs — купец
bēda — горе
salikt, es salieku, saliku — по-
ставить
plaukts — полка
jaunkundze — барышня
vēlēties, es vēlos, vēlējos —
желать
lūgt, es lūdzu — просить
dārgi — дорого
lēti, — дешево, lētāk — дешевле
patiesi — правда
ietīt, es ietinu — завернуть
sveiks — будь здоров
pārdot — продавать

32. Dzimšanas diena — день рождения

Gads — год
drīz — скоро
nākošs — следующий
skaists — прекрасный
dāvināt, es iedāvināju-āšu —
дарить
izgriezt, izgraizu, izgriezu, iz-
griezīšu — вырезать
jautri — весело
nākotne — будущее время

33. Pusdiena — обед

Gatavs — готовый
uzklāj, es uzklāju — накрывать
kāposti — капуста
gaļa — мясо
galdauts — скатерть
telēķis — тарелка
karote — ложка
dakšīna — вилка
sagriezt, es sagriežu — наре-
зать
bļoda — блюдо
sāls — соль
trauks — посуда

34. Vakarā

Svilpe — гудок, свисток
vārti — ворота
vakariņas — ужин
priecāties, es priecājos — ра-
доваться
novilkt, es velku, vilku — раз-
деть
tupeles — туфли
siļķe — селедка

35. Trīs tēva dēli

Pagrabs — погреб
man trūkst — у меня нехва-
тает
padoms — ум, совет

36. Tēvs darbā — отец за работой

Nākt šurp — идти сюда
aiznesiet — отнести
tūlīp — сейчас
atdzist, es atdziestu, atdzisu —
остыть
sveicināt, es sveicinu, sveicināju
кланяться

meklēt, es meklēju — искать
būvēt — строить
strādāt — работать
strādnieks — рабочий
sviedri — пот
piere — лоб
zirņi — горох
gards ēdiens — вкусная еда
brītiņš — минутка

37. Piesnieks — пятак

Stūris — угол
avīze — газета
avižnieks — газетчик
vējš — ветер
saķert, ķeru, ķēru, ķeršu — пой-
мать
nokrist, kritu, kritu, kritīšu —
упасть
krūzīte — кружка
piens — молоко
mārciņa — фунт
kliņģers — крендель
cukurs — сахар
pastmarka — почтовая марка
aizsūtīt, sūtu, sūtiju, sūtišu —
послать
pasaule — мир
atmest ar roku — махнуть ру-
кой
sen — давно
norūkt, es norūcu — провор-
чать
razudušais — потерянный

38.

Balss, balstiņa — голос
sīks — мелкий
uzaugt — вырасти
pavilkdamas, pastiepdamas —
потягивая
locīdamas, rakstīdamas — из-
гибая

39. Ko mazais Pēcītis mā- jās darija

I.

Senāk — раньше
gabals — кусок
gaŗš laiks — скучно
māli — глина
spaidīt un viļāt, es spaidu un
viļāju — мять и крутить

II.

Gŗāvis — канава
groziņš — корзинка
podiņš — горшочек
slapjš — мокрый
nemanīt — незаметать
ķerties pie darba, es ķeros, ķē-
ros — приниматься за ра-
боту
jautrā prātā — в веселом на-
строении
pilīte — уточка
zirdziņš — лошадка
gotiņa — коровка
pamazināms vārds — уменьши-
тельное слово

40. Bārēnīši — сироты

Nomirt, es mirstu, miru —
умереть
darbs — работа
tikko — только что
staigāt, es staigāju — ходить
auklēt — нянчить
rotāļties, es rotaļajos — играть

41. Bārēnīte

Uziet, uzeju, izgāju uziesu —
найти
ganīdama — пасты

kalns, kalniņš — гора
velēnas — дернь
apakš — под

42. Tautas dziesma — на-
родная песня

Saulīte — солнышко
sildīties, es sildos, sildījos —
греться
degt, es aizdegu, degu — за-
жигать
skals — лучина
tumšs — темный
drīz — скоро
raidīt, es raidu, raidīju — по-
сылать
šūpulīš — колыбель
audzināt, audzinu, audzināju —
растить, воспитывать
dubļus brīst, es brienu, bridu —
по грязи ходить
visu mūžu — всю жизнь
dzīvojojot — живя
kopēt — ухаживать
debess — небо

43. Pilsētas skolnieks — го-
родской ученик

Bikses — штаны
noplīsušas — изорваны
uzvalks — костюм
galdnieks — столяр
šūt, šuvu — шить
drēbe — материя
kreklis — рубашка
drēbnieks — портной
kurpnieks — сапожник
kurpe — башмак
cepurnieks — шапочник
nodīt — связать
maiznieks — булочник
miesnieks — мясник

desa — колбаса
amatnieks — ремесленник

44. Lauku skolnieks —
деревенский ученик

Darīt, taisīt — делать
pastalas — обувь
stalts — стельный
svārki — сюртук
pielocīt — складывать
maizes rīciens — ломоть хлеба
pasaka — сказка
vidū — посредине
apkārt — вокруг

45. Skolniecs.

I.

Jauns — новый
drēbe — материя
tīrs — чистый
glīts — красивый
kleita — платье
priekšauts — передник
kurpes — башмаки
žigli — скоро
nomazgāties, nomazgājos —
умыться
sasukāties, es sasukājos — при-
чесаться
kafeju dzert — кофе пить
vajadzēja (vajaga) — нужно было
steigties, es steigšos — спешить
saprotams — понятно

46. Skolā.

Runāt — разговаривать
apstāt — окружить
aplūkot — осматривать
no visām pusēm — со всех
сторон
cik vesa tu esi? — сколько
тебе лет?

patikt — правиться
skrieties, es skrienos, skrējos —
бегать в перегонки
paslēpties, es slēpjos, slēpos —
прятаться
kļūda — ошибка
diktats — диктовка
tālu — далеко
muļķīte — дурочка

47. Pārbaudījums — экзамен.

Uzslavēt — хвалить
maziņā — малютка
tecēt — бегать
droša — смелая, drošāka —
смелее
diktēt — диктовать
plats — широкий
piebilst, piebilstu, piebildu —
прибавить
teikums — предложение
rokraksts — почерк
sev līdz — с собой

48. Mana pirmā rēķinu stunda.

I.

Bībele — библия
stāsts — рассказ, история
čirkstēt, es čirkstu, čirkstēju —
скрипеть
pa labi — направо
pa kreisi — налево
savāds — странный
skaitlis — число
slipi — косо
uz leju — вниз
strīpa — черта
krusts — крест

II.

Trīsstūris — треугольник
kalns — гора

vilkt strīpu, es velku, vilku —
проводить черту
likt krustu, lieku, liku — ста-
вить крест
pareizi — правильно
drošs — смелый
pacelties — подняться
briesmīgi — страшно
simts — сто
tūkstots — тысяча

III.

Birt, es birstu, biru — сыпаться
падать
smieklī — смех
jocīgi — смешно
debešķīgi — небесно
uz priekšu — вперед
atpakaļ — назад
iesākums — начало
uzcītīgs — прилежный
mēģināt, mēģinu, mēģināju —
пробовать
palīdzēt, palidzu, palīdzēju —
помогать

50. Aiz kalniņa dūmi kūra — за горкой дым дымит

Krūpis — жаба
sakumprušu muguriņu — с сгорб-
ленной спиной
gana (diezgan) — довольно
grauds — зерно
mūca — бочка
salts kā ledus — холодный как
лед
Dieva dāvana — Божий дар

51. Pasaka par gauši.

I.

Apēst, es apēdu — съест
aizbēgt, es aizbēgu — убежать

nolekt, nolesu, nolēsu — прыг-
нуть
ripot, es ripoju — катиться

II.

Steigties, es steidzos — спешить
knābāt, es knābāju — клевать
ļaut, es ļauju, ļāvu — позволить

III.

Pacienāt, es pacienāju — угощать
pile — утка
krusttēvs — дядя, крестный
knābis — клюв
plats — широкий
platknābe — ширококлюв
mērkaķis — об з'яна
nagi — когти

IV.

Zoss — гусь
zosu tēviņš — гусак
kvieši — пшеница
klaigāt — кричать
klaigātājs — крикун
zoslēns — гусенок
pabaņot — накормить
cūka — свинья
sivēns — поросенок
mežs — лес
divatā — вдвоем
bailīgi — опасно
vilks — волк
saplēst, es saplēšu, saplēsu —
разорвать
snuķis — рыло
apriju, apriņ — с'есть
beigas — конец
kustināt — шевелить

52. Rausis gatavs

Es nelaizu, nelaidu, nelaidīšu —
не пускать

slaukt, es slaucu — доить
slauktuve — подойка
govs, govīs — корова
aita — овца
jērs, jēriņš — ягненок

54. Kur tecēsi tu, pelīte.

Pirts — баня
noslāpt, es noslāpstu, noslāpu
— задыхаться
palist, es palienu, palīdu —
ползти
zeme, zemīte — земля
sīki oļi — мелкие камешки
nospiest, es nospiežu, nospiedu
— задавить
laidars — скотный двор

55. Tautas dziesmas

Sprogas — кудри
sprogainīte — кудрявущка
cimdi — рукавицы
mētēlis — шинель
villaine — шарф, большой пла-
ток
mala, maliņa — край

56. Pasaka par vilku

Vecos laikos — в старину
iet, ganos, cju, gāju — пасти
стадо
dusmīga — сердита
runģa — дубина
Dievs — Бог
sūdzēt, es sūdzu, sūdzēju —
жаловаться
ar varu — с силой
ganāms pulks — стадо
jēla gaļa — сырое мясо
septs — жарено
vārīts — варено

miksts — мягкий
skaitīt pātarus — читать молитвы
kazuļi — козлята
jēruļi — ягнята
nemācēt, es nemāku, nemācēju
— не умею

57. Ganu dziesmas — па-
стухи песни

Cīrulis — жаворонок
vasara — лето
kukulis — каравай, колобок
dzīt, dzenu, dzinu — гоню
daba — природа, характер
bārt, baru, bāru — бранить
ciems — деревня
baltābols — белый клевер
avots — источник
zelts — золото
kaps — могила
bērzs — береза

58. Gana nāve — смерть
пастуха

Nomirt, es mirstu, miru — уме-
реть
kaps — могила
rakt, es roku, raku — рыть
augsts — высокий
liks — кривой
sauss — сухой
zīle — синица
vēsts — весть
debesis — небо

59.

Rācenis, kartupelis — картошка
kaza — коза
šķīt, es šķinu kāpostiņus —
рвать капусту
lokus izravēt, es izravēju —
лук выдолоть

Es lasu latviski.

cirst žagarus, es cērtu, cirtu —
рубить хворост

60. Mājlopi mežā — домаш-
ние животные в лесу

Zirgs — лошадь
stallis — конюшня
nokaut, nokauju, kāvu — убить
vērsis — бык

61. Zirdziņš — лошадка

Nebīsties — не бойся
allaž — всегда
prāts — ум
nosviest, nosviežu, sviedu —
сбросить
krietni — крепко
sadauzīt, sadauzu, dauzīju —
ударить

62. Ēzelis un kaza — осел
и коза

Site — корыто
kāpostu galviņa — кочан ка-
пусты
domāt, es domāju — думать
slavēt — хвалить
cik jaudāja — сколько мог

63. Āzītis — козленок

Sudmalas — мельница
malt, es maļu, maļu — молоть
slaucīt, es slauku, slaucīju —
заметать
bārzda — борода
mērot, es mēroju — мерить
zagt, es zogu, zagu — красть
pēt, es peru, pēru — бить
pagale — полено
brēkt, brēcu — кричать

64. Izsalkušais vilks — го-
лодный волк

1. Vilks un auns — волк и
баран

Ļoti — очень

lejā — внизу

izplēst, es izplēšu, izplētu plati
— открыть широко

rīkle — пасть

uzkāpt, es uzkāpu — подни-
маться

no visa spēka — изо всех сил

apreibis — одурел

cerets — жаркое

2. Vilks un zirgs.

Baroties, es barojos — кормиться

aste — хвост

tikmēr-камēr — в то время как

treknāks — жирнее

apkārt — кругом

uz vietas — на месте

iespert, iesperu, iespēru ar pakaļ
kājām — ударить задними но-
гами

3. Vilks un cūka

Pavizināt, es pavizinu, vizināju
— покатыть

uzklupt, es uzklūpu, klupu —
напасть

65. Daina — народная песня

Izkarts — коса

es pļauju, pļāvu, pļaut sienu —
косить сено

66. Kaķis un krējums —
кошка и сливки, сметана

Nokort, es nokorju, korp —
убирать

aizmirst, es aizmirstu, aizmirsu
— забыть

paostu, paostiju — понюхать

palokos, palakos — полакать

šaurā krūzīte — узкий кувшин

iebāzu, iebāzu — всунуть

ielīst, ielienu, ielīdu — полезть

laizu, laiziju — лизать

pēdējais — последний

67. Vecmāmiņas dārzs —
бабушкин сад

Ābols — яблоко

bumbieris — груша

karāties — висеть

zars — ветвь

ķirsis — вишня

plūme — слива

augļu koks — плодовое дерево

noteicamā galotne — опреде-
ленное окончание

68. Pēterītis un Miķelītis.

Nokosties, es kožu, kodu —
откусить

kumoss — кусок

neizlikties, es neizliekos — не
казаться

dūša — настроение

skāba — кислая

nobēdājies — огорченный

mierināt — успокоить

pāri palicis — остался

uzkāpt koka zirgiem mugurā —
сесть на деревянных лошадей

pūja — палка

jāt — ехать верхом

sargies — берегись

samīt, es samīnu — латоптать

69. Kāpostu galviņa — ко-
чан капусты

Gar — мимо

kalējs — кузнец
pasaule — мир, свет
kalt, es kaļu, kalu — ковать
baznīca — церковь

70. Lazda — орешник

Lauks — поле
slaiks — стройный
miza — кора
lapa — лист
rudens — осень
rieksts — орех
gatavie — спелые
zemākais — низший
es sviežu, sviedu — кидать
ziedēt — цвести
ziedi — цветы
zelta — золотые
krūms — кустарник

71. Mīkla — загадка

Atminiet sveši ļaudis — отга-
дайте чужие люди
alksnis — ольха
lakstīgala trīcīna — соловей
поет
kaula kažoks — костяная шуба

73. Gailītis un vistīņa.

I.

Riekstot, es riekstoju — соби-
рать орехи
arākšā — внизу
muiža — имение
sods — наказание
sakustēties sakustējos, — ше-
вельнуться

II.

Grauzt — грызть
raugs — дрожжи
vezums — воз

74. Ābelīte.

Skābs — кислый
putns — птица
sēkliņa — семечко
zem sniega — под снегом
pavasaris — весна
dīgt, es dīgstu, dīgu — всходить
izlaist, es izlaižu, izlaidu — вы-
пустить
sakne — корень
kāts — стебель
pumpurs — почка

75. Bērna domas.

Kļava — клен
lietus — дождь
slapjš — мокрый
skurstenis — дымовая труба
līt, lietus līt — дождь идет

76. Ķigāns par kalpu.

Kalps — батрак
malkas ass — сажень дров
pieņem — принимать

Ķigāns darbā.

Sūtīt, es sūtu, sūtīju — посы-
лать
atvest, atvedu — привозить
kule — мешок, кулек

Uzmini! — отгадай!

Vakars — вечер
atlaist, atlaižu, atlaidu — сбавить
zvērs — зверь
paruņa — поговорка
pirtī pērties, es peros, pēros —
париться в бане

77. Zaķīša pirtīna — баня
зайчика.

Pakrēsla — сумерки
pļava — луг
mēnesis — месяц
vērties, skatīties — смотреть
modri — чутко
auss, austīna — ушко
acs, actīna — глазок
viegli — легко

78. Laru un skuju koki —
лиственные и хвойные деревья.

Ziema — зима
tuvoties — приближаться
aizlaisties — улететь
nabadziņš — бедняжка
spārniņš — крылышко
salauzt — сломать
pasargāt — сохранить
bērzs — береза
ozols — дуб
vasara — лето
ozola zīle — жолудь
ilgi — долго
vītols — ива
nošalkt, es šalcu — прошеле-
стеть
ne pazīt, ne pazīstu, ne pazīnu —
неузнавать
lies mierā — оставь в покое
personiskie vietnieku vārdi —
личные местоимения

Gadas draugi — попада-
ются друзья.

Laiņns — приветливый
balss — голос
biezs — густой
aicināt, es aicinu, aicināju —
приглашать
egle — ель

priede — сосна
augsta — высока
stipra — сильна
vējš pūš — ветер дует
paeģlis — можжевельник
odziņas — ягоды
laimīgs — счастлив
kails — голый

79. Meža koki.

Liepa — липа
stādīt, es stādu, stādīju — са-
жать
apkārt pagalmu — вокруг двора
ieva — черемуха

Lazda — орешник.

Taisni — прямо
likumaini — криво

Apse — осипа.

Drebēt, es drebu, drebēju —
дрожать

Ieviņa — черемуха.

Kalns — гора
leja — долина
ūdeni smelt — черпать воду
laistīt, es laistu, laistīju — по-
ливать
kupli — густо

80. Jaunais bērziņš.

Basām kājām — босиком
rasa — роса
sala — мороз

81. Puisēns un ligzdiņa.

Ligzdiņa — гнездышко
izstiept, es izstiepu — протя-
нуть

saprast, es saprotu, sapratu —
понимать
atrāva, es atrauju, atraut — от-
дернул
no tālienes — издали

82. Meža putni.

Dzenis — дятел
dzērve — журавль
tilts — мост

Žagata — сорока.

Pele — мышь
aka — колодезь

83. Pasaka par dzeguzi.

Dievs — Бог
radīt, es radu, radīju. — тво-
рить
dzīves vieta — место пребыва-
ния
stārķis — аист
jumts — крыша
bezdelīga — ласточка
tīrums — нива
patīkas — нравится

84. Dzenītis.

Āmurs — молот
lakta — наковальня
nolīdis — спрятавшийся
kārt, es kāršu palīgā — взби-
раться на помощь
ķērties, es ķēros — хвататься
tveras — находит убежище

85. Kā putni dziedāt mācī- jušies.

Vārna — ворона.
Nolaizīt — облизывать

rāties, es rājos — бранить
kārs — лакомка

Krauklis — ворон.

Kauls — кость, kaulains —
костлявый
jokot, es jokoju — шутить
zobs — зуб
aizmirst, es aizmirstu, aizmirsu
— забыть

Pūce — сова.

Dzeguze.

Arājs — пахарь
kurls — глухой
dusmas — злость
nosplauties, es nosplaujos, no-
splāvos — плюнуть
mēdīt — дразнить

86. Zilīte — синица.

Ikritu — каждое утро
tārps — червяк, iagrūt — ис-
кать червяков
piebāžamas — надо затыкать

87. Strazda dziesma pava- sarī.

Pavasaris — весна
lepns — гордый
prasts — простой
krasts — берег
svešas zemes — чужие страны
zvirbulis — воробей
radi — родственники
blēdnieks — мошенник
pakārt, es pakaru, pakāru —
повесить

88. Sēnes — грибы.

Iekniebt — ущипнуть
tracis — шум, возня

Gribas ēst — есть-хочется.

Piekust, es piekūstu, piekusu
— уставать
kasīt — чесать
vēders — живот
resns — толстый
prātot — философствовать
kremelde — груздь
sārēt, es sāru, sārēju — болеть
bērzlapīte — сыроежка
sastapt, es sastapu, sastapu —
встретить

Mušmīre — мухомор.

Trūdošas lapas — гниющие
листья
līst ārā, es lienu, līdu — выле-
зать
smalkais cukurs — сахарн. пе-
сок
arkaisīt — посыпать
prieks — радость
muti ierplēst — рот разинуть
nāves zāle — ядовитое зелье
pomaitāt, es pomaitāju — погу-
бить
putekļi — пыль
pa gaisu — по воздуху
slapjš — мокрый

Uz mājū.

Zāle — трава
novīst, es vīstu, vītu — увядать
aizmigst, es aizmiegu, aizmīgu
— заснуть
pievakarē — под вечер

uzšāvu pa plaukai, uzšaut, es
uzšāju — ударила
bundzinieks — барабанщик
precinieks — жених

89. Pieci kaķi.

Malkas nav — дров нету.
Putru vārīt — варить кашу
jāgādā — надо добыть
gudrinieks — умник
atrodas — находится
sataisīties, es sataisos — при-
готовляться
braukt, es braucu — ехать
vilkt, es velku, vilku — та-
щить
stumt, es stumju, stumu — тол-
кать
groži — возжи
turēt — держать
nāigi — скоро
priedulajs — сосняк
branga — крепкая
liks — кривой
skaida — щепка

Žagariņi ir — хворост есть
Naudēt, es ņaudu, ņaudēju —
мякать
grozīt, es grozu, grozīju — вер-
теть
beidzot — наконец
vēl reiz — еще раз
salasīt — собирать
krāva (kraut) — сложили
ratīni — тележка
līgot — пить

Balta putra vakarē.

Līdz ko — только что
tūdaļ — сейчас
guns, uguns — огонь

kurt, es kuru, kūru — зажигать,
затопить
maisīt — мешать
pods — горшок
pacelties, es paceļos, pacēlos —
подняться
kustēt nejaudāja — двигаться
не в силах
ļausim izgulēties — дадим вы-
спаться

**90. Kā vecītis pie maizes
tika** — как старых хлеба добыл.

I.

Pietrūkt, pietrūkst, pietrūka man
— не доставать
popelnīt — зарабатывать
kaimiņš — сосед
abra — квашня
smags — тяжелый
spēks — сила
ēna — тень
aršega — покрывало
brīniņš — минутка, момент
lapsa — лиса
lācis — медведь

II.

Velti — напрасно
strops — улей
branga zoss — жирный гусь
medīt — охотиться
medījums — охотничья добыча
griezās uz otriem sāniem — по-
вернулся на другой бок
pārtikas pa pilnam — продо-
вольствия вдоволь

91. Meža zvēri.

Zaķis.

Tīrums — поле
gabals — штука

līpa — хвостик
pakaļā — сзади
gauži — очень, жалко
sils — бор
badīt — толкать рогами, лбом
brūtgans — жених

Brīnums — диво

Zīds — шелк
zaglis — вор

Tabaciņa — табачок.

Vilkt, sūvēt, — тащить
ezers — озеро
slidens — скользкий
kalts — подкованный

92.

Aijā, zūzu — баю баюшки
pekains — лапчатый
ogas lasīt — ягоды собирать
pods — горшок
vācele — коробка

93. Viltīgais zaķis — хит-
рый заяц

Viltība — хитрость
dzīve grūta — жизнь тяжела
upmala — побережье реки
zvirbulis — воробей
lēkā — прыгать
laiks — время
ko tas nozīmē — что это значит
vāks — крышка
piemānīt — обмануть
taisies, ka tieši projam — уби-
райся
meli — ложь
melošana — вранье
pārsprāgt — треснуть
melu ziņa — ложная весть

94. **Zaķītis.**

Pārdzīt, es dzenu, dzinu — при-
гонять
izdzīt — выгонять
meklēt — искать
runga — палка, дубина
nosist, es situ — убить
uguns — огонь
sadedzināt — сжечь
izdzēst, es dzēšu, dzēsu — по-
тушить
vērsis — бык
nikni — virsū — сердито на-
падает
tūdaļā — сейчас

95. **Sals un vējš** — мороз и
ветер.

Rudzi — рожь
auzas — овес
izkult, es kuļu, kūlu — вымо-
лотить
linus noplūkt, es plūcu — лен
дергать
lepoties — гордиться
vēls — поздний
skūpstīt — целовать
ciets — твердый
valdīt — властвовать
valdnieks — властитель
palīgā — на помощь
kaukt, es kaucu — реветь
es liecos, liekties — гнуться
lūzt, es lūztu, lūzu — ломаться
miers — покой
aržēloties, es aržēlojos — сжа-
лится

96. **Vēja un sniega māte.**

Aizmidzis — заснувший
tāsa — березовая кора

pūst taurē, es pūšu, pūtu —
трубить в трубу
kalsnējs — худощавый
skatuve — сцена
auri — завыванья
gars — дух
žēli — жалобно
kails — голый
sebu — поздно
drebēt, drebu — дрожать
Sarāvies — сжавшись
kupls — полный
padusē — подмышкой
maiss — мешок
auts — покрывало
vizuļi — блески
nerātns — шаловливый
pulkā, pulcīnā — всборе
eņģelis — ангел
raustīt, plucināt — поребить
paga (pagaidiet) — подождите
kaut nebūtu — если бы небыла
nags — коготь
stāvēt dikā — быть бездела
apsegt, es apsedzu — покрывать
ziemelīš — северный ветер
tūkt — пухнуть
asns — росток
cekuls — верхушка, хохол
čaukstēt — шелестеть
aši — скоро, живо
krūms — кустарник
kadiķis — можжевельник
pirkstains cimds — перчатка
spice — верхушка
plikis (plicīte) — голый
pika (picīte) — комок
micīte — шапочка
sagša — одеяло
lāde, tīne — лар
plecs — плечо
cienīgs — почтенный
smīnēt — улыбаться
stāds — растение
lidzīgs — похож

joks — шутка
plaukt — распускаться
zelt — зеленеть
stūris — угол
sirds-sirsniņa — сердце
izšķiest, es šķiežu, šķiedu —
истратить
sauja, riekšauja — горсть
taupīt — беречь
mēle — язык
smekēt — вкус узнать
sāļš — соленный
sūrs, sīvs — горький
stīvs — окоченый
viesulis — вихрь
nebēdnis, trakulis — шалун

97. Ziemas vakarā.

I.

Gaudot — вить
rets — редкий
rūts — оконное стекло
pejaudā — не всилах
kastīte — коробка

II.

Kaunēties, es kaunos, kaunē-
jos — стыдиться
kūmiņš — кумушка
miršana — смерть

III.

Klupt mugurā — нападать
nebija pa grātam — не попра-
вилась

IV.

Noaut, es aunu, āvu — разуть
adiklis — вязанья
miegs — сон
cirsenītis — сверчек

gurdens — томный, усталый
auts zibošām dzīvē — по-
крывало из сверкающих ни-
ток

98. Svētķu dienas — празд- ники.

Svece — свеча
mirdzēt — блестеть, светиться
sarma — иней
tālums — даль
dūmakos tīts — облачен в ту-
ман
pretī — настречу
seja — лицо
atmiņa — память

99. Pie vēsmārijas.

I.

Ceļā.

Gaiss — воздух
ezers — озеро
nosarmojis — покрыт инеем
grezns — нарядный
zāle — зал
pīlars — столб
kaps — могила
silš — бор
arburst — заколдовать
valsts — царство
stalts — статный
marmors — мрамор
pils — замок
tornis — башня
skaļi — громко
redzes iluzija — зрительн. иллю-
зия

II.

Ciemā.

Arkampties, es arkamrjos, ар-
kampos — обниматься

skūpstīties, skūpstos, skūpstījos
целоваться
priekšā stādīt — представить
dobja balss — глухой голос

100. Vakars silā.

Sils — лес, бор
piesnidzis — занесенный снегом
tiltiņš — мостик
slaidis — стройный
klajums — пространство
īkšķis — большой палец
kvēlot — пылать
salti — холодно

101. Ziemsvētki mežā.

I.

Skumjš — печальный
citādi — иначе
zems — низкий
būdiņa — хижина

II.

Apžēloties — сожалеться
izberzt — вытереть
spīdēt — светить
priecāties — радоваться
greznot — украшать
saulgrieži — солнцеворот
svinēt — праздновать

102. Eglīte.

Skumt — грустить
tumst — темнеть
micīti pīt — шапочку плести
nostāties — становиться
brīnēties — дивиться

103. Pavasaris.

Sudmalas — мельница
dubļi — грязь
raut — сорвать
ķīvēties — ссориться

104. Saules pavēle — приказ солнца.

Uzlekt — взойти
mēness — луна
zvaigzne — звезда
mosties — просыпаться
cīrulis — жаворонок
roze — роза
mākonis — облако
vai man nedzirdīt zemi? — не
поить ли мне землю?
atļāva — разрешило

106. Mikla — загадка.

Mini — отгадай
kamolītis — клубочек
agri no rīta — рано утром
gaisā — в воздух
ritēt — катиться
pa debess jumti — по небосводу
jūras vidū — среди моря
laistīties — блестеть

108. Gaišās lieldienas — светлая пасха.

Ziemsvētki — рождество Христово
likties — казаться
svētki — праздник
toreiz — тогда
zāle — трава
list laukā — вылезать
smiltis — песок, smilšu — песочный

vabule — навозный жук
dejoj — тапцовать
dūkt, es dūcu — жужать
šūpoles — качели
lidot — летать
kliegt, es kliedzi — кричать
spēks — сила
klusais — тихий
gavenis garām — пост прошел
radīts — создан

109. Lieldiena.

Klaudzēt — стучать
čīkstēt — скрипеть
rātaga — кнут
rūpols — верба
dalīt — делить
prom tukšos traukus vāc —
убери пустую посуду
nākamgad — на следующий год

110. Mākoņi — тучи.

Blāzma — зря
atstāt — оставить
peldēt — плавать
apklāt — покрыть
rajumte — навес

111. Ziedoņa bērni — дети весны.

Kreisā — левая
labā — правая
vējš — ветер

112. Vasara.

Birze — роща
bezdelīga — ласточка
kupene — сугроб
laimīgs — счастливый
līgsmis — радостный
jaukums — красота

114. Jāņu vakars — Иванов вечер

Savāds — странный
pakalns — холм
darva — смола
spainis — ведро
vainags — венок
pa gadskārtu — через год
smilgas — злаки
ievērots — замечен
dauzities — болтаться
piebiedroties — присоединяться
piekrist — согласиться

116.

Pavadāt — провозжать
daudzina — славить
nasta — ноша
mugurā — на спине

117. Labība — хлеб.

I.

Arklis — соха
art — пахать
ecēšas — борона
sējējs — сеятель
sēt, es sēju — сеять
sēkla — семя
jautrs — бодрый
droši — смело
apsveikt, es apsveicu — здоро-
ваться
mirdzošs — блестящий

II.

Sirsniņa — сердечко
asniņš — росток
sasilt — согреться
augstāk — выше
dziļi — глубоко
drūva — нива

stiebrs — стебель
stiepties, es stierjos — тянуться
spēks — сила
gaisma — свет
rasa роса
vārpa — колос
briest, es briestu, briedu — зреть
nogurt, es nogurstu, noguru —
устать
noliekties, es noliecos — скло-
няться
plāvējs — косар, жнец
sasiēt, es sienu, sēju — связать
kūlis — сноп
slavēt — хвалить

118. Zvirbuļa dziesma rudenī

Dzīve — жизнь
brīve — свобода
liksmoties — веселиться
tīrums — поле
pilns — полный
kvieši — пшеница
mieži — ячмен
karaša — белый хлеб
plācenis — пирожок
ķiršoga — вишня
kaņere — конопля

119. Druvas dziesmas — песни нивы

Avots — источник
ūdens — вода
vīt vaiņagu — плести венок

mīt, es minu — топтать
gods — честь
kļava — клен

120. Viesulis.

Ripkī griezdamies — вертятся
кругом
ticēt — верить
duncis — кинжал
strīdēties — ссорится

121. Kamdēļ jūras ūdens sājš — почему морская вода соленая

Laime — счастье
dzirnaviņas — мельница
malt, es maļu, malu — молоть
apsturēt — остановить
jūga — море
jūgniēks — моряк
grimt, es grimstu — тонуть
dibens — дно

122. Jūras puķes.

Plūkt, es plūcu — рвать
vidus — середина

Jūras putni.

Šaut, es šauju, šāvu — стрелять
varen daiļi — очень красивый
nadziņi, nagi — когти
cekuls — хохол

Saturs.

Nē		Lp.
1—20.	— burti	5
21.	Mūsu klase	30
22.	Tēvs un dēls	31
23.	Ko skolā dara	32
24.	Stundas	33
25.	Rēķinu stunda	34
26.	Lielie rēķeni	35
27.	Latv. val. stunda	36
28.	Starpstunda	38
29.	Zīmēšanas stunda	40
30.	Ko es no rīta mājās dariju.	42
31.	Pārdotava	44
32.	Dzimšanas diena	46
33.	Pusdiens	47
34.	Vakarā	49
35.	Trīs tēva dēli	50
36.	Tēvs darbā	51
37.	Pieciņš	52
38.	Dziedāšanas stunda	53
39.	Ko mazais Pēcītis mājās darīja	54
40.	Bārēniši	55
41.	Bārēnīte	55
42.	Tautas dziesmas	55
43.	Pilsētas skolnieks	56
44.	Lauku skolnieks	57
45.	Skolniece	57
46.	Skolā	58
47.	Pārbaudījums.	59
48.	Mana pirmā rēķinu stunda.	60
49.	Ciemā pie vectētiņa un vec māmiņas.	64
50.	Aiz kalniņa dūmi kūp	68
51.	Pasaka par rausi	68
52.	Vecmāmiņas rausis gatavs.	72
53.	Tautas dziesmas par gotipām	73
54.	Kur tecēsi tu, pelīte	74

№		Lp.
55.	Tautas dziesma par aitū	74
56.	Pasaka par vilku	75
57.	Ganu dziesmas	75
58.	Gana nāve	76
59.	Gulī, gulī ganu meita	77
60.	Mājlopi mežā	77
61.	Zirdziņš	78
62.	Ēzelis un kaza	79
63.	Āzītis	80
64.	Izsalkušais vilks.	82
65.	Daiņa	83
66.	Kaķis un krejums	84
67.	Vecmāmiņas dārzs.	85
68.	Pēterītis un Miķelītis.	87
69.	Lielā kāpostu galviņa	88
70.	Lazda	89
71.	Mikla	89
72.	Jūs māsiņas nezināti	90
73.	Gailītis un vistiņa	90
74.	Ābelīte	92
75.	Bērna domas.	93
76.	Čigāns par kalpu	94
77.	Zaķiša pirtiņa	95
78.	Lapu un skuju koki	96
79.	Meža koki.	98
80.	Jaunais bērziņš	100
81.	Puisēns un ligzdiņa	101
82.	Meža putni	101
83.	Pasaka par dzeguzi	102
84.	Dzenītis	103
85.	Kā putni dziedāt mācījušies	103
86.	Zilīte	105
87.	Strazda dziesma pavasari	105
88.	Sēnes	106
89.	Pieci kaķi.	109
90.	Kā vecītis pie maizes tika.	111
91.	Meža zvēri	114
92.	Aijā, žūžu lāča bērni	115
93.	Viltūgais zaķis	115
94.	Zaķītis	116
95.	Sals un vējš	120
96.	Vēja māte un sniega māte.	221
97.	Ziemas vakarā	126
98.	Svētku dienas	129

№		Lp.
99.	Pie vecmāmiņas	130
100.	Vakars silā	131
101.	Ziemas svētki mežā	132
102.	Eglīte	134
103.	Pavasars	134
104.	Saules pavēle	135
105.	Lai lietus list!	135
106.	Mikla	136
107.	Saulīt tecēj tecēdama	136
108.	Gaišās Lieldienas	137
109.	Lieldiena	138
110.	Mākoņi	139
111.	Ziedoņa bērni	139
112.	Vasara	140
113.	Zaļā vasara	141
114.	Jāņu vakarā	141
115.	Līgo dziesmas	142
116.	Jāņu dienu pavadot	142
117.	Labība	143
118.	Zvirbuļa dziesma	145
119.	Druvas dziesmas	145
120.	Kā labība zied	146
121.	Viesulis.	146
122.	Kamdēļ jūras ūdens sāļš	147
123.	Jūras puķes, Jūras putni	148
124.	Valsts himna.	149
125.	Latviešu valodas atfabets	149
126.	Pieturas zīmes	149
	Vārdnīca	150—172

[150]

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0308075383

K. Dūnis, grāmatu apgādiens

Valmierā — Cēsis.

		Rbl.	K.
J. Lapiņa,	Latvijas Ģeogrāfija I. daļa. Fiziskā un politiskā ģeogrāfija. Trešais izdevums.	40	—
"	Latvijas Ģeogrāfija II. daļa. Salīdzinoši. saimnieciskā ģeogrāfija	40	—
"	Latvijas Ģeogrāfija. Pamatskolas kurss	35	—
"	Ģeogrāfijas pirmsākumi. Fiziskā ģeogr. pamatsk. un iss Eiropas apraksts	35	—
Kr. Melnalkšņa,	Isa vispārējā vēsture. I. daļa, trešais izdevums.	45	—
"	Isa vispārējā vēsture. II. daļa	80	—
"	Stāsti un apraksti no vispārējās vēstures, I. daļa ar zīm. Pamatskol.	55	—
J. M. Kukuļesko,	Ķīmijas kurss, latviski A. Baloža. otrais izd. ar 170 zīm. Iesietā.	150	—
K. Kārklīņa,	Rakstniecības teorija Pamatsk. kurss	45	—
Līgotņu Jēkaba,	Mazā latviešu literatūras vēsture, Otrais izdevums.	80	—
Dr. Srautzeļa,	Higiēna skolām un pašmācībai Otrais izdevums.	35	—
Fr. Skrastīņa,	Vadons vācu valodas pašmācībai	30	—
A. Melnalkšņa,	Dzimtenes apraksti I. daļa	20	—
Zariņš,	Rēķinu uzdevumi III. daļa	30	—
Prof. Ļvova,	Coologija. Bezmugurkaulainie	70	—
"	" " " Kukaiņi	80	—
"	" " " Zivis	50	—
"	" " " Putni	70	—
R. Ķirkuma,	Zistematisks vingrinājuma krājums fiziskās audzināšanas vadītājiem ar 106 zīmējumiem un tabeļām	70	—
Plūdoņa,	Pirmais vadonis Latvju valodas mācībā IV. izdevums.	90	—
K. Jannau's,	Zobu kopšana.	20	—
"	Temperatura un viņas maiņa mūsu organismā ar zīmējumiem	30	—
A. Melnalkšnis,	Es lasu latviski. Pirmā lasamā grāmata cittauniešu skolām	85	—
Prof. Zavjalovs,	Cilvēka anatomijas un fizioloģijas kurss I daļa ar 123 zīm.	85	—
"	Cilvēka anatomijas un fizioloģijas kurss II. daļa ar 84 zīm. un tab.	90	—
K. Jannau's un A. Balodis,	Cilvēka anatomijas un fizioloģijas kurss pamatsk. ar zīm.	70	—
Dr. math. R. Bernšteina,	Algebraiskā analīze vidusskolām	45	—
"	" " Augstākās mat. sākumi	25	—
"	" " Algebra pamatsk. I. daļa	30	—
A. Vēntmalnieka,	Latv. vēsture. Pamatsk. kurss	125	—
Dr. D. F. Vellanda,	Rulamans. Stāsts par alu cilvēkiem un lāčiem.	120	—
Kapelkins un Florovs,	Augu anatomijas un fizioloģijas kurss	40	—
O. Zariņš,	Grāmatvedības uzdev. pamatsk. I. burtn.	12	—
Dr. A. Priedkalns,	Lipīgas slimības un viņu apkarošana.	30	—

1906. MAI, 1906